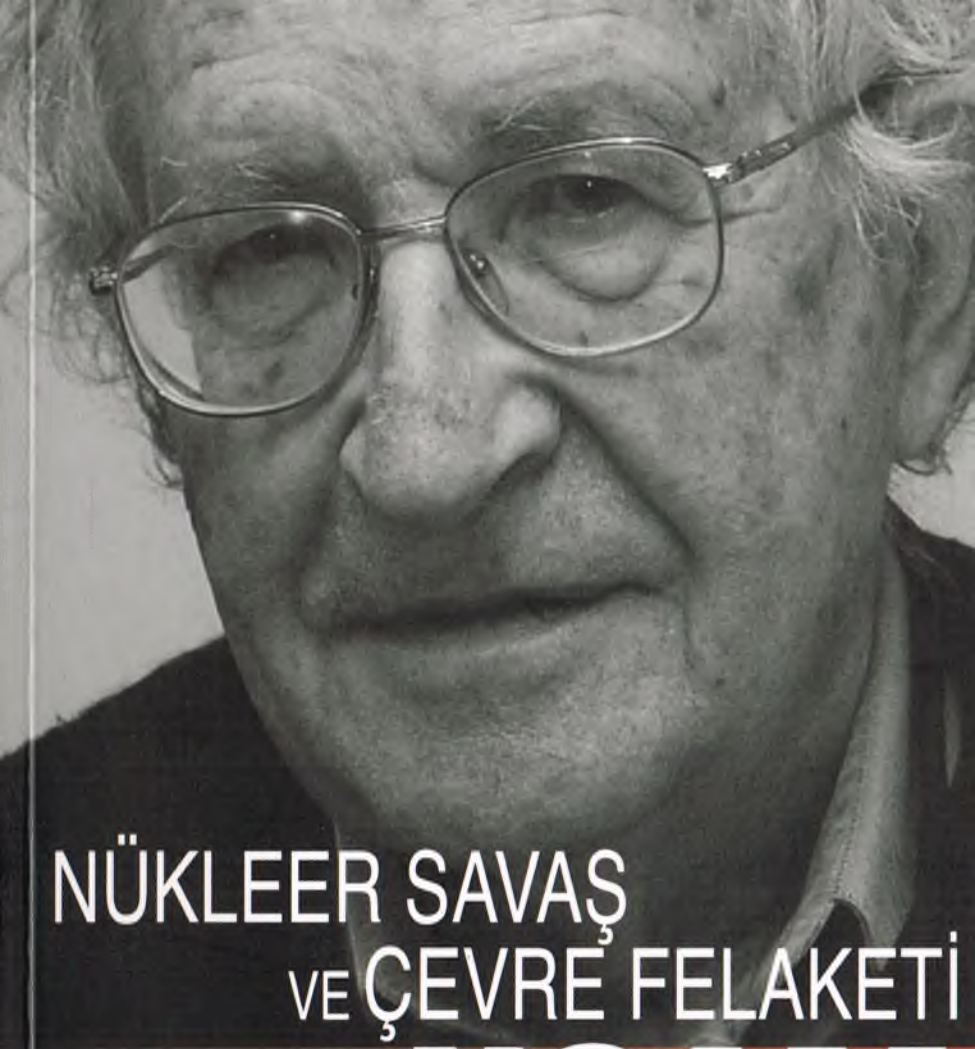


NÜKLEER SAVAŞ VE ÇEVRE FELAKETİ

NOAM CHOMSKY

VE LARAY POLK

İNKILÂP

Nükleer Savaş ve Çevre Felaketi/Nuclear War and Environmental Catastrophe

© *2013,* Noam Chomsky ve Laray Polk
Seven Stories Press, New York, NY, U.S.A. ve
Anatolialit Telif Hakları Ajansı aracılığı iie
Türkiye'de yayın hakkı
© *2013,* İnkılâp Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret AŞ

Yayıncı ve Matbaa Sertifika No: 10614

Bu kitabın her türlü yayın hakları Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince İnkılâp Kitabevi'ne aittir. Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının izni alınmaksızın, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Genel yayın yönetmeni Senem Davis
Editör Gökhan Fırat
Kapak tasarım Zühal Üçüncü
Sayfa tasarım Derya Balcı

ISBN: 978-975-10-3367-3

13 14 15 16 9 8 7 6 5 4 3 2 1
İstanbul, 2013

Baskı ve Cilt
İnkılâp Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret AŞ
Çobançeşme Mah. Sanayi Cad. Altay Sk. No. 8
34196 Yenibosna – İstanbul
Tel : (0212) 496 11 11 (Pbx)

İNKILÂP Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret AŞ
Çobançeşme Mah. Sanayi Cad. Altay Sk. No. 8
34196 Yenibosna – İstanbul
Tel : (0212) 496 11 11 (Pbx)
Faks : (0212) 496 11 12
posta@inkilap.com
www.inkilap.com

NÜKLEER SAVAŞ VE ÇEVRE FELAKETİ

NOAM CHOMSKY

VE LARAY POLK

İngilizceden çeviren
Melda Elif Keskin

İNKILÂP

Noam Chomsky

Noam Chomsky 1928'de Philadelphia'da doğdu. Pennsylvania Üniversitesi'nde okudu ve 1955'te dilbilim alanında doktora yaptı. MIT'ye girdi, dilin edinimi ve üretimi üzerine oluşturduğu kuramlarıyla uluslararası ün yaparak, 1976'da enstitü profesörü olarak atandı. Vietnam Savaşı sırasında, bir aktivist ve toplumsal entelektüel olarak ünlendi; Edward Herman ile birlikte yazdığı *Rızanın İmalatı* adlı kitabın 1988'de yayımlanmasıyla, önemli bir medya eleştirmeni olarak tanındı. 2001 Kasım ayında, konuya ilişkin tartışmasız en önemli kitaplardan biri olan *9/11*'in yayımlanmasıyla, tarihteki diğer siyaset felsefecileri kadar, uluslararası çapta okunan ve vazgeçilmez bir ses haline geldi. *9/11* de bu kitap gibi söyleşilerden oluşuyordu. Chomsky, dilbilim, felsefe, entelektüel tarih, çağdaş konular, uluslararası meseleler ve Amerikan dış politikası üzerine pek çok yazı yazmış ve konuşma yapmıştır. 2010'da Chomsky, Eduardo Galeano, Michael Hardt, Naomi Klein ve Vandana Shiva, uluslararası Occupy (İşgal) hareketince oluşturulan United for Global Democracy (Küresel Demokrasi için Birleşme) manifestosunun imzacıları oldular.

Laray Polk

Laray Polk, 1961'de Oklahoma'da doğdu ve şu sıralar Teksas'ın Dallas kentinde yaşıyor. Kendisi bir multimedya sanatçısı ve yazardır. Makaleleri ve araştırma haberleri *Dallas Morning News, D Magazine* ve *In These Times*'da çıktı. 2009'da Nation Institute Investigative Fund kaynaklı bir hibe aldı ve Teksas'ta Ogallala Akiferi'nin yakın çevresinde bir radyoaktif atık sahası oluşturulmasının ardındaki siyasi entrikalar üzerine makaleler yazdı.

Melda Elif Keskin

1962'de doğdu. Robert Koleji ve İTÜ Mimarlık Fakültesi'ndeki eğitim hayatından sonra, çevirmenlik, Kültür ve Turizm Bakanlığı profesyonel turist rehberliği ve gönüllü çevre çalışmaları yaptı. Greenpeace Akdeniz Ofisi'nde, enerji kampanyası sorumlusu, koordinatörü, yönetim kurulu yetkili üyesi olarak görev yaptı, sekiz yıl Nükleer Karşıtı Platform'da yer aldı. On yedi yıldır Açık Radyo'nun gönüllü programcılarından biri olup, "Yeşil'in Rengi"nin ardından, "BİR" (iç dünya-dış dünya) adlı programı hazırlayıp sunuyor.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ **7**

KISALTMALAR **9**

• Çevre Felaketi **13**
• Protesto ve Üniversiteler **19**
• Savaşın Zehirliliği **29**
• Nükleer Tehditler **35**
• Çin ve Yeşil Devrim **45**
• Araştırma ve Din (veya Görünmez El) **51**
• Olağanüstü Yaşamlar **59**
• Karşılıklı Mutlak Bağımlılık **65**

EKLER **71**

• Orgeneral Groves ve Yarbay Rea Arasındaki Görüşme, 25 Ağustos 1945 **71**
• UCPV Etkinliği için El İlanı, 10 Ekim 1967 **77**
• Biliminsanları Vietnam'da Tarım Ürünlerinin Yok Edilişini Kınıyor, 21 Ocak 1966 **79**
• Nelson Anjain'den Robert Conard'a Açık Mektup, 9 Nisan 1975 **83**
• Marshall Adası Sakinlerine ait Tıbbi Kayıtlar Gensuikin'in Elinde, 27 Temmuz 1976 **87**

• **Irak'ın** Kimyasal Silah Kullanımı ile İlgili Zabıt, 1 Kasım 1983 **89**
• Afrika'ya Açık Mektup, 12 Aralık 2011 **91**
• Anjali Appadurai'nin Durban Konuşması, 9 Aralık 2011 **93**
• Kennedy'ye Ümit Burnu Protesto Mektubu, 3 Mart 1961 **97**

EKLER İÇİN TEŞEKKÜR **99**

NOTLAR **103**

ÖNSÖZ

İnsanlar, günümüzün varoluşsal tehditlerini en aza indirmek için çalışmayı tercih ederse, çözümün belki de, sonsuz mücadele ve hâkimiyet yerine, işbirliği ve yaratıcı uyumdan geçtiğini de kabul etmiş olur.[1] Mevcut ve gelecekteki ekonomilerin, sınırlı bir enerji kaynağı olan karbon bazlı yakıtlara sırtını dayamış olması, pek de iç açıcı olmayan bir gerçek.[2] İklim değişikliği konusunda üzerinde uzlaşılan bilimsel çalışmalar ise başka bir gerçeği ortaya koyuyor: Geri dönüşsüz sonuçlarla karşılaşmadan önce, ortak karbon yükü konusunda düzenlemeler yapmak için birkaç yılımız kalmış olabilir. Christian Parenti'nin *Tropic of Chaos*'unda (Kaos Dönencesi) duyarlı ve doğru bir biçimde işaret ettiği gibi:

"Tüm seragazı salımları hemen durdurulsa bile –ki bu, dünya ekonomisinin bugün çöktüğü ve bir daha asla tek bir ampülün bile yakılmadığı, tek bir benzin motorunun dahi çalıştırılmadığı anlamına gelir– atmosferde zaten, *büyük ölçüde* ısınma ve yıkıcı iklim değişikliği, bunun beraberinde de çok daha fazla yoksulluk, şiddet, toplumsal çöküntü, zorunlu göç ve siyasi çalkantı yaratmaya yetecek kadar karbondioksit var. Bu nedenle, insani ve adil uyum sağlama yollarını bulmalıyız, yoksa barbarca olasılıklarla karşı karşıya kalırız."[3]

Bu ışıkta bakıldığında, eğer gelecek kuşaklar, biyosfer ve biz, nükleer savaş ve çevre felaketleri atlatacaksak, işbirliği içinde ve yaratıcı bir biçimde yaşamak, radikal olmaktan çok pratik bir öneri olacaktır.

Laray Polk
Dallas, Teksas
Eylül 2012

KISALTMALAR

ACHRE	Advisory Committee on Human Radiation Experiments (İnsana Uygulanan Radyasyon Deneyleri Danışma Kurulu)
AEC	Atomic Enerji Commission (Atom Enerjisi Komisyonu)
API	American Petroleum Institute (Amerikan Petrol Enstitüsü)
ARPA-E	Advanced Research Projects Agency-Energy (ABD İleri Araştırma Projeleri Ajansı-Enerji)
BIOT	British Indian Ocean Territory (Britanya Hint Okyanusu Sahası)
BP	British Petroleum
CDB	China Development Bank (Çin Kalkınma Bankası)
CIA	Central Intelligence Agency (ABD Merkezî Haber Alma Kurumu)
CND	Campaign for Nuclear Disarmament (Nükleer Silahsızlanma Kampanyası)
COP	Conference of the Parties to the UNFCCC (BMİDÇS Taraflar Konferansı)
CTBT	Comprehensive Test Ban Treaty (Kapsamlı Nükleer Deneme Yasağı Anlaşması)
DARPA	Defense Advanced Research Projects Agency (ABD Savunma Bakanlığı İleri Araştırma Projeleri Ajansı)
DEFCON	Defense readiness condition (Savunmaya hazırlık durumu)
DOD	Department of Defense (ABD Savunma Bakanlığı)
DOE	Department of Energy (ABD Enerji Bakanlığı)

DU	Depleted uranium (Seyreltilmiş uranyum)
EPA	Environmental Protection Agency (ABD Çevre Koruma Kurumu)
GE	General Electric
HEU	Highly enriched uranyum (Yüksek zenginlikte uranyum)
IAEA	International Atomic Energy Agency (UAEK Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu)
IBM	International Business Machines
ISN	Institute for Soldier Nanotechnologies (Asker Nanoteknolojileri Enstitüsü)
IT	Information Technology (BT-Bilişim Teknolojisi)
LEU	low-enriched uranyum (düşük zenginlikte uranyum)
MAD	mutually assured destruction (karşılıklı mutlak yıkım)
MIT	Massachusetts Institute of Technology (Massachusetts Teknoloji Enstitüsü)
NAM	Non-Aligned Movement (Bağlantısızlar Hareketi)
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)
NAVSTAR	GPS navigation system for timing and ranging, Global Positioning System (zamanlama ve uzaklık belirleme için navigasyon sistemi, Küresel Konumlandırma Sistemi)
NEPA	National Environmental Policy Act (ABD Ulusal Çevre Politikaları Yasası)
NIH	National Institutes of Health (ABD Ulusal Sağlık Enstitüleri)
NNI	National Nanoteknoloji Initiative (ABD Ulusal Nanoteknoloji Girişimi)
NPT	Nuclear Non-Proliferation Treaty (Nükleer Maddelerin Yayılmasını Önleme Antlaşması)
NSC	National Security Council Konseyi (ABD Ulusal Güvenlik Konseyi)

NSF	National Science Foundation (ABD Ulusal Bilim Vakfı)
NSG	Nuclear Suppliers Group (Nükleer Tedarikçiler Grubu)
NWFZ	nuclear-weapon-free zone (nükleer silahsız bölge)
OPEC	Organization of the Petroleum Exporting Countries (Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü)
OSRD	Office of Scientific Research and Development (ABD Bilimsel Araştırma ve Geliştirme Ofisi)
PNE	peaceful nuclear explosion (barışçıl nükleer deneme)
POW	prisoner of war (savaş tutsağı)
PTBT	Partial Test Ban Treaty (Kısmi Nükleer Deneme Yasağı Antlaşması)
R&D	research and development (AR-GE-araştırma geliştirme)
RADAR	radio detection and ranging (telsiz ile bulma ve uzaklık belirleme)
SDS	Students for a Democratic Society (Demokratik bir Toplum için Öğrenciler)
START	Strategic Arms Reduction Treaty (Stratejik Silahları Azaltma Antlaşması)
TRIPS	Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (Fikrî Mülkiyet Haklarının Ticaretle İlgili Yönleri)
UN	United Nations (BM-Birleşmiş Milletler)
UNFCCC UN	Framework on Convention on Climate Change (BMİDÇA-Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Antlaşması)
WgU	weapon-grade uranyum (silah yapımına uygun uranyum)
WTO	Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ-Dünya Ticaret Örgütü)

1

ÇEVRE FELAKETİ

LP: 2010 yılında bu görüşmeye başladığımızda, yola çıkış noktamız o dönemlerde basma yapmış olduğunuz bir açıklamaydı: "Türümüzün hayatta kalması açışından iki temel sorun var: nükleer savaş ve çevre felaketi." "Çevre felaketi" demekle ne kastediyorsunuz?

NC: Aslında pek çok şey. En önemli olanı insan kaynaklı küresel ısınma, yani insanın küresel ısınmaya, sera gazlarına ve diğerlerine olan katkısı ama bu sadece olayın bir parçası. Kirlilik denilen şeyin –çevresel yıkımın– son derece ciddi başka kaynakları da var: Erozyon, tarım alanlarının ortadan kaldırılması ve açlık konusunda ciddi etkilere yol açmış olan, tarım alanlarının biyoyakıtlara ayrılması. Bu yalnızca çevresel bir sorun değil, aynı zamanda insani bir sorundur. Barajlar inşa etmenin ve Amazon Ormanlarını katletmenin de ekolojik sonuçları var. Binlerce şey oluyor ve sorunlar her geçen gün daha da kötüye gidiyor.

Bunun en büyük sorumlusu da Amerika Birleşik Devletleridir. Elbette bu konuda diğer devletler de masum değil ama Amerika Birleşik Devletleri şu anda yaptığı gibi tüm dünyayı uçuruma sürüklediği sürece, bu konularda hiçbir önemli gelişme olmayacak. ABD'nin de sürece olumlu destek vermesi ve hatta başı çekmesi gerekmektedir. Bu yarımküreye baktığımızda durum biraz ironik. Çevre hakkında kayda değer bir şeyler yapmakta başı çeken ülke, Güney Amerika'daki en yoksul ülke

olan Bolivya'dır. Yakın geçmişte doğanın haklarını tanıyan yasalar çıkardılar.[1] Bu durum çoğunlukla yerlilerin geleneklerinden kaynaklanıyor. Yerli çoğunluk, hükümeti kendi tarafına almış durumda. Çokbilmiş Batılılar buna gülebilir, ama en son gülen Bolivya olacak.

Neyse, bir şeyler yapıyorlar ve Ekvator'daki yerli topluluklarla birlikte küresel sistemde başı çekiyorlar. Bir de yalnızca hiçbir şey yapmamakla kalmayıp, durumu daha da kötüleştiren dünyanın en zengin ülkesi var; yalnız bu yarımkürede değil, dünya tarihindeki en zengin, en güçlü ülke. Şu sıralarda Kongre, son liberal başkanımız olan Richard Nixon tarafından yürürlüğe sokulmuş yasaları ve kurumları bir bir yürürlükten kaldırıyor, ki bu da geldiğimiz noktanın bir göstergesi.[2] Buna ek olarak, yeni fosil yakıt kaynaklarını kullanmaya başlamak ve bunu çevresel açıdan aşırı derecede yıkıcı yollarla yapmak konusunda da büyük bir heves söz konusu: Derin deniz sondajları, kaya gazı ve petrol çıkartma çalışmaları yapılarak su ve diğer kaynaklar mahvediliyor.[3] Çevreyi mahvetmek için kullanılabilecek ne varsa, nerede olursa olsun buluyorlar, büyük bir hevesle peşine düşüyorlar. Bu, türlerin ölüm fermanını imzalamak gibi bir şey.

Durumu daha da kötüleştiren, bunların çoğunun "herhangi bir sorun yaratmayacağı", "bunları yapmazsak daha büyük sorunların ortaya çıkacağı" gibi dayanaklarla yapılıyor olması. Bir bakıma aynısı nükleer silahlar için de geçerli. Bu silahlar, savunma için onlara ihtiyacımız olduğu gerekçesiyle meşru gösteriliyor. Halbuki savunma için onlara ihtiyacımız yok. Ama bizi felakete doğru götüren bu tez, yaygın olarak inanılan, bilinçli ve aleni bir tez. Çevre ve Amerika Birleşik Devletleri ile ilgili olarak, büyük şirketlerin fon sağladığı oldukça büyük bir propaganda kampanyası da var ve bunu göstere göstere yapmaktan da çekinmiyorlar. ABD Ticaret Odası ve diğerleri, insanları bunun bizim sorunumuz olmadığına, hatta bunun gerçek bile olmadığına ikna etmeye çalışıyor.[4]

Cumhuriyetçilerin son ön seçim kampanyasına bakarsanız, hemen hemen her katılımcı iklim değişikliğini açıkça inkâr edi-

yor. Adaylardan biri olan Jon Huntsman, iklim değişikliği yaşandığını kabul etti, ama seçim yarışında geride kaldığı için onun bu söylediğinin hiçbir anlamı olmadı.[5] Michele Bachmann ise şu anlama gelebilecek bir şey söyledi: "Evet, bu gerçek olabilir, ama eğer öyleyse de eşcinsel evliliklere izin verildiği için Tanrı'nın bir cezasıdır."[6] Dünya ne düşünürse düşünsün, Amerika Birleşik Devletlerinde bunlar oluyorsa, kimse fazla bir şey yapamaz.

Kongre'deki, 2010 yılı Cumhuriyetçi Parti meclis grubu üyelerinin neredeyse hepsi küresel ısınmanın varlığını inkâr ediyorlar ve anlamlı ne varsa engelleyip, var olanı da geriye çekmek için yasaları budayıp duruyorlar. Bence bu gerçeküstü bir durum. Mars gezegeninden şu anki durumu izleyen birileri varsa, Dünya'da olan bitene inanmayacaklardır.

Hugo Chávez, Birleşmiş Milletler genel kurul toplantılarından birinde bir konuşma yapmıştı. Tabii basında bir dolu alay ve saçmalık çıktı, anlattığı şeylerden de söz etmediler. Üreticilerin ve tüketicilerin bir araya gelip, hidrokarbonlara ve fosil yakıtlara olan bağımlılığı azaltmanın yollarını bulmak zorunda kalacaklarını anlattığı bu konuşmayı, eminim internette bulabilirsiniz.[7] Tabii ki, Venezuela büyük bir petrol üreticisi. Gerçekten de hemen hemen tüm ekonomileri petrole bağlı. Petrole Teksas'tan çok daha fazla bağımlılar. Demek ki bu yine de yapılabiliyormuş. Biraz daha fazla kâr etmek için torunlarımızı kurban etmeye razı olan çılgınlar olmak mecburiyetinde değiliz.

Aslında Teksas'ın sistemi tümden ilginçtir. Eminim biliyorsunuzdur, 1958'lerde Eisenhower yönetimi Amerika Birleşik Devletlerinin Teksas petrolüne sırtını dayayacağı bir düzenleme getirmişti. Çok daha ucuz ve erişilebilir olan Suudi Arabistan petrol kaynakları yerine, Teksas petrol üreticilerinin yararına olacak biçimde, kendi yerli petrol kaynaklarımızı tüketmeye başladık.[8] Ve sanırım ondan sonraki on dört yıl boyunca, ülke öncelikli olarak Teksas petrollerini kullandı. Bunun anlamı, yerli kaynakları tüketmek, sonra da stratejik rezerv olarak zeminde delikler açıp petrolü buraya doldurmaktı. Bu, sadece güvenlik açısından bile oldukça şiddetli biçimde eleştirilmiştir. Petrol uz-

manı, ekonomist ve MIT'de öğretim üyesi olan M. A. Adelman, bu konuda Kongre önünde tanıklık etti, ama bu bir şeyi değiştirmedi. Teksas petrol üreticilerinin kârları, yabancı petrole bağımlılık gibi hesaba katılması gereken temel güvenlik kaygılarını bile bastırıyor.

İş dünyasının yönettiği bir ülkede yaşamak işte bu anlama geliyor, hiçbir şeyin önemi yok. Endüstrileşmiş ülkelerde var olan sağlık sisteminin bizde olamayışı da aynı nedenledir. Ağırlığı olan insanlar, finans kurumları buna izin vermez, bu yüzden gündemde değildir.

LP: Koch Biraderler üniversitelere büyük miktarda para veriyor. Karşılığında, öğretim üyesi seçiminde onların parmağı oluyor.[9] Bu uygulama ne ölçüde yozlaştırıcıdır?

NC: Bu uygulamalar, son derece zararlı sonuçlar doğurabilir. Üniversiteler (yayınlar, araştırmacılar), kamusal işlevlerini özgür ve demokratik bir toplumda yerine getireceklerse, kurumlar ve öğretim üyeleri dışarıdan, özellikle de resmi olsun özel olsun, fon sağlayanlardan gelen baskıları reddetme konusunda taviz vermemelidir. Fon sağlama, sizin tarif ettiğiniz cinsten koşullarla geliyorsa, tümüyle reddedilmelidir.

LP: Meclis Enerji ve Ticaret Komitesi'ndeki on iki Cumhuriyetçi'den dokuzu, sera gazlarının yasayla düzenlenmesine karşı çıkmak amacıyla, *Americans for Prosperity'e* *ait bir önergeyi imzaladı.[10] Seçim kampanyası bağışları ve bunun gibi önergeler, ABD'de çevresel konulara ilişkin siyasi sürecin gelişimini ne ölçüde engelliyor? Ayrıca ABD enerji politikası başka ülkeleri ne ölçüde etkiliyor?

NC: ABD, açık arayla dünyanın en zengin ve en güçlü ülkesi. Herhangi bir konudaki politikaları diğerlerini etkiler. Enerji

* Refah için Amerikalılar. (çev.)

politikalarının özellikle gelecek kuşaklar üzerinde de çok büyük bir etkisi var, bunun nedenleri herkesçe malum olduğu için bir kez daha açıklamanın gereği yok. Cumhuriyetçilerin önergesi, gerçek bir parlamento grubu olarak siyasi sisteme katılıyormuş gibi yapmaktan vazgeçtiklerinin, bunun yerine zenginlik ve iktidara uygun adım hizmet etme rolünü benimsediklerinin yalnızca bir başka işareti. Hâlihazırdaki yetersiz yasal düzenlemeleri de yürürlükten kaldırmak, biz ve hizmet ettiklerimiz kâr ettiği sürece, gelecek kuşaklara onların kaderlerini hiçbir biçimde umursamadığımızı beyan etmenin bir yoludur âdeta. Seçim kampanyalarına yapılan bağışların, parti programlarını ve hükümetlerin nihai kararlarını etkilediği su götürmez bir gerçektir. Bu yüzden eğer demokrasiyi, yüklü miktarlarda bağış yaparak hükümet kararlarını satın alanların iktidarı olarak değil de, kamu iradesinin yansıtıldığı bir sistem olarak anlıyorsak, bu tür bağışların demokrasiyi baltaladığını söyleyebiliriz.

LP: Çoğunlukla Kochs ve ExxonMobil gibi büyük sermaye gruplarınca desteklenen muhafazakâr düşünce kuruluşlarının, bilimsel çalışmalarda, üzerinde uzlaşılmış bulgular konusunda kamuoyunu bu denli etkileyebilmelerini sağlayan nedir?[11] Bilimsel çalışmaların kavranması, bilimle uğraşmayanların çoğunluğu için zor olsa da, bu sermaye gruplarının iklim değişikliği konusundaki iddialarının ne anlama geldiği gün gibi ortada değil midir?

NC: Her şey gayet aleni. Belli başlı endüstri grupları ve lobiler (ABD Ticaret Odası, vb.), insan kaynaklı küresel ısınma tehdidi konusunda oluşan güçlü bilimsel uzlaşmanın kamuoyu tarafından sorgulanması için büyük çaba harcıyorlar. Bu konuda bir değişiklik yok. Ölümcül olduğunu bildikleri (kurşun, tütün, vb.) ürünleri imal eden endüstriler, öldürücü faaliyetlerini serbestçe sürdürmek için zenginliklerini ve iktidarlarını uzun süre kullanabildiler.[12] Bunun sonuçları vahim oldu, olmaya da devam ediyor, ama gelecek kuşakların doğru dürüst yaşama ihtimalini koruyabilecek adımları baltalamaya yönelik yoğun çabalar yü-

zünden durum daha da kaygı verici bir hal aldı. Yaşanan etkiler şimdiden ortada, ama bunlar olabilecek çok daha kötü şeylerin yalnızca küçük birer örneği.

LP: Fosil yakıt endüstrisi bir bütün müdür?

NC: Diğerleri gibi bu endüstri de kendini insan refahına değil, kâra ve pazar payına adamış durumda. Fakat kamuoyu baskısı onların üzerinde de var. Üstelik sürdürülebilir enerjinin geliştirilmesinden elde edilebilecek bir potansiyel kâr söz konusu olduğunun da farkında. Bu endüstri çoğunlukla oligarşik, ama bir bütün değil, kendi içinde de bazı çatışmalar var. Fakat genelde, bir karma ekonomik sistemde katılımcıların iyi niyeti ve diğerkâmlığına bel bağlamak asla anlamlı değildir; bu durumda ise aslında felakete davetiye çıkartmaktır.

2

PROTESTO VE ÜNİVERSİTELER

LP: İranlı öğrenciler 1970'lerde MIT'ye geldiğinde yapılan protestonun temel nedenleri nelerdi?

NC: MIT ile İran Şahı arasında yapılmış gizli bir anlaşma vardı, ki neredeyse Nükleer Mühendislik bölümünü Şah'a devretmek anlamına geliyordu. MIT, miktarı açıklanmayan ama muhtemelen büyük bir para karşılığında, ABD'de eğitmek için İran'dan gelen nükleer mühendisleri kabul etmeye karar verdi, kuşkusuz bu da bir nükleer silah programı haline gelebilirdi. Adına nükleer enerji dediler. Cheney, Rumsfeld, Kissinger ve Wolfowitz, Washington'da bu konuda baskı yapıyor, İran'ın nükleer tesisler kurmasını istiyorlardı. O dönemde müttefiktiler. 1979 öncesiydi. Bu tip şeylerde alışılageldiği üzere hikâye dışarıya sızdı. Ondan sonra olanlar son derece ilginçti. Öğrenciler buna pek bir öfkelendiler, kampüste bir sürü öğrenci protestosu, sonunda da bir referandum oldu. Sanırım yaklaşık %80 buna karşı oy verdi. Tabii ki bu bağlayıcı değildir, öğrenci görüşüdür.

Fakat bu konuda bir fakülte toplantısı yapılmasını zorunlu kılacak kadar büyük protestolar olmuştu. Genellikle kimse fakülte toplantılarına gitmez. Fazlasıyla sıkıcıdırlar, ama bu toplantıya herkes geldi, çok kalabalıktı. Öneri yönetim tarafından sunuldu, sonra da tartışıldı. Sanırım, karşı çıkmak üzere ayağa kalkan beş kişiydik ve ezici bir çoğunlukla kabul edildi.

LP: Siz karşı çıkışınızı nasıl sundunuz?

NC: Her şeyden önce, MIT nükleer yetenekler geliştirmekte olan devletlerden destek almamalı. Eğer ABD hükümeti bunu yapmak isterse onu da protesto ederim, ama burada yapılmamalı. Nükleer yetenekler geliştirmeleri için başka ülkelere yardım etmek bir üniversitenin görevi değil. Bu burada zaten yapmamalıyken, ama yalnızca bir müttefik olduğu için, kaba bir despotun yönetimindeki bir ülke için, hiç yapılmamalıydı. Ama bu özünde öğrencilerin teziydi ve apaçık ifade edilmişti.

Sosyolojik açıdan düşünecek olursanız bu son derece ilginçtir. Bugünün öğretim üyeleri birkaç yıl öncesinin öğrencileridir, ama kurumsal rollerdeki değişiklik onların davranışlarını tümüyle değiştirmiştir. Dolayısıyla öğrenciler çok öfkelendi, öğretim üyeleri ise bunun bir sorun olmadığını düşündü.

Bu arada, üniversitelerin dahil olmadığı bundan daha kötü vakalar da var, ama basın bunları yazmıyor. Reagan ve Bush, Saddam Hüseyin'e gerçekten bayılıyorlardı. ABD aslında Irak-İran Savaşı'nı Irak adına kazandıktan sonra, Bush Maliye Bakanlığı ve diğerlerinin yoğun karşı çıkışlarına rağmen, Irak'a yardımı artırmak istedi. Bu çoğunlukla ekonomik gerekçelerle idi, ama istedi. Gerçekten, Bush 1989'da Iraklı nükleer mühendisleri nükleer silah üretimi üzerine ileri düzeyde eğitim görmeleri için ABD'ye davet etti.[1] Sonra 1990'da, (daha sonra başkanlığa adaylığını koyan) Bob Dole liderliğindeki üst düzey bir senato delegasyonunu, Alan Simpson ve başka kodamanlarla birlikte Irak'a yolladı. Bunların misyonu Bush'un selamlarını dostu Saddam'a iletmek, aynı zamanda da Amerikan basınında duyduğu eleştirileri dikkate almaması gerektiğini haber vermekti. Saddam'a, kendisine eleştirel yaklaşan birini Amerika'nın Sesi Radyosu'ndan uzaklaştıracaklarına söz verdiler. Bu olay, Reagan yönetiminin örtbas etmeye çalıştığı, Saddam değil İranlılar yaptı dediği, en büyük kıyımlarından –Enfal ve Halepçe katliamlarından– çok sonradır. Bunların tamamı karanlığa gömüldü. Kongre oturumlarının tutanaklarında bulabilirsiniz, ama hiç kimse bun-

ları yazmayacak, bunların üzerine herhangi bir yorumda bulunmayacaktır.[2] Bu, Şah yönetimindeki İran'da olanlardan bile daha kötüdür. Aslına bakarsanız, ABD'nin sicili pek parlak değil, nükleer maddelerin yayılmasını önlemeye çalışmakla da kesinlikle ilgisi yok.

LP: Herhangi bir hükümetin sağlam kalacağından nasıl emin olabiliriz? Örneğin, İranlı öğrenciler geldiğinde, Şah iktidardaydı, İslami ayaklanmanın yolda olduğunu hiç kimse bilmiyordu.

NC: İslami olup olmadığına aldırmaz onlar. Örneğin 1980'lerdeki Pakistan'ı ele alalım: Pakistan, bir sürü diktatörünün en kötüsü olan Ziya-ül-Hak yönetimindeydi. Bu diktatörün radikal İslamcı bir gündemi vardı, Suudi Arabistan'dan da büyük maddi kaynak alıyordu. Toplumu İslamlaştırmaya çalışıyorlardı. Her yerde, çocukların yalnızca Kuran ve radikal İslam gibi şeyleri öğrendikleri medreseleri kurmaya başladıkları zamandı. Suudi Arabistan radikal İslam'ın merkezi olup, bulabileceğiniz en aşırı kökten dinci devlettir ve Reagan onu destekliyordu.[3] Radikal İslam onların umurunda değil.

LP: Daha önce Afganistan'da El-Kaide, bin Ladin gibi.

NC: ABD onları destekledi. Gerçekten de. Nedenini açıkladılar. Afganistan'ı özgürlüğüne kavuşturmakla hiçbir ilgisi yoktu. Planlamanın yapılmakta olduğu yer olan İslamabad'daki CIA misyonunun başkanı bu konuda açık sözlüydü. Temel olarak şöyle söylüyordu: "Afganistan'ı özgürlüğüne kavuşturmakla ilgilenmiyoruz, yapmak istediğimiz şey Rusları öldürmek." Buldukları fırsat da buydu. Brzezinski, özetlemek gerekirse şunları söylüyordu: "Ruslara Vietnam'ı ödetmek harika bir şey."[4] Ruslar Vietnam'da ne yapıyordu? ABD saldırısı karşısındaki direnişe sınırlı bir destek veriyorlardı, fakat bu bir suç olduğu için Rusları öldürerek bunu onlara ödetmeliyiz ve eğer bir milyon Afgan ölürse, bu onların sorunu.

LP: Sizce El-Kaide'nin ve Usame bin Ladin'in kendi gündemleriyle ortaya çıkabilecekleri, bu planı yapanların hiç aklına gelmiş midir?

NC: Muhtemelen hayır. Aynı şeyi Hamas için de söyleyebilirsiniz. İsrail ilk zamanlarda Hamas'ı destekledi, çünkü laik FKÖ'ye karşı bir silahtı.[5] ABD ve İsrail oldukça tutarlı bir biçimde radikal İslamcıları destekledi ve bunun epeyce bir geçmişi var. 60'ların başında –aslında, 50'lerde ve 60'larda– Arap dünyasında, laik ulusalcılığın simgesi olan Nasır ile köktenci, radikal İslamcılığın koruyucusu Suudi yöneticileri arasında büyük bir çatışma vardı. ABD kimi destekledi? Suudileri tabii. Laik ulusalcılıktan korkuyorlardı.

Britanyalılar da öyledir. Britanyalı bir diplomasi tarihçisi tarafından yazılmış –muhtemelen İngiltere'de üzerinde pek az durulacak olan– bir kitap var. Britanya'nın radikal İslam'ı desteklemesiyle ilgili epey sert bir kitaptı.[6] Yine aynı nedenler; laik ulusalcılık çok daha tehlikelidir. Bazen beklemediğiniz halde bir kaplanı kuyruğundan yakalarsınız.* Hizbullah ile de oldukça benzer bir durum vardı. ABD destekli İsrail istilâsı ve işgaline tepki olarak ortaya çıktılar. Dünyada işler böyle yürüyor.

Bazen buna geri tepme diyorlar. Bunun kendi kendini yenilgiye uğratan bir politika olduğunu ileri süren bazı analistler var. Fakat ben pek ikna olmuş değilim. Yani büyük hata, Şah'ı başa geçirip parlamenter sistemi alaşağı etmek olmalı, ama bunun hangi noktada bir hata olduğunu görmek zor. Bu politika yirmi beş yıl boyunca İran'ı tümüyle denetim altında tuttu, ABD'nin enerji sistemi üzerinde denetim kurmasını sağladı. Planlama bundan pek öteye gitmez. Eğer işler yirmi beş yıl boyunca yürüyorsa, bu bir başarıdır.

LP: Tahran Araştırma Reaktörü'nün çalışması için yüksek zenginlikte uranyuma ihtiyaç var; aynı şey MIT'nin reaktörü

---

* "Sakın bir kaplanın kuyruğundan tutmayın, tutarsanız da sakın bırakmayın," Çin atasözüne gönderme. (çev.)

için de geçerli. Enerji Bakanlığı MIT'ye düşük zenginlikte yakıta dönmesi gerektiğini belirtmişti, ama reaktördeki mühendislerin müdürü, kendilerine verilen tarihi büyük olasılıkla tutturamayacaklarını söyledi.[7]

NC: Bu konuda herhangi bir şey bilmiyorum.

LP: Bunun tartışmalı iki yönü var. Birincisi, nüfus yoğunluğu yüksek olan kentsel bir alanda reaktör kurulması. İkincisi ise—

NC: yakıt olarak kullandıkları şeyle ilgili. Yani, daha az zenginleştirilmiş yakıtla yapamayacağınız şeyleri yüksek enerjili yakıtla yapabilirsiniz, değil mi?

LP: *Boston Globe* gazetesinin 2009 yılına ait bir haberine göre, "MIT reaktörü eğer performansını bir miktar düşürmeye razı olursa hemen dönüştürülebilirmiş." Aynı rapor, reaktörün "yıllık işletme maliyetinin %60 kadarına denk düşen, yılda yaklaşık 1,5 milyon doları ticari işlerden kazandığını," belirtiyor.[8]

NC: Bunu nereden alıyorlar?

LP: Hangi kuruluşlar olduğu konusunda emin değilim, fakat çoğunlukla radyoterapi malzemesi üretiminden.[9]

NC: Bildiğim kadarıyla, MIT'de 1969'dan bu yana araştırmalar üzerine bir denetleme olmadı. O zamanlar, öğrenci hareketinin baskısı altında, öğretim üyeleri/öğrenci denetimi vardı. MIT'nin mali durumunu ve aynı zamanda da kampüsteki savaşla ilgili faaliyetleri inceleyen Pounds Komisyonu'ndaydım. Oldukça ilginçti. Kimsenin, hatta yönetimin bile mali ayrıntıları bilmediği ortaya çıktı. Kurum bütçesinin kabaca yarısı ile iki gizli askeri laboratuvar olan Lincoln ve şimdiki Draper Lab'ın işletildiği ortaya çıktı. O günlerde, bütçenin diğer yarısının sanırım yaklaşık yüzde 90'ı, Pentagon tarafından karşılanıyordu.

Pentagon, inanılanın aksine, mevcut en büyük fon sağlayıcıdır. Sizin ne yaptığınızla pek ilgilenmezler. Yalnızca, halkın vergilerini ekonominin yeni aşamalarına akıtmanın bir kanalı olduklarını bilirler. Askeri işleri inceledik. Kampüste gizli çalışmalar ve doğrudan askeriye ile ilgili işler olmadığı ortaya çıktı, ama yapılan ne varsa büyük olasılıkla askeri bir uygulaması oluyordu. Savaşla ilgili herhangi bir işi olan tek bölüm Siyaset Bilimi olup, bu çalışmaları da Barış Araştırmaları Enstitüsü kapsamında yapıyorlardı. Orwell romanlarında olabilecek bu Enstitü'nün Saygon'da kontrgerilla harekâtı üzerine doktora yapsınlar diye öğrenci gönderdikleri villaları vardı. Siyaset Bilimi bölümünde aynı zamanda da Vietnam stratejisi ve benzeri konular üzerine gizli seminerler yürütüyorlardı. Bunlardan birine katılmaya davet edildiğimde keşfettim.

Siyaset Bilimi bölümü dışında her şey son derece masumdu. Yıllar içindeki duruma bakarsanız, şimdilerde Pentagon fonlaması azaldı, NIH'den gelen fonlama arttı. Ve ben bunu neredeyse herkesin kavradığını düşünüyorum, belki Ekonomi bölümü hariç. Bunun nedeni, ekonominin öncü alanlarının, elektronik bazlı bir ekonomiden uzaklaşıp biyolojiye doğru kaymasıdır. Bu yüzden de vergi ödeyenleri farklı bir biçimde dolandırmanız gerekiyor. Bizde serbest piyasa ekonomisi yok. Federal harcamalar, devlet alımları ve diğer araçlar çok büyük bileşenler. Fonlama daha da fazla özelleştiriliyor. Sanırım burada olan şey şu; özel şirketlerin daha çok fon sağlaması ve bu fonların genelde ucuzlaştırıcı etkisi sözkonusu.

Federal fonlama uzun vadelidir, müdahaleci değildir ve onlar yalnızca işler yapılsın isterler. Fakat büyük şirketler bir şeye kaynak sağlarsa, onlar ekonominin gelecekteki sağlığı ile ilgilenmez. Kendi çıkarları için bir şeyler isterler. Yani araştırmalar daha kısa vadeli, daha gizli bir hal alıyor demektir. Federal fonlama tümüyle şeffaftır, ama bir şirket gizliliği dayatabilir ve sessizliğinizi korumazsanız size tekrar kaynak sağlanmayacağı sinyalini verebilirler. Gizliliği gerçekten de böyle dayatıyorlar.

Ortaya çıkarılan bazı ünlü örnekler var. Büyük bir skandal *Wall Street Journal*'a bile haber oldu.

Gizli kaldığı sürece, istedikleri her şeyi yapabiliyorlar.

LP: Robert Barsky, 1960'larda MIT kampüsündeki protestolarda, sizin liberal öğretim üyeleri arasında bile aykırı bir duruşunuz olduğunu yazdı. Temel olarak, askeri araştırmalara katılan laboratuvarların kapatılmasının çözüm olduğuna inanmaktansa, şöyle diyordunuz; "Bakteriyel savaş üzerinde çalışan bölümleri olan üniversiteler bunu açıkça yapmalı."[10] Bu yaklaşımdan beklenen neydi?

NC: Bu konular Pounds Komisyonu'nda kritik bir aşamaya gelmişti. Komisyon'un başlıca kaygısı, MIT'nin akademik/araştırma programının, yönetimindeki iki askeri laboratuvar olan Lincoln ve Instrumentation Lab (şimdiki Draper Lab) ile ilişkisiydi. Komisyon üçe bölündü. Bir grup (onlara "muhafazakârlar" diyelim), laboratuvarları kampüste tutmaktan yanaydı. İkinci bir grup ("liberaller"), laboratuvarları MIT'den ayırma yanlısıydı. Üçüncüsü (sanırım yalnızca ben ve bir öğrenci temsilcisinden oluşan "radikaller"), muhafazakârlarla aynı fikirdeydi, ama farklı nedenlerden dolayı. Eğer laboratuvarlar üniversiteden resmi olarak ayırılırsa, işin özünde fazla bir şey değişmeyecekti: Ortak seminerler ve başka etkileşimler büyük ölçüde eskisi gibi, ama artık resmen ayrı kurumlar olarak devam edecekti. Laboratuvarların yaptığı işler, kampüsün sorunu olmaktan çıkacaktı. Fakat yaptıkları, "temiz kampüs" görüntüsü yaratmaktan çok daha önemliydi. Laboratuvarların oradaki varlığı eğitim ve eylemcilik açısından düzenli bir odak olacaktı. Liberal görüş üstün geldi ve olay tam da beklendiği gibi sonuçlandı. Sanırım daha önce söz edilen nedenlerden dolayı, bence geriye atılmış bir adım oldu.

Pentagon fonlaması, erken savaş sonrası dönemden itibaren, devletin geleceğin yüksek teknoloji temelini oluşturmak için kullandığı önemli bir araçtı: bilgisayarlar, internet, mikro-

elektronik, uydular, vb. Genel olarak bilişim devrimi diyebiliriz. Bir süre sonra, öncelikle kamu sektöründe yapılan çalışmaların ürünleri ticarileştirilme ve kâr amacıyla özel girişimlere devredildi. 1970'lere gelindiğinde, devlet fonları, Pentagon'dan biyoloji üzerine çalışan kurumlara, yani NIH ve diğerlerine aktarılıyordu. Ordu, elektronik bazlı bir ekonomi için doğal bir para kanalıydı. Elli yıl önce MIT'den ayrılıp ticarileşen küçük yeni işletmeler, başarılı olmaları halinde Raytheon ve başka elektronik devleri tarafından satın alınan elektronik firmalarıydı. Bugün ise gen mühendisliği, biyoteknoloji, vb. alanlarında yeni yeni küçük işletmeler kuruluyor. Kampüs, ilaç firmaları ve benzerlerinin büyük tesisleriyle kuşatılmış durumda.[11] Benzer dinamikler başka yerlerde de yeniden üretilmiştir.

Pentagon'un kendisi bundan herhangi bir kazanç elde ediyorsa o da çok azdır, prestij bile kazanmıyor. Aslında çok az kişi sistemin nasıl çalıştığını biliyor. Bir örnek vermek gerekirse, takdir gördüğü dönemlerde "Aziz Alan" diye anılan ve tüm zamanların en büyük ekonomistlerinden biri olarak takdim edilen Alan Greenspan'ın, gazete editörlerine yaptığı konuşmayla ilgili bir makale yazmıştım. Girişimciliğe ve tüketici tercihlerine dayalı ekonomimizin mucizelerini övüyor, her zamanki gibi nutuk atıyordu. Buna karşın, biraz önce tarif ettiğim şeyler için her biri klasikleşmiş örnekler verme hatasına düştü: (Bir çeşit sanayi politikasına denk gelen, devlet alımları ve diğer araçlarla birlikte) araştırma ve geliştirmenin zorlu aşamalarında ekonominin dinamik kamu sektörü üzerindeki rolü. Greenspan'ın bu yanılsamaları genel manzarayı oluşturuyor.[12]

Sistemin bütünü eleştirel bir incelemeyi kesinlikle hak ediyor, çünkü hayati kararların alınması sürecinde halkın katılımı hemen hemen hiç yok. Fakat araştırma, geliştirme ve eğitim amacıyla bir üniversiteye şeffaf bir şekilde fon sağlandığında burada oluşan istihdama itiraz edildiğine hiçbir zaman rastlamadım. Fonu sağlayanın Pentagon, NIH, Enerji Bakanlığı veya başka herhangi bir resmi kurum olup olmasının da pek bir önemi yokmuş gibi görünüyor.

Genelde hangi işin yapıldığı daha çok önem taşıyor, o işe ne şekilde fon sağlandığı değil. Biyolojik savaşın, NIH ya da özel bir şirket tarafından fonlanması onu daha zararsız kılmaz. Üniversiteler parazitik kurumlar. Piyasaya üretim yapmaya uygun değiller (ya da uygun hale getirilmemeliler). Eğer yaşayacaklarsa, bu kurumlara bir şekilde fon aktarılması gerekiyor ve mevcut toplumda az sayıda seçenek var.

Ne olursa olsun, 1960'larda çalıştığım MIT laboratuvarı, bir yandan –yayıncılara ait resmi teşekkürlerde görebileceğiniz gibi– yüzde yüz silahlı kuvvetlerce fonlanırken, aynı zamanda da Vietnam Savaşı'na karşı akademik direnişin –protesto değil, aktif direnişin– önemli merkezlerinden biri, belki de en önemlisi olmuştu.[13] Ve 60'ların sonuna gelindiğinde MIT muhtemelen ABD'deki tüm kampüslere kıyasla en radikal öğrenci liderine sahipti.[14] Yapılan eylemler ve öğrenci hareketleri ile kampüs yaşamı üzerinde son derece olumlu ve uzun vadeli sonuçlar elde edildi.

LP: Kampüslere alternatif bakışlar nelerdir?

NC: Kampüs dediğimiz yer öncelikle bir eğitim kurumudur. Eğitimin çok önemli bir bölümü ise içinde yaşadığımız dünyayı anlamaya çalışmak ve onu daha iyi bir yer haline getirmek için neler yapabileceğimizi düşünmektir. Herhangi bir üniversite, özellikle de MIT gibi bir araştırma üniversitesi, üniversite camiasının ortaklaşa katılımıyla, yaratıcı ve bağımsız düşünce ve sorgulamanın yanı sıra, böyle bir sorgulamada izlenmesi gereken yolun eleştirel değerlendirmesi için de bir merkez olmalı.[15] Üniversite dışında kalan toplumu da uygun olduğu ölçüde içeriye çekmeli. Toplumsal ve siyasi konularda verdiğim dersler (bu dersleri mesai saatleri dışında veriyordum) ve diğerleri de genellikle halka açıktı, bu nedenle de geceleri oluyordu.

Bunları bir "alternatif" olarak değil de az çok yaklaşılabilecek bir ideal, sadık kalınacak ana hatlar ve hareket seçenekleri olarak öneriyorum.

3

SAVAŞIN ZEHİRLİLİĞİ

LP: Reagan'ın "Yıldız Savaşları" programından daha önce söz etmiş, nükleer silah stoklamanın makul bir alternatifi olarak geliştiğini belirtmiştik. ABD'nin atom bombası denemeleri sonucunda büyük bir kirliliğin yaşandığı Kwajalein Mercan Adası'ndaki, Ronald Reagan Balistik Füze Savunma Deneme Sahası'nın konumuyla ilgili de söylenmesi gereken bir şeyler yok mu?[1]

NC: Bu, kanımca –İngiliz diplomasi tarihçisi Mark Curtis'in deyişini ödünç alırsak– politik açıdan önemsiz sayılan ya da hakları olmayan bir grup insanın yani *unpeople*'ın gözden çıkarılabilirliğine ilişkin hâkim anlayışı yansıtıyor.[2]

LP: Marshall Adalarında ABD'nin atom bombası denemelerinden geriye kalan kirlilik düzeyi aşırı derecede rahatsız edici, ama seyreltilmiş uranyum kullanımı yüzünden Irak ve Ortadoğu'nun başka bölgelerinde ortaya çıkabilecek kirlilik de öyle. Irak'ta DU kullanımının büyük bir sağlık krizi yarattığına ilişkin yeterli kanıt varmış gibi görünüyor. Bazıları bunu "düşük nitelikli nükleer savaş" diye bile adlandırmıştır."[3] Sizin bu konudaki duruşunuz nedir?

NC: Doğumsal anormaliler, kanser oranları ve ABD'nin Irak'a saldırmasının yarattığı diğer sonuçlar dehşet verici. Nedenin DU olup olmadığı halen belirsizliğini koruyor, başka böl-

gelerde de aynı şey geçerli. Savaş, zehirlenmeye neden olacak bir sürü kaynağı da içerisinde barındırır. Yayımlanan incelemelerin yazarları, bunlara sebep olan şeyin DU olabileceğini ileri sürüyor, ama bu konuda emin olamayacaklarını belirtiyorlar. Bildiğim kadarıyla, bu sorunlardan derin kaygı duyan ciddi silah uzmanları ve nükleer biliminsanları kesin sonuçlara ulaşmış değil.

LP: Vietnam halkı da sakat doğumların aşırılığından mustarip. Bu durumu Irak'taki DU kullanımıyla karşılaştıracak olursak, sağlık ve çevre konularında kesin sonuçlara ulaşamamanın kasıtlı olma ihtimali var mı?[4] Bu olayların nedenlerini ortaya çıkarabilecek bilimsel araştırmaları engelleyen siyasi etmenler mi var?

NC: *Agent Orange*'ın* Güney Vietnamlılara olan etkilerine ilişkin olarak Fred Wilcox'un yeni yaptığı değerli bir inceleme var, *Scorched Earth: Legacies of Chemical Warfare in Vietnam***, bugüne dek gördüğüm en ciddi çalışmalardan biri. Kimyasal savaşın Amerikan askerleri üzerindeki etkileri konusunda daha eski bir kitabı vardı: *Waiting for an Army to Die: The Tragedy of Agent Orange****.[5] Son konuştuğumuzdan bu yana, Amerikan silahlarının Felluce saldırısındaki etkileri konusunda bazı soruşturmalar yapıldı. Bir teknik incelemede, başka tehlikeli maddelerin yanı sıra, büyük olasılıkla DU kaynaklı, fevkalade yüksek zenginlikte uranyum bulundu.[6] Patrick Cockburn'ün Londra *Independent* gazetesi ve *International Journal of Environmental Research and Public Health*'de (Uluslararası Çevre Araştırmaları ve Halk Sağlığı Dergisi), haber yaptığı bir başka incelemede şu ortaya çıktı: Irak'ın 2004'te ABD Deniz Kuvvetleri tarafından bombalanan kenti Felluce'deki bebek ölümü, kanser ve lösemi vakalarındaki çarpıcı artışlar, 1945'de Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan atom bombalarından sağ kurtulanlarda görülen bu tip va-

* ABD ordusu tarafından özellikle Vietnam Savaşı'nda kullanılmış bir herbisit ve yaprak dökücü. (Ed.N.)

** Yanık Toprak: Kimyasal Savaşın Vietnam'daki Mirası. (çev.)

*** Bir Ordunun Ölümünü Beklemek: Agent Orange Trajedisi (çev.)

kaların sayısını aşıyor. Iraklı ve İngiliz doktorlar tarafından yapılan incelemede ise, "tüm kanserlerde dört kat, 14 yaş altı çocuklardaki kanserlerde ise 12 kat artış" olduğu saptandı. Kentteki bebek ölümleri, komşu Ürdün'dekilerden dört kat, Kuveyt'tekilerden ise sekiz kat daha fazladır."[7]

Felluce'ye 2004 Kasım ayında yapılan deniz saldırısının (ikinci büyük saldırı) önemli bir savaş suçu olduğu, (genelde yandaş olan) Amerika basınında bile hemen fark ediliyordu. Bu yeni soruşturmalar geniş bir ilgi (neredeyse hiç ilgi görmediler) ve ciddi bir sorgulama gerektiriyor. Ve hatta mümkünse savaş suçu kapsamında değerlendirilmeli. Tabii böyle bir şeyi hayal etmek bile son derece güç. Yalnızca zayıf ve yenilmemiş olanlar bu tür aşağılamalara tâbi tutuluyor.

Bu gibi olayların tümünde, siyasi unsurların bilimsel araştırmalara büyük ölçüde müdahale ettiği konusunda kuşku yok. Bunun bir hayli örneği de var. 2008 Aralık – 2009 Ocak ayları arasında Gazze'ye yapılan ABD destekli vahşi İsrail istilâsı, soruşturulması gereken bir başka olaydır. Savaşın en ağır yaşandığı günlerde Gazze'deki El-Şifa Hastanesi'nde korkunç koşullarda çalışan Norveçli kahraman doktorlar Mads Gilbert ve Erik Fosse, kimsenin daha önce görmediği ölümcül savaş gereçlerinin etkileri hakkında bir rapor hazırlamışlardı. Bu savaş gereçlerini kullananlar düşman devletler olsaydı, kesinlikle geniş bir sorgulama, sert bir kınama ve cezalandırma ile karşı karşıya kalırlardı.[8]

LP: ABD'de DU'lu savaş gereçleri taşeron firmaların sahip olup işlettiği tesislerde üretiliyor. Potansiyel yükümlülükten kaçınmanın bir yolu mu bu? [9]

NC: ABD hükümeti, *Agent Orange*'in, bilinen en ölümcül kanser yapıcılardan biri olan dioksin içerdiğinin farkında olmadığını ileri sürmüştü. Wilcox, bu maddeleri hükümete sağlayan şirketlerin pekâlâ bunun farkında olduğuna ve maliyetleri düşürmek için ölümcül etkiye sahip bileşenleri ürünün içinden çıkarmamayı tercih ettiğine dair kanıtlar sunuyor.[10] Washington'ın

bunun farkında olmaması hiç de inanılır gibi gelmiyor. Bu en iyi olasılıkla, bazen "kasıtlı cehalet" denilen şeyin bir örneği olabilir. Başkan Kennedy'nin, elli yıl önce Güney Vietnam'daki savaşı tırmandırdığında, aynı zamanda bitki örtüsünü ve gıda ürünlerini yok etmek için kimyasal silah kullanımına da yetki verdiği hatırlanmalıdır. Sonuçları ve dehşet verici boyutlarının yanı sıra, kuşaklardır devam eden, kalıcı genetik mutasyonlar nedeniyle Saygon'daki hastanelerde yaşanan fetüs anomalileri göz önüne alınırsa, bu başlı başına bir suçtur.[11] Nasıl oluyorsa, döllenmiş bir yumurtanın bile "yaşam hakkı"na olan bağlıklarını açıkça beyan edenleri, bunların hiçbiri harekete geçirmiyor.

Buna karşın, yükümlülük konusunun daha önce anlatılan nedenden dolayı, gündeme gelmesi pek de olası değil. Güçlü olanlar, işledikleri suçların cezalandırılmasını bir yana bırakın, sorgulanmasından bile kendilerini muaf kılmış durumda.[12]

LP: Bağdat'taki Radyasyondan Koruma Merkezi, DU'lu zırh delicilerle vurulmuş tanklarda ve bunların atıldıkları hurdalıklarda "net bir radyasyon izi" buldu.[13] ABD ve İngiltere, temizlik çalışmaları konusunda hangi zorunlulukları yerine getirmelidir? Bunun gerçekleşme olasılığı nedir?

NC: Zorunluluklar yasal ya da ahlaki olabilir. ABD ve İngiltere'nin Irak istilâsı bir saldırganlık suçunun, Nazi savaş suçlularını bu suçu işlemekten ölüme mahkûm etmiş Nürnberg Mahkemeleri'nin söylemiyle, "tüm savaş suçlarının kötülüğünü içerdiği için diğer savaş suçlarından ayrılan, en büyük uluslararası suç"un klasik bir örneği. Bu nedenle, ya bu mahkemelerin yanıldığını (dolayısıyla bizim suçlu olduğumuzu), ya da George Bush, Tony Blair ve suç ortaklarının Nürnberg'de oluşturulmuş yasal ilkelere tâbi olmaları gerektiğini kabul edecek dürüstlüğe sahip olmalıyız. Temizlik çalışması, yasal bir durum söz konusu olsa idi önemli zorunluluklardan biri olurdu, fakat bu çerçevede önemsiz. ABD ve İngiltere, en azından, Irak'a karşı işledikleri suçlar için büyük çapta savaş tazminatı ödemek zorundadır.

Ahlaki gerekçelerle yargılama konusunda ise hangi ahlaki ilkelerin temel alındığı önem taşır. Bu suçlar bir düşman tarafından işlenmiş olsaydı, temizlik çalışmasının –hatta daha da fazlasının– bir ahlaki yükümlülük olarak görüleceğine kuşku yoktur. Bu nedenle, başkalarına dayattığımız standartları, aynı katılıkta kendimize uygulamamız gerektiğini savunarak, önemli kabul edilen her etik sisteminde bulunan, en temel ahlaki ilkelerden biri olan evrensellik ilkesini kabul edebiliyorsak, bu bizim için bir yükümlülüktür.

Bunun gerçekleşme olasılığı nedir? Egemen sınıf olan elitler, özellikle de eğitimli sınıf, yüksek bir uygarlık düzeyini yakalama çabası göstermediği sürece, ki bu konuda hiçbir ışık yok, bu uzak bir olasılık. Aslında bu konuyu açmak bile dehşete ve çoğunlukla da histeriye yol açıyor.

LP: Radyoaktivitenin kasıtlı ya da kasıtsız olarak çevreye yayıldığı durumlardaki gizlilik, en az bu maddeler kadar tehlike oluşturuyor mu?[14]

NC: Belki de. Fakat, kanımca en büyük tehdit, zaten bilinen ya da dehşet verici suçlara ilişkin herhangi bir gerçek kaygı oluşması halinde kolaylıkla bilinebilecek olan şeylerden kaçınma ve bunların bastırılmasıdır. Tabii ki bir başkası suçlu olduğunda çok büyük bir üzüntü duyarız, ama asıl konu, suçu işleyen biz kendimiz olduğumuzda ne yaptığımızdır, açıkçası temel ahlaki temellerde bizim için en hayati olay budur. Bazen işe yaramasa da bir farkındalık söz konusudur. Thomas Jefferson kölelik suçuna gönderme yaparak şu ünlü sözleri söylemişti: "Tanrı'nın adil olduğunu, adaletinin ise sonsuza dek ertelenemeyeceğini düşündüğümde, ülkem için korkudan titriyorum." Manifest Destiny'nin* fikir babası olan, büyük stratejist John Quincy Adams ise, "bu ulusun, Tanrı tarafından bir gün yargılanacağına inandığı iğrenç

* *Açık Kader*; pasifik kıyısı ve ötesine doğru açılmasının ABD'nin kaderi ve görevi olduğu doktrini. (çev.)

suçları arasında" yer alan yerli halkların "acımasız ve kalleşce" "ortadan kaldırılması" konusunda buna çok benzer düşünceler dile getirmişti. Onların taşıdığı bu kaygılar, insanlara bugün de hâlâ acı veriyor olmalıydı. Halbuki Tanrı'ya bağlılık konusunda en güzel vaazları verenler bu tür fikirleri aşağılıyorlar. Onları destekleyenlerin epey kalabalık olduğunu ise söylemeye bile gerek yok. Tabii ki ABD'nin ve entelektüel Amerikalıların yeni bir şey yaptığı yok. Güç odaklarının tarih boyunca sürdüregeldiği yolu izliyorlar. Sanırım, bütün bunları, en gelişkin kültürler ve en düşük edep, dürüstlük ve ahlak standartları arasında yatan büyük uçurumun işareti olarak görmeliyiz. Burada tartıştığımız konuların hayli dışında kalsa da bu çok hayati bir sorun.

4

NÜKLEER TEHDİTLER

LP: Sizce yakm vadede nükleer savaşa yol açabilecek ne tür gerilimler var? Böyle bir savaş olasılığı ne kadar yüksek?

NC: Aslında 1945'ten bu yana birçok kez fena halde nükleer savaşın eşiğine geldik. 1962'de olduğu gibi, ciddi bir nükleer savaş tehdidi barındıran, abartısız düzinelerce olay var. Dahası, olay sadece Amerika'dan da ibaret değil. Hindistan ve Pakistan birçok kez nükleer savaşın eşiğine geldi ve sorunlar devam ediyor. Hindistan da Pakistan da nükleer cephaneliklerini ABD desteğiyle genişletiyor. İran'ın nükleer silahlarından bağımsız olarak, yalnızca İran'a saldırmak konusunda da ciddi olasılıklar var. Başka şeyler de anında ters gidebilir. Sistemin gerilimi çok yüksek, her zaman da böyle oldu. ABD'deki sistemlerin bir nükleer saldırı uyarısı verdiği, fakat tetiklenebilecek otomatik yanıtın insan müdahalesi ile son dakikada ucu ucuna durdurulduğu çok olmuştur. Sanırım Rusya'da durum daha da kötüdür.[1] Bu, ateşle oynamaktır. Düşük olasılıklı bir olaydır, ama düşük olasılıklı olaylar uzun süre devam ediyorsa, bu olayların gerçekleşme olasılığı o kadar da düşük değildir.

Bence göz ardı edilmemesi gereken bir diğer olasılık daha var: Nükleer terör. Mesela New York'a konulacak kirli bir bomba gibi. Bunu yapmak çok büyük bir ustalık gerektirmez. Amerikan istihbaratının veya Harvard'daki Graham Allison gibi uzmanların, gelecekte böyle bir olayı çok muhtemel gördükleri-

ni biliyorum. Bu tür bir saldırıya ne şekilde karşılık verileceğini kim bilebilir? Sanırım birçok olasılık var. Bence durum daha kötüye gidiyor. Aynen nükleer maddelerin yayılması sorununda olduğu gibi. Birkaç olayı ele alalım: 2009 Eylül ayında Güvenlik Konseyi, ABD'de İran'a karşıymış gibi yorumlanan bir karar aldı: S/RES/1887. Kısmen öyleydi, ama bu karar aynı zamanda Hindistan, Pakistan ve İsrail'in de diğer devletler gibi Nükleer Maddelerin Yayılmasını Önleme Antlaşması'na katılmasını da talep ediyordu. Obama yönetimi hemen, Hindistan'a ve İsrail'e bu kararın kendileri için bağlayıcı olmadığını iletti.[2]

Hindistan nükleer kapasitesini artırırsa, Pakistan da neredeyse buna mecbur edilmiş olur, çünkü konvansiyonel gücünü kullanarak Hindistan'la yarışamaz. Pakistan'ın nükleer silahlarını dolaylı bir ABD desteğiyle geliştirmiş olması şaşırtıcı değildir. Reagan yönetimi bu konuda hiçbir şey bilmiyormuş gibi yaptı ama tabii ki biliyordu.[3] Hindistan, 1887 no'lu karara, artık süper devletlerle aynı güçte nükleer silahlar üretebileceklerini açıklayarak yanıt verdi.[4] Bundan birkaç yıl önce, ABD Hindistan ile –Nükleer Maddelerin Yayılmasını Önleme Antlaşması'na katılmadığı halde– nükleer teknoloji verebilmesini sağlayan bir anlaşma imzalamıştı. Mevcut sistemi bozan bu anlaşma ile, Hindistan'ın 1974'te ilk atom bombası denemesinden bu yana yürürlükte olan kongre kararı çiğnenmiş oldu. ABD bunu yaparken Nuclear Suppliers Group şirketini bir koçbaşı gibi kullandı ve birçok kapıyı araladı. Çin, Pakistan'a nükleer teknoloji aktararak buna yanıt verdi. Hindistan'a aktarılan teknolojinin sivil kullanım için olduğu iddia ediliyor. Bu teknolojiyle nükleer silah yapılmasa bile, bunun pek bir anlamı yoktur. Hindistan sivil kullanıma harcayacağı kaynakları, nükleer silahlara aktarmakta serbest bırakılmıştır.[5]

Sonra da 2009'da, Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu'nun, İsrail tesislerini denetime açtırsın diye defalarca uğraşmış olduğuna ilişkin açıklama geliyor. ABD, Avrupa ile birlikte bunu engellemeyi her zaman başarmıştır. Daha da önemli olan, uluslararası kurumların nükleer silahsız bir bölge oluşturma çabalarıdır.

Bu tüm sorunları çözmese de son derece önemli olabilir.[6] İran'ın oluşturduğu varsayılan tehdit her ne ise –bu da kendi içinde çok ilginç bir soru, ama bir an için bir tehdit olduğunu varsayalım– nükleer silahsız bir bölge bunu kesinlikle bertaraf edebilirdi. Ama ABD bunu her aşamada engelliyor.[7]

LP: İran'ın Buşehr'deki reaktörü artık çalıştığına göre şu an korkulan şey, yakıt döngüsünde üretilen plütonyumu silah yapımında kullanmasıdır. İran'ın olası nükleer silah programı konusunda ortaya atılan sorularla, İsrail'e sorulanlar birbirine benziyor.[8]

NC: 1960'lardan beri bu böyle. Gerçekten de Nixon yönetimi, İsrail'i, belirsizlik politikası diye adlandırılan nükleer silahlara sahip olup olmadığını söylememe politikasını terk etmeye zorlamak, hatta ikna etmek üzere hiçbir şey yapmamaya karar verdi. Bu konuda da İsrail ile yazılı olmayan bir anlaşma yaptı.[9] Bu anlaşma şu sıralar hayli gündemde, çünkü beş yılda bir yapılan Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Antlaşması (Nuclear Nonproliferation Treaty-*NPT*) Gözden Geçirme Konferansı var. 1995'te, Arap ülkelerinin, en başta da Mısır'ın güçlü baskısıyla, nükleer silahsız bir bölge oluşturacaklarına dair bir anlaşmaya varıldı ve Clinton yönetimi bunu imzaladı. 2000'de anlaşma yenilendi. 2005'te Bush yönetimi, "herhangi bir şey yapmaya ne gerek var ki" diyerek aslında toplantıyı topyekûn baltaladı.

Konu 2010 Mayıs ayında yeniden gündeme geldi. Şimdi Mısır 118 ülkeden oluşan Bağlantısızlar Hareketi adına konuşuyor. Nükleer silahsız bir bölge oluşturulması için epey ısrarcı oldular. Yaptıkları baskı o kadar güçlüydü ki ABD bunu ilkesel olarak kabul ederek anlaşmaya bağlı olduğunu iddia ediyor. Fakat Hillary Clinton, "nükleer silahsız bölgenin oluşturulma zamanının gelmediğini" ifade etti.[10] ABD yönetimi temelde, "Evet, ama yalnızca bölgede yapılacak kapsamlı bir barış anlaşmasından sonra," diyerek, ki ABD ve İsrail böyle bir anlaşmayı sonsuza dek erteleyebilir, İsrail'in duruşunu benimsemiş oldu. Yani bu aslın-

da, "iyi fikir ama bu asla olmayacak," demektir. Basında pek yer almadığı için kimse bilmiyor. Tıpkı Obama'nın, Hindistan ve İsrail'e kararların onlar için bağlayıcı olmadığını ilettiğini, neredeyse hiç kimsenin bilmediği gibi. Bütün bunlar nükleer savaş riskini daha da artırmış oluyor.

Aslında iş bununla da bitmiyor. Biliyorsunuz, İran'a yapılan tehditler boş değil ve bu da tabii, onları nükleer silahlara yönelmeye teşvik ediyor, bu yolla gözdağı vermek istiyorlar. Obama, özellikle, ABD'nin, Ortadoğu ve Orta Asya'yı bombalamak için kullandığı önemli bir askeri üs olan, Diego Garcia adasındaki saldırı kapasitesini fazlasıyla artırdı.[11] 2009 Aralık ayında, donanma Diego Garcia'da nükleer denizaltılar için bir ihale açtı. Muhtemelen, zaten orada denizaltılar vardı, ama bu onların kapasitesini artıracak. İran'a nükleer silahlarla saldıracak kapasiteye kesinlikle sahipler. Obama aynı zamanda, Bush yönetiminde büyük ölçüde yavaşlamış olan, beton delici bombaların geliştirilmesi programını da birden güçlendirdi. Göreve gelir gelmez işi hızlandırdı ve bu bombalardan birkaç yüz tanesini Diego Garcia'ya yerleştirdikleri sessizce duyurulduysa da sanırım burada haber olmadı. Tümü İran'ı hedefliyor. Bunların hepsi ciddi tehditler.[12]

Aslında, İran tehdidi meselesi son derece ilginç. Sanki zamanımızın en önemli konusu buymuş gibi tartışılıyor. Yalnızca Amerika'da değil, Britanya'da da. Bu yıl "İran yılı". En önemli tehdit de en önemli siyaset meselesi de İran. Akla şu soru geliyor: İran tehdidi nedir? Bu asla ciddi bir biçimde tartışılmıyor, ama basında yer almayan son derece güvenilir bir yanıtı var. Pentagon ve istihbarat tarafından 2010 Nisan ayında verilmişti. Her yıl küresel güvenlik sistemi konusunda Kongre'ye yaptıkları bir sunum var ve tabii ki orada İran'ı tartıştılar.[13] Tehdidin askeri olmadığını çok açık ifade ettiler. İran'ın askeri harcamalarının, bölge standartlarıyla karşılaştırıldığında bile çok düşük olduğunu söylediler. İran'ın stratejik doktrini, tümüyle savunmaya yönelik olup, bir istilâyı, ancak diplomasinin işlemeye başlamasına imkân verecek süre boyunca, caydırmak üzere tasarlanmıştır. Ülke dışında

güç kullanımı için kapasiteleri çok düşüktür. İran nükleer kabiliyetler geliştiriyorsa, ki bu silahlarla aynı şey değildir, çoğu stratejik analistin zaten kabul ettiği caydırıcılık stratejisinin parçası olacaktır. Yani askeri tehdit yoktur. Yine de İran'ın dünyadaki en önemli tehdit olduğunu söylüyorlar. Nedir bu? Bakın, bu ilginç. İran komşu ülkelerdeki etkilerini artırmaya çalışıyor; istikrarı bozmak diye adlandırdıkları işte budur. Böylece, biz onların komşularını istilâ edip, işgal edersek, bu oraya istikrar getirmek oluyormuş, ki bu da standart bir varsayım olup temelde şu demektir: "Buraya bakın, dünyanın sahibi biziz." Ve herhangi biri emirlere itaat etmezse, onlar saldırgan kabul ediliyor.

Aslında, şu sıralar Çin ile de buna benzer bir şeyler oluyor. Çin'in yakın çevresindeki denizlerin denetimiyle ilgili bir tür mücadele oldu, yine ABD'de fazla konuşulmadı ama Çin'de çok tartışıldı. Donanmalarının büyümesi ABD'de büyük bir tehdit olarak tanımlandı. Çin'in yapmaya çalıştığı, kendi karasuları civarındaki Güney Çin Denizi, Sarı Deniz ve diğerlerini denetleyebilmek. Bu da ABD'de saldırgan bir niyet diye adlandırıldı. Pentagon Çin'in yarattığı tehlikeler konusunda bu yakınlarda bir rapor yayınladı. Askeri bütçeleri yükseliyorsa da şu anda ABD'nin Irak ve Afganistan'da harcadığının beşte biri. Bu ise ABD askeri bütçesinin çok küçük bir parçası. Yakın geçmişte, ABD Deniz Kuvvetleri Çin açıklarında manevralar yapıyordu. Çin ise, özellikle Beijing'i vurma kapasitesi bulunan gelişmiş nükleer silahlara sahip olan USS *George Washington* adlı uçak gemisini, ABD'nin oraya gönderme planlarını protesto ediyordu. Bundan da hoşlanmadılar.

ABD; Çin'in denizlerin serbestisine müdahale ettiği için saldırganlık yaptığını söyleyerek, resmen yanıt verdi. Halbuki strateji analizi literatürüne bakarsanız, bu durum iki tarafın çatışma halinde olduğu klasik bir güvenlik ikilemi olarak tarif edilir. Her ikisi de yaptıklarını kendi güvenliği için gerekli kabul ediyor, ötekinin ise onun güvenliğini tehdit ettiğini düşünüyor; bizim de bu tehdidi ciddiye almamız bekleniyor. Yani, eğer Çin kendi karasuları açıklarını denetlemeye çalışıyorsa, bu saldırganlık oluyor ve

bizim güvenliğimize zarar veriyor. Bu klasik bir güvenlik ikilemi. Çin, Karayipler'de –hatta Orta Pasifik'te– Deniz Kuvvetleriyle manevralar yapıyor olsaydı, bunun hoş görülemez bir durum olduğu düşünülecekti. Bu İran'daki duruma çok benziyor. Temel varsayım şu: "Dünyanın sahibi biziz" ve bizim hükümranlık alanımızda – ki bu da dünyanın büyük bir bölümüdür – başkalarının her türlü hükümranlık girişimi saldırganlık sayılır.

LP: Bu olaylarda herhangi bir nükleer ırkçılık var mı?

NC: Bence, nükleer silahlar olmasaydı da aynısı olurdu. Bunun geçmişinde uzun vadeli planlama varsayımları var ve gerçekten bunun ırkçılık olduğunu düşünmüyorum. Somut bir olayı ele alalım. Şimdi elimizde bir sürü iç yazışma var, aralarında da Nixon'lu yıllardan kalan ilginç belgeler. 1973'te Şili hükümetini devirmeyi planlarken, Nixon ve Kissinger'in duruşu şu noktadaydı: Bu hükümet hoş görülemez, hükümranlık girişiminde bulunuyor, bize bir tehdit oluşturuyor, demek ki gitmeli.[14] Kissinger'in, bulaşıcı hastalığı başka yerlere, belki de Avrupa'nın güneyine yayacak bir virüs dediği şeydi bu –Şili'nin Avrupa'nın güneyine saldıracağı yoktu– fakat başarılı bir sosyal demokratik parlamenter sistem, İspanya ve İtalya'ya yanlış mesajlar verebilirdi. Aynısını denemeye niyetlenebilirlerdi, bu ise bulaşıcı hastalığın yayılacağı ve sistemin çökeceği anlamına gelirdi. Bunun da farkındaydılar. Hatta dediler ki, Latin Amerika'yı denetleyemezsek, dünyanın geri kalanını nasıl denetleyeceğiz? En azından Latin Amerika'yı denetlemeliyiz. Sovyetlerin Latin Amerika'ya nüfuz etmesine ilişkin bazı kaygılar –çoğunlukla anlamsız olsa da vardı– ve Avrupa, Latin Amerika ile daha fazla ilgilenirse, bunun Sovyetleri bir biçimde oraya nüfuz etmekten caydırabileceğini kabul ettiler. ABD'nin ise buna izin veremeyeceği, çünkü bunun bölgedeki hâkimiyetini sekteye uğratacağı sonucuna vardılar. Yani, ırkçılık değil; bu bir hâkimiyet kurma meselesi.

Aslında, aynı şey NATO konusunda da oluyor. Sovyetler Birliği çöktükten sonra NATO neden ortadan kalkmadı? Propa-

gandayı okuyan varsa, "evet, ortadan kalkmalıydı, çünkü daha önce Avrupa'yı Rus yağmacılardan korumak için gerekliydi," diyecektir. Tamam, artık Rus yağmacılar yok, bu nedenle ortadan kalkmalı. NATO, Gorbaçov'a verilen sözler çiğnenerek genişletildi. Sanırım, büyük ölçüde Avrupa'yı denetim altında tutmak için de. NATO'nun amaçlarından biri, başından beri Avrupa'nın bağımsız bir yolda, belki bir tür "de Gaulle'cü" yolda yürümesini önlemekti. Avrupa'nın onların vassalı olarak kalmasını sağlamak için, NATO'yu genişletmeye mecburdular. İkinci Dünya Savaşı'ndaki planlama kayıtlarına dönüp bakarsanız, çok öğreticidir. Neredeyse hiçbir zaman konuşulmasa da Roosevelt yönetiminde 1939 ile 1945 arasında, bir çeşit savaş sonrası yıllarının planlandığı üst düzey toplantılar yapılıyordu. Başlangıçta hangi boyutta olacağını bilmeseler de Amerika'nın savaştan en azından zenginleşerek ve belki de tümüyle muzaffer çıkacağını biliyorlardı. Oluşturulan ilkeler çok ilginç ve açıktı, daha sonra da hayata geçirildiler. ABD'nin hâkim olması gereken ve adına Muhteşem Bölge dedikleri kavramı tasarladılar. Muhteşem Bölge içinde ise ABD'nin planlarına müdahale eden hiçbir hükümranlık girişimi olamazdı. Alenen, hemen hemen bu sözcüklerle ifade ediliyordu. Muhteşem Bölge nedir? En azından, tüm Batı Yarımküreyi, tüm Uzakdoğu'yu ve tabii ki Ortadoğu enerji kaynaklarını da içeren bütün Britanya İmparatorluğu'nu –eski Britanya İmparatorluğu'nu– kapsayacaktı. Üst düzey bir danışmanın daha sonra söylediği gibi: "Ortadoğu'nun enerjisini kontrol edebilirsek, dünyayı kontrol edebiliriz."[15] İşte, Muhteşem Bölge budur.

Başta her ne kadar Almanya'nın savaştan büyük bir güç olarak çıkacağını düşünmüş olsalar da, Ruslar Stalingrad'dan sonra Alman ordularını ezmeye başladıklarında, Almanya'nın zayıfladığını fark ettiler. Böylece, Muhteşem Bölge planlaması, en azından bölgenin endüstri ve ticaret merkezi olan Batı Avrupa'yı kapsayarak, olabildiğince Avrasya'ya doğru genişletildi. Muhteşem Bölge budur ve o bölge dahilinde hiçbir hükümranlık girişimi olamaz. Tabii ki böyle bir işin üstesinden gelemiyorlar.

Örneğin, Çin itilip kakılmak için fazla büyük ve kendi hükümranlığına sahip. İran da bunu yapmayı deniyor, ama yeterince küçük olduğu için itilip kakılabilir diye düşünüyorlar. Hatta Latin Amerika'da bile denetimi kaybediyorlar. Brezilya emirlere itaatsizlik etti. Gerçekten de Güney Amerika'nın büyük bölümü bu durumda, bütün bunlar Washington'da büyük bir çaresizliğe yol açıyor. Resmi açıklamalara bakarsanız görebilirsiniz. Çin, İran üzerindeki Amerikan ambargosunu umursamıyor; onlara göre kesinlikle hiçbir meşruiyeti yok. İnsanlar yalnızca ABD'den korkuyorlar. Avrupa da az çok onlarla benzer düşünceleri paylaşıyor, ama Çin değil. Çin Amerikan ambargosunu yok farz ediyor. Resmi meşruiyeti olan fakat etkisiz kalan BM ambargolarını memnuniyetle yerine getiriyorlar. BM ambargolarının esas etkisi, Batılı rakipleri İran'ın dışında tutmak, ki kendileri istedikleri gibi girip çıkabilsinler. ABD bu konuda son derece rahatsız. Gerçekten de Dışişleri Bakanlığı çok ilginç açıklamalar yayınladı: "Uluslararası topluluğa kabul edilmek istiyorsanız, uluslararası sorumluluklarınızı yerine getirmelisiniz, uluslararası sorumluluklar da bizim emirlerimize uymaktır." Bu sözlerle Çin'i uyardılar. ABD'nin planlama çevrelerindeki çaresizliğini gören Çin Dışişleri Bakanlığı'nın tepkisini hayal edebiliyorsunuzdur. Muhtemelen gülüyorlardır, Amerika'nın emirlerine niye uysunlar ki? Canları ne istiyorsa onu yapacaklar.

Çin, dünyada önemli bir güç olduğu dönemlere geri dönmeye çalışıyor. "Aşağılanma Yüzyılı" dedikleri dönemden önce, uzun yıllar dünyanın *en* büyük gücü onlardı. Dünyanın merkezi olma ve barbarları def etmeye ilişkin üç bin yıllık bir geleneğe şimdi yeniden sahip çıkıyorlar. "Geçmişteki gücümüze geri döneceğiz ve Amerika buna engel olamayacak," söylemi ABD'de inanılmaz bir düş kırıklığı yaratıyor. İşte bu yüzden, Çin İran üzerindeki Amerikan ambargosuna uymadığı zaman fena halde kızıyorlar. Şu ana kadar, İran ambargosu olayında yalnız kalan, Çin ve İran değil, Amerika oldu. Bağlantısızlar –dünyanın çoğunluğunu oluşturan 118 ülke– İran'ın zenginleştirilmiş uranyum elde etme hakkını daima destekledi, hâlâ da destekliyor.

Türkiye yakın geçmişte İran'a bir boru hattı inşa etti, Pakistan da öyle. Türkiye'nin İran'la ticareti hızla arttı, önümüzdeki birkaç yıl içinde üçe katlamayı planlıyorlar. Arap dünyasında, kamuoyu ABD'ye o kadar öfkeli ki artık gerçek bir çoğunluk İran'ın yalnızca nükleer enerji değil, nükleer silahlar da üretmesinden yana. ABD bunu fazla ciddiye almıyor, diktatörlüklerin toplumları denetleyemeyeceğini düşünüyor. Fakat Türkiye veya kuşkusuz Çin işe karışınca, bu bir tehdit haline geliyor. Bu çaresiz açıklamalarla, işte bu yüzden karşılaşıyorsunuz.

Avrupa dışında, neredeyse hiç kimse ABD'nin bu konudaki talimatlarına uymuyor. Türkiye ve belki de Güney ülkelerinin en önemlisi olan Brezilya kısa zaman önce, uranyumunun büyük bölümünü zenginleştirmek üzere İran'la bir anlaşma yaptı. ABD ise hemen bunu engelledi. Bunu istemiyorlar. Fakat dünyayı denetlemek kolay değil.[16] Muhteşem Bölge planlaması, ABD'nin ezici bir hâkimiyete sahip olduğu İkinci Dünya Savaşı sonunda iyiydi, ama o zamandan bu yana bir miktar, son birkaç yılda ise büyük ölçüde yara almış durumda. Ve ben bunun nükleer maddelerin yayılması kaynaklı sorunlarla bağlantılı olduğunu düşünüyorum. ABD, Hindistan'ı ve İsrail'i kuvvetle destekliyor, bunun da nedeni Hindistan'ı artık yakın bir stratejik müttefik haline getirmiş olmaları. İsrail zaten hep öyleydi. Öte yandan, Hindistan pek de renk vermeksizin aynı zamanda Çin ile olan ilişkilerini de iyileştiriyor.

LP: Başkan Obama bu yakınlarda Avustralya'da askeri üs kurma haklarını teminat altına aldı ve Çin'i dışlayan yeni bir ticaret antlaşmasını, Trans-Pasifik Ortaklığı'nı oluşturdu. ABD'nin bu hareketi Güney Çin Denizi ile bağlantılı mı?

NC: Evet, özel anlamda öyle ama daha genel bağlantılar da var. Daha önce söz ettiğim, stratejik analiz literatürüne gönderme yapan "klasik güvenlik ikilemi" ile ilgili olmalı. Çin'in yakınındaki denizler ve kendi önemli ticaret yolları üzerinde bir miktar denetim kazanma çabaları, Amerika'nın "denizlerin serbestliği"

dediği şeyle bağdaşmıyor –ki bu terim, Çin'in Karayipler'de, hatta dünya okyanuslarının büyük bölümünde yapacağı askeri manevraları içermeyen, ama ABD'nin her yerde askeri manevralar yapma ve deniz üsleri kurma hakkını içeren bir terim olarak kullanılıyor. Başta bu sularda birbiri ile yarışan talepleri olan Vietnam ve Filipinler gibi komşularının yanı sıra, başkaları da farklı nedenler yüzünden Çin'in eylemlerinden hiç de memnun değil.[17] Resmen açıklandığı şekliyle ABD politikasının odağı, Ortadoğu'dan –onun yine de kalması kaydıyla– yavaş yavaş Pasifik'e kayıyor. Bu ise Avustralya'dan Güney Kore'ye uzanan yeni üslerin (ve Okinawa konusunda süregelen çok önemli bir çatışmanın), yanı sıra –birçok başka örnekte olduğu gibi, gerçek olmaktan çok propaganda olsa da– "serbest ticaret anlaşmaları" diye anılan ekonomik anlaşmaları kapsıyor. Bunların çoğu, "Çin'i denetim altında tutma" sisteminin bir parçasıdır.[18]

LP: Denizlerdeki mevcut hükümranlık tartışmaları ne ölçüde petrol ve doğalgaz rezervleriyle bağlantılı?

NC: Bir ölçüde. Deniz altı fosil yakıt kaynakları ve erişim hakları konusunda, bölgesel devletler arasında da çok fazla çekişme söz konusu. Fakat dahası var. Güney Kore'deki Jeju Adası'nda bulunan ve adalılar tarafından şiddetle protesto edilen yeni ABD üssünün öncelikli ilgi alanı enerji kaynakları değil. Çin'in ana ticaret yolu olup, petrol, doğalgaz ve daha da fazlasını barındıran Malaka Boğazları ile ilgili başka konular da var.[19]

Muhteşem Bölge politikalarının günümüz versiyonu, dünyanın Amerika denetimi ve etkisi altında tutulmasıdır. Bu durumdan sıyrılmaya çalışan bölgelerle ilgili olarak arka planda daha genel kaygılar var. Daha eski hegemonik güçlerin uygulamalarının bir devamı olsa da ABD'nin II. Dünya Savaşı sonrasındaki planlama ve uygulamaları, benzersiz bir zenginliğe ve güce sahiptir.

5

Çin ve Yeşil Devrim

LP: ABD'de enerji alanında en son araştırmaları yapanlar aşağı yukarı aynı oyunculardır: General Electric, IBM, Raytheon, füzyon araştırmalarına fon sağlayan ABD Enerji Bakanlığı; ve geçmişi DARPA'ya dayanmakla beraber, enerjiye odaklı tümüyle yeni bir departman olan ARPA-E. Askerler şu sıra sahada güneş pili kullanıyor, deniz kuvvetleri ise alg bazlı yakıtların denemelerini yapıyor.[1]

NC: Önem verdikleri iki şey var: kâr ve ordu. Ordunun da tabii ki kârla ilişkisi var.[2] Onlara göre, ordu ne pahasına olursa olsun yola devam etmeli, geri kalanımıza ne olduğu önemli değil.

LP: Kimin ne üzerine çalıştığını görmek cesaret kırıcı oluyor. O kuruluşların hiçbirinin enerjiyi geçmiştekine göre farklı bir biçimde pazarlayacağını hayal edemiyorum.

NC: En basit şeylerde bile bunun yansımasını görebiliriz. Konutlardaki ısı kaçaklarının önlenmesini ele alalım. Yüksek teknoloji değil. Çok sayıda insana iş sağlayabilir. Ekonomi için harika bir teşvik olup, iklim değişikliğinin frenlenmesi için de oldukça etkili olacaktır. Soruna çözüm olmasa da en azından, onunla ilgili bir şeyler yapmak için daha fazla zaman kazandırır.

Son zamanlarda, İngiltere'de ısı kaçaklarını önleme hizmeti veren bir şirket temel olarak yapılabilecek ne varsa yaptığını ve neredeyse herkesin bu hizmeti aldığını duyurdu. Uygulamalarını henüz

el değmemiş dev bir pazar olan Amerika'ya kaydırmak istediklerinde ise, herhangi bir yardım görmediklerinden dolayı, bunun ekonomik fizibilitesinden emin olamadılar.[3] Yeşil teknolojiyle ilgili olup biten de aslında budur. Çin, yeşil teknolojinin geliştirilmesi için bir teşvik sistemi sunuyor.[4] Amerika'da da durum böyle, fakat bu teşvikin çoğu askeri teknolojinin desteklenmesi için. Aslında geçmişe göre bir değişiklik, hatta bir gerileme var. Gerçek Amerika ekonomisi, kolonilerden bu yana çok büyük ölçüde devlet müdahalesine dayalıdır. Bu durum, bağımsızlığın ilk günlerine kadar gider ve on dokuzuncu yüzyılın ikinci bölümündeki gelişmiş endüstri için de geçerlidir. Seri üretim, birbiriyle değiştirilebilir parçalar, kalite kontrolü ve benzeri şeylerden oluşan Amerikan sisteminin tasarımı, büyük ölçüde devletin silah depolarında yapıldı. Bu uygulama, dünyayı hayrete düşürmüştür. Ekonomik kalkınma ve genişleme için en büyük sermaye yatırımı olup, tabii ki olağanüstü önem taşıyan demiryolu sistemi, ordu mühendisleri tarafından idare ediliyordu, çünkü özel sektör için aşırı derecede karmaşıktı.

İşçileri robotlara dönüştüren bir işletme tekniği olan Taylorizm, devlet ve ordunun yaptığı üretim sonucunda ortaya çıktı. Aynısı 1920'lerde radyo için de geçerliydi. Fakat büyük dalga –aslında, tam da bulunduğumuz yerde– savaş sonrası dönemde oldu. Oturduğumuz yerin altında, benim yıllarca içinde çalıştığım, İkinci Dünya Savaşı dönemine ait geçici bir yapı vardı. 1950'li, 60'lı ve sonraki yıllarda, bilgisayar, internetin ilk safhaları, bilişim teknolojisi, donanım gibi modern yüksek teknoloji devrimine dönüşen ne varsa, hepsini geliştirdikleri bu yapının neredeyse tamamı, Pentagon –o zamanlar ARPA'dı, şimdi DARPA– veya üç kuvvet komutanlığının fonlarıyla yapıldı. Amerika'nın yüksek teknolojili endüstrilerinin temelini, çok büyük ölçüde ve aslında çok defa büyük bir gecikmeyle, bu sistem oluşturdu. Modern ekonominin kalbi olan bilgisayarlar bile, 1950'lerin başından itibaren çoğunlukla devlet fonlarıyla üretildi. Yaklaşık otuz yıl boyunca ticaret için uygun değillerdi.

IBM, 60'ların başında nihayet kendi bilgisayarını üretebildi. Devlet destekli laboratuvarlarda bunu yapmak için yeterince be-

ceri kazanmışlardı. O zamanlar dünyanın en hızlı bilgisayarıydı, ama iş dünyası için fazla pahalı olduğu için kimse satın alamadı. Dolayısıyla bu bilgisayarı sanırım Los Alamos için devlet satın aldı. Devletin bu tür satın alımları yalnızca bilgisayarlar üzerinde değil, ekonomi üzerinde de yeni bir devlet desteği haline dönüştü ve bu uygulama halen devam ediyor.[5]

İşte ekonomi böyle gelişti. Şimdi bunun hemen hemen aynısını yeşil teknoloji için Çin yapıyor, biz ise yapmıyoruz ve onlara bağırıp çağırıyoruz. Bu uygulamanın pek fazla yapılmadığı bir noktaya gerilediysek de hâlâ çok miktarda örneği var. Eğer MIT civarında bir yürüyüşe çıkarsanız, ilaç ve gen mühendisliği şirketlerine ait büyük binaları göreceksiniz. Bunun nedeni, MIT gibi araştırma laboratuvarları ve araştırma üniversitelerindeki devlet destekli fikirler, teknolojiler ve gelişmelerden besleniyor olmaları. Kampüste elli yıl önce dolaşsaydınız, yeni işe başlamış küçük elektronik şirketlerini görecektiniz. Gerçekten de bunlar, bugün "Route 128" diye anılan yolda Raytheon ile bir yüksek teknoloji koridoruna dönüştüler.[6]

Burada bir yenilik yok. Ekonomiler böyle gelişiyor. Bir istisna varsa da ben rastlamadım. Britanya'nın on sekizinci yüzyıl başında büyük devlet müdahalesine dayalı kalkınması böyleydi. ABD, Almanya, Fransa, Japonya, Doğu Asya mucizelerinin hepsi için ve tabii ki Çin için de aynısı geçerli. Piyasa sistemleri, bildik nedenlerle temel yenilikler ve gelişmeler üretmiyor. Yenilikler ve gelişmeler uzun vadeli projelerdir ve size hemen yarın kâr getirmezler. Aslında, size maliyet getirirler, bundan dolayı da yükü devlet üstlenir. Bir başka deyişle, bunun bedelini halk vergileriyle öder. Bu kamusal sübvansiyon ve özel kâr sistemine kapitalizm diyorlar, ama kapitalizmle pek bir benzerliği yok.

LP: Ya Koch Industries şirketi?

NC: Pencereden dışarıya bakın, işte o Koch binası.

LP: Yani halktan vergiler toplanıyor ve endüstriyel çıkarlarla üniversite kaynaklarının bir araya getirilmesi söz konusu oluyor. Kaynaklardan kastettiğim, fikrî sermaye.

NC: Ve bu büyük ölçüde kamusal olarak fonlamyor.

LP: Sonra buluşlar ortaya çıkıyor, ama fikrî mülkiyet hakları görmezden geliniyor.

NC: Bu da devlet sübvansiyonunun bir başka biçimi, hem de esaslı bir biçimidir. Dünya Ticaret Örgütü kurallarına bir bakın. Gelişmekte olan ülkelere çeşitli patent koşulları dayatıyorlar. Bu koşullar şayet zengin ülkelere dayatılmış olsaydı, o ülkelerdeki endüstriyel gelişim tam anlamıyla durabilirdi.[7] Örneğin Amerika, zamanında teknolojisi çok daha ileri olan İngiltere'den –bugün korsanlık addedilen– teknoloji transferine büyük ölçüde bel bağlamıştı. Aslında İngiltere de; Hindistan ve İrlanda'dan ileri teknoloji, Belçika ve Hollanda'dan ise kalifiye işgücü transferiyle bunun aynısını yaptı. Başka ülkeler de bunu yapmaya çalışıyor, "ama biz istediğimizi koruruz, size de piyasanın sertliğini dayatırız," anlamına gelen ve adına serbest ticaret kuralları denilen kurallarla engelleniyorlar.

Bu konuda bir takım nitelikli çalışmalar yapıldı. Dünya Ticaret Örgütü'nün sert patent kısıtlamalarından en fazla yararlananlar arasında büyük ilaç şirketleri var. Araştırma-geliştirme için bu kısıtlamalara gereksinim duyduklarını iddia ediyorlar. Bu durum, çok iyi bir ekonomist olan Dean Baker ve başka ekonomistlerce de dikkatle araştırıldı. Kayıtları inceleyerek, büyük şirketlerin Ar-Ge çalışmalarından pek azını kendilerinin fonladığını ortaya çıkardı. Dahası, fonların daha çok işin pazarlama kısımına, taklit ilaçlara ve bu gibi şeylere aktarılması nedeniyle bunun bile yanıltıcı olduğunu ortaya koydu. Esas fon ya devletten ya da vakıflardan geliyor. Baker, büyük ilaç şirketlerinin Ar-Ge fonlarındaki kamusal payın %100'e çıkarılması ve ürünlerini bu şekilde piyasada satmaya mecbur edilmeleri halinde, tüketiciler açısından çok büyük tasarruflar olacağını ve patent haklarının da ortadan kalkacağını hesaplarla ortaya koyuyor.[8] Fakat bu asla düşünülemez; kâra müdahale eden hiçbir şey düşünülemez ve tartışılamaz.

LP: Federal fonların Ar-Ge, sübvansiyon ve satın almalar için dağıtılması konusunda politikacılar nasıl bir rol oynuyor?

NC: Tabii ki Kongre fonları sağlıyor ve şirket yöneticisi, tüm süreç boyunca endüstri lobicilerinin yakın işbirliğiyle, kararlara ve uygulamaya derinlemesine katılıyor. Bu bir yana, hükümetteki karar vericilerin, sübvansiyon ve satın alma işinden çıkarı olan şirket yetkilileri ile başka birçok biçimde de derin bağları var. Bu bağlar, oyunu şirket kurallarına göre oynamaları halinde, seçim kampanyalarının fonlanmasından, özel sektörde ayrıcalıklı konumlara getirilmelerine kadar uzanıyor.[9]

LP: Çin'in yeşil teknolojide başı çekmesini, yapılan çok büyük yatırımların yanı sıra hangi etmenler sağladı?

NC: İş dünyası basınında ve teknoloji dergilerinde, aralarında gerekli altyapıyı sağlamanın da yer aldığı birçok etmen tanımlanıyor. Yeşil teknoloji olayında, Çin oldukça alçakgönüllü bir başlangıç yaptı ve istikrarlı bir biçimde ilerliyor.

Güneş enerjisi panellerini ele alalım. Çin bunları konvansiyonel yollardan imal etmeye başladı ve büyük bir pazar payı kazandı. Bir hayli yenilik ve gelişme ise doğrudan üretim deneyiminden elde edildi. Yoğun işgücüne dayalı bir endüstri değil, dolayısıyla düşük iş gücü maliyetleri belli ki önemli bir etmen değildi. Çin, zamanla ileri güneş enerjisi panelleri teknolojisinde başa geçti ve şimdi uluslararası pazara büyük ölçüde hâkim. Amerika'nın gelişmiş üretimde nasıl geri kalmakta olduğunu gösteren bir örnek vereyim: ABD Enerji Bakanı Steven Chu, sahada yaptığı incelemenin ardından, Suntech Power'ı, verimlilikte dünya rekorları kıran güneş pillerini geliştiren, yüksek teknoloji ve otomasyona sahip bir fabrika olarak tarif etmişti. Bu örnek, devlet endüstri politikası çerçevesindeki dikkatli bir planlamanın sonucudur. Bu sistemin başarısızlıkları olsa da gerçek başarıları da vardır.[10]

6

ARAŞTIRMA VE DİN (YA DA GÖRÜNMEZ EL)

LP: Çoğu eyalette seçmenlerin yüzde kırkı evangelist olarak tanımlanıyor. Pew Research adlı araştırma şirketi, evangelik Hristiyanların, insanın yol açtığı iklim değişikliğini büyük ölçüde reddettiğini ve dünyanın ısınmakta olduğuna ilişkin somut kanıtlar bulunduğundan bile kuşku duyduğunu ortaya koyuyor.[1] Bu nedenle, dindar sağ kesimin aşırı fikirlerinin iş dünyasının çıkarlarına yaradığını ve bunun karşılıklı olduğunu düşünüyorum.

NC: Bu ilginç bir bileşim, çünkü iş dünyasının liderleri laik olma eğiliminde ve toplumsal konularda onların liberal olduğu söyleniyor. Bu liderler, aşırı dindar örgütleri kendilerine ait bir tür saldırı birliği olarak kullanıp onları harekete geçirmekten ve desteklemekten son derece memnunlar ve kendilerini bunu yapmaya mecbur hissediyorlar. Amerika'nın yakın tarihine bakarsanız her zaman çok dindar bir ülke olmasına rağmen aşağı yukarı son 30 yıla kadar, dindar sağ kesimde pek bir siyasi hareketlilik yoktu. Bu seferberlik 80'lere doğru başladı ve sanırım, bunun başını çeken Cumhuriyetçilerin, bütün muhtemel oyları kaybetmeyi göze alarak, halkın çıkarlarına düşmanca bir tutum sergilemeye başlamasıyla bağlantılıydı. Seçmenleri harekete geçirmek mecburiyetinde oldukları için "toplumsal konular" diye adlandırılan şeylere yöneldiler. Diyelim ki kürtaja karşı bir yasanın olması, bir CEO'nun o kadar da umurunda değildir. Yasalar ne

olursa olsun, onların ait olduğu toplum katmanı bu hakkı zaten elde edebilir ve istediği her şeye sahip olabilir.

Görüşlerini gülünç bulsanız da seçmenin ağzına bir parmak bal çalmanız gerekiyorsa, onu da yaparsınız. Bir bakıma, bulabileceğimiz en çarpıcı örneklerden biri çevredir. Ticaret Odası ve benzerlerine fon sağlayan büyük şirketlerin CEO'ları arasında bir kamuoyu araştırması yapsanız, muhtemelen tıpkı üniversitedeki öğretim üyeleri gibi davranacaklardır. Bu insanlar, özel yaşamlarında belki Sierra Club'a bağış yapıyor olsalar da, toplum içindeki rollerinde iklim değişikliğine desteği zayıflatacak propagandalara fon sağlamakla kalmıyor, böyle bir çabayı harekete geçiren siyasi partiyi de destekliyorlar.[2] Bu, kurumsal rol ile kişisel inanç denilebilecek şeyler arasında oluşan son derece ilginç bir yarılma. Kurumsal rollerinde kısa vadeli kârları ve pazar payını en üst düzeye çıkartmak zorundalar. İşleri ve maaşları buna bağlı ve bu rol onları, gayet bilinçli olduğunu zannettiğim bir tercihle, uzun vadeli yıkımı tercih etmeye sürüklüyor.

LP: Cumhuriyetçi Parti ile ittifak yapanların, çoğunlukla iklim bilimcilere güvenilemeyeceğine ilişkin kuşkuları desteklediklerini düşünüyor musunuz?[3]

NC: Ya da kimseye güvenilemeyeceğini. Şu sıralar yapılan kamuoyu araştırmalarına göre, durum inanılmaz. Bu konudaki bir araştırmaya en son baktığımda, sanırım Kongre'yi onaylayanlar %10'un altındaydı; başkanlık makamı tümüyle çürümüş, Obama da zaten muhtemelen Deccal; biliminsanları, sivri akıllı entel liberaller, onlara güvenemeyiz; bankalar, fazla büyükler onları sevmiyoruz, ama onları finanse etmek dışında da bir şey yapmayacağız; nereye bakarsak bakalım durum böyle. Kurumlara güven aşırı derecede düşük ve ne yazık ki bunun eski Weimar Cumhuriyeti ile bir sürü farklılıkları olmakla beraber, kaygılanmayı gerektirecek bir takım benzer çağrışımları var.

Bu benzerlikler ise oldukça nesnel bir şeyi akla getiriyor. İkinci Dünya Savaşı sonrası tarihe bir göz atın. İlk yirmi yıl,

50'ler ve 60'lar çok ciddi bir büyüme dönemiydi. Gerçekten, ülkenin tarihindeki en yüksek ve üstelik de eşitlikçi büyümeydi. İnsanlar bir şeyler kazanıyor, bir yerlere geliyordu, gelecek için umut ve beklentilere sahipti, vb. 70'ler bir geçiş dönemi iken 80'lerden bu yana, nüfusun büyük bölümü için, yaşam görece kötüleşti: Gerçek ücretler ve gelirler yerinde sayar ya da daha da düşerken hiçbir zaman çok fazla olmayan sosyal haklar geriledi; insanlar daha fazla saat çalışarak, sonu gelmeyen borçlar ve varlık enflasyonu balonlarıyla uğraşırken geçimlerini zar zor sağlıyordu, ama sonunda bunu da yapamaz oldular.

Bir yandan da bazıları refah içinde yaşıyor. Zaten topyekûn yoksullaşma olsaydı, bu kadar çarpıcı olmazdı. *New York Times*'ın ön sayfasında bunu görebilirsiniz. Birkaç hafta önce, Amerika'da ciddi boyutlara ulaşan yoksulluk artışı ile ilgili bir makaleleri vardı. Bir de lüks tüketim malları satan mağazaların, satışları yeterince hızlı olmadığı için, fiyatları nasıl artırdıklarına ilişkin bir başka köşe yazısı; bari zam yapsınlarmış. İşte ülkedeki manzara bu hale geldi. Bu nedenle insanlar haklı olarak öfkeli. Durumu kötüleştirmek dışında da hiçbir şey yapılmıyor.

Yani, düş kırıklığından beslenmek ve "bütün kurumlar çürümüş, hepsinden kurtulun," demek için doğal bir zemin var. Alt metin ise şöyle, "siz hepsinden kurtulun, biz de kontrolü elimize alalım." Ne yazık ki, insanlar neye inanırsa inansın, liberter anlayışın asıl içeriği budur. Şirket diktatörlüğüne fiilen davet çıkartıyorlar.

LP: *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu*'nda Max Weber şöyle yazıyordu: "Kazanım söz konusu olduğunda ortaya çıkan mutlak ve bilinçli merhametsizlik, çoğu zaman katı bir gelenekçilikle en yakın ittifak içinde bulunur."[4] Weber'in 1904'teki gözlemleri ile şu anki koşullar arasında paralellikler var mı?

NC: Hangi geleneği kastettiğinize bağlı. Amerikan Sanayi Devrimi'nin ilk günlerinde, çalışanlar, içine sürüklenmekte oldukları endüstriyel sistemi, kendi temel değerlerine saldırı ola-

rak algılayıp şiddetle kınıyorlardı; en çok da "Zaman'ın Yeni Ruhu, Yalnız Kendini Düşün ve Zengin Ol" diye ifade edilen "kazanım söz konusu olduğunda ortaya çıkan mutlak ve bilinçli merhametsizlik" doktrininden şikâyetçiydiler."[5] Araziyi çitleme uygulamasına direnerek, "ortak alanlar"ı korumaya çalışan İngiltere halkı için de aynı şey geçerliydi. Herkesin ortak malı ve geçim kaynağı olup, bakımı herkes tarafından yapılacak olan bu ortak alanlar, aynı zamanda da Magna Carta'nın uzun zaman önce unutulmuş anahatlarından biriydi.[6] Kazanım söz konusu olduğunda ortaya çıkan mutlak ve bilinçli merhametsizlik doktriniyle geleneğe yapılan radikal saldırıyı betimleyen sayısız başka örnek var. Sanırım, Weber de buna hak verirdi.

LP: Rick Santorum, Obama'yı, "Yeryüzünü insandan üstün tutan" dünya görüşüne sahip radikal çevrecilerle ilişkilendirilen "sahte teoloji"yi uygulamakla suçladı. Santorum kendi teolojisini, "İnsanın yeryüzünden sorumlu olması, üzerinde hâkimiyet kurarak onun iyi emanetçileri olması gerektiği inancı" diye nitelendiriyordu.[7] Dünya görüşleri arasında, neyin iyi emanetçilik olduğu konusunda bir farklılık varmış gibi görünüyor.

NC: Santorum'un söyledikleri üzerine yorum yapmadan, sizin aktardığınız satırları ele alalım. Şöyle bir sav ileri sürülebilir: Yeryüzü için "iyi bir emanetçi" olmanın yolu; "yeryüzü üzerindeki hakimiyet"le ilgili her türlü düşünceyi terk etmekle başlar. Doğal dünyada, yeryüzünü yalnızca kendimiz için değil, başka varlıklar ve gelecek kuşaklar için de ayakta tutmamızı sağlayacak bir rol bulmaya mecbur olduğumuzu gerçek bir alçakgönüllülükle fark etmek de aynı derecede önemlidir. Bu da genelde yerli kültürlerinde en sağlam ve en inandırıcı biçimde korunan değerleri kabul ederek yapılabilir.

LP: Ulusal kanallarda yayınlanan *For Faith & Family* (İman & Aile İçin) radyo programını yapan Richard Land şöyle diyor: Hristiyan seçmen, "sahte bir ukala"nın kafasının gerçek bir ente-

lektüel tarafından uçurulduğunu görmeyi çok istiyor... O [Newt Gingrich] Obama'nın kafasını kopartacak."[8] Görünüşe göre, bir tür entelektüelliğin kabul edilebilir ve doğru olduğunu, diğerinin ise olmadığım söylüyor.

NC: Ünlü münazaraların kayıtlarını incelediğimizde, tartışmaların genellikle ciddi tezler, önemli kanıtlar veya entelektüel değerlere dayanarak "kazanılmadığım" görüyoruz. Sonuç daha ziyade, Nixon'un kirli sakalına, Reagan'ın avanakça gülümsemesine, "hiç utanmanız yok mu sizin" ya da "siz Jack Kennedy değilsiniz" vb. repliklere bağlı. Bu şaşırtıcı değil. Münazaralar, insanların geliştirdiği irrasyonel yapılardan biridir. Münazara kuralları, rasyonel bir fikir alışverişini baltalamak için tasarlanmıştır. Konuşmacının, "Bu iyi bir noktaydı, kendi görüşlerimi gözden geçirmem gerekecek," demesine izin verilmez. Daha ziyade, hatalı olduğunu fark ettiğinde bile, kendi duruşuna gözü kapalı tutunmalıdır. "Usta münazaracılar" diye bilinen kişiler, "kazanmak" için rasyonel tezler yerine, üçkâğıt ve hileye başvurmaları gerektiğini bilirler. Richard Land kimdir bilmiyorum ve eğer Gingrich'i "gerçek bir entelektüel" olarak kabul ediyorsa, kim olduğunu araştırmak için fazla bir neden göremiyorum.

"Entelektüel" tabiri genelde, kamusal sorunlar üzerine konuşurken dinleyiciyi kazanabilecek yeterli ayrıcalığa sahip olanlardan söz etmek için kullanılıyor. Eğer kendilerini, Higgs bozonunu araştırmaya adamışlarsa, dünyanın en büyük fizikçilerine "entelektüel" denilmiyor. Uluslararası işler ve ekonomiyi götüren etmenler konusunda hasbelkader çok derin içgörü sahibi olup, akrabalarına ve dostlarına bu konuları anlatan, az eğitimli bir marangoza da "entelektüel" denilmiyor. Daha fazla eğitimi olanların, daha çok telkinde bulunduğu ve konformist olduğu konusunda kanıtlar var. Buna karşın ya da belki de bu nedenle, bilinen "entelektüel sınıf"ı onlar oluşturma eğilimindedirler. İçgörü, anlayış, yaratıcı zekâ ve benzer nitelikler ile daha yakından ilintili farklı bir kavram icat edebiliriz, ama bu entelektüelden farklı bir kavram olacaktır.

LP: Bağımsız düşünce olmaksızın kuşkuculuğun bir değeri var mı?

NC: Bağımsız düşünce olmaksızın, kuşkuculuk sanki "söylediklerini kabul etmiyorum" demeye gelecektir. Kabul etmemek doğru olabilir, ama ancak makul çözümlemeye dayanır ve akla yakın seçeneklerle desteklenirse, bu duruşun bir değeri olacaktır.

LP: Sağlam tartışmalara uygun forumlar bulunmamasına ek olarak, Amerika'daki mevcut iklim bir açgözlülük ve korku iklimiymiş gibi görünüyor.

NC: Amerika, başlangıcından beri korku dolu bir ülkeydi. Bu, Amerikan kültürünün çarpıcı, ilginç ve iyi araştırılmış bir özelliğidir. Artık, korku ve aynı zamanda da umutsuzluk var. Büyük Buhran'ı hatırlayacak yaştayım. Tarafsız olarak bakıldığında, bugüne göre durum çok daha kötüydü. Ailemin çoğunluğu işsiz kalmış emekçi sınıfıydı. Buna karşın ilk birkaç yıldan sonra bayağı umutlanmıştık. İşler daha iyiye gidecek, bu konuda bir şeyler yapabiliriz, örgütlenme ve hükümetin çabaları var, yani durum kötü ama biz bunun içinden çıkabiliriz, duygusu vardı. Şimdi o duygu yok ve bu afaki olarak doğru da olabilir. Ekonominin parasallaştırılmasına ve üretimin maliyetleri düşürmek için ülke dışına kaydırılmasına devam edersek, çalışan nüfusa pek fazla bir şey çıkmayacak.

Adam Smith ve David Ricardo gibi klasik ekonomistlere dönüp bakarsanız, ilginç bir şey görürsünüz. Tam olarak aynı sözlerle ifade etmemiş olsalar da bir bakıma bunların farkındaydılar. Adam Smith'in *Ulusların Zenginliği* kitabını incelerseniz, ünlü "görünmez el" sözü bir kez geçiyor. Aslında, sanki şu anda olup bitenlerin bir eleştirisi yapılmış. Smith'in ifadesi aşağı yukarı şöyle: İngiltere'de tüccarlar ve imalatçılar, dış ticareti tercih etseler kâr edebilirler, ama bu İngiltere'nin zararına olur. Onlar bazen 'İç pazar eğilimi' diye adlandırılan güdüyle hareket ederek kendi ülkelerinde iş yapmayı tercih ettiklerinde, İngiltere, âdeta

görünmez bir el tarafından küresel piyasanın yıkımlarından korunacaktır.[9]

David Ricardo daha da sertti. İngiliz imalatçı, yatırımcı ve tüccarların işlerini başka yerlerde yapmaları halinde, kendisinin mukayeseli üstünlükler teorilerinin çökeceğini çok iyi bildiğini söylüyor. Böyle bir şeyin asla olmayacağını, bu insanların bir ihtimal ana vatanlarına duygusal bağlılıkla hareket edeceklerini ve bu tutumun asla değişmeyeceğini ümit ettiğini belirtiyordu. Bu fikirle ilgili düşünceniz ne olursa olsun, klasik ekonomistlerin sezgileri oldukça sağlamdı. İçinde yaşadığımız dünya tam da budur.

7

OLAĞANÜSTÜ YAŞAMLAR

LP: Ofisinizdeki başvuru kaynaklarının arasında, Bertrand Russell'ın oldukça büyük bir siyah-beyaz fotoğrafı var. Onunla hiç tanışma fırsatınız oldu mu?

NC: Hiç karşılaşmadık. 1967'de, Vietnam Savaşı'na karşı direnişin desteklenmesini ve savaşın protesto edilmesini savunan "Gayrimeşru Yetkiye Direnme Çağrısı"m yayımlamak üzereyken sadece bir kez görüştük. Bana destek istemek üzere ünlü şahsiyetlerle bağlantı kurma görevi verilmişti. İlk yazdığım kişi, bildiriyi imzalamayı kabul ederek hemen cevap veren Russell'dı.

LP: Russell'ın nükleer maddelerin yayılmasını önleme çalışmaları sizce ne kadar etkili oldu?[1]

NC: Olması gerektiği kadar etkili değildi. Russell ABD'de iftiraya uğradı. *Bertrand Russell's America (Bertrand Russel'm Amerikası)* adlı kitapta bu gayet iyi anlatılmıştır.[2] Benzer fikirleri sık sık dile getiren Einstein'a ise Princeton'daki görevine mutlaka dönmesi gereken iyi biriymiş gibi davranıldı. Ciddi ve acil nükleer silah tehdidine son vermeyi hedefleyen çevrelerde, Russel'm çalışmalarının bir miktar etkisi oldu kuşkusuz. Ama o zamanlar kısıtlı olan bu hareket sonraki yıllarda epeyce büyüyerek 1980'lerde çok güçlü bir popüler harekete dönüştü. Reagan'ın, protestoları savuşturma amacıyla "Yıldız Savaşları" fantezilerini

ortaya atmasında da bu olayların büyümesinin önemli bir etkisi vardı. Bu konuda Lawrence Wittner'ın yaptığı önemli çalışmalar var.[3]

LP: Akla başka bir biliminsanı geliyor, yine Russell-Einstein Manifestosu'nun bir imzacısı olan Linus Pauling. Sanırım, Pauling'e büyük saygınız olduğundan söz etmiştiniz.

NC: Pauling büyük bir biliminsanıydı. Aynı zamanda da çok etkili ve kendini adamış bir barış savunucusu olduğu için savaş, saldırganlık ve nükleer tehditlerle ilgili panellerde onunla birçok kez karşılaşmıştık.

LP: Yine benzer biçimde, Peggy Duff ve Campaign for Nuclear Disarmament (CND-Nükleer Silahsızlanma Kampanyası) ile yaptığı çalışmalardan söz etmiştiniz.[4]

NC: Peggy Duff çok önemli kadındı. İngiltere'nin, savaşın ardından 1940'ların sonunda, savaş tutsaklarına uyguladığı utanç verici muamelenin sona erdirilmesi için aktif olarak çalışıyordu. Sonra CND'nin ileri gelenlerinden biri oldu. Çok geçmeden de Vietnam Savaşı ve aynı zamanda Filistinlilerin şiddet görerek temel haklarından mahrum bırakılması gibi başka hayati konularda, uluslararası muhalefet hareketini örgütlemekte itici güç haline geldi. Uluslararası konferansları ve daha pek çok etkinliği örgütledi. Ayrıca, medyada yer almayan ya da çarpıtılan bir sürü malzemeyi ortaya çıkartarak, süregelen olaylarla ilgili çok değerli ve bilgilendirici incelemeler yayımladı.[5] Doğrusu, Nobel Barış Ödülü'nü kazanmalıydı.

LP: Söz ettiğiniz "Gayrimeşru Yetkiye Direnme Çağrısı" adlı bildiri, adınızın komplo tertipçisi olarak geçtiği bir davanın odağını oluşturuyordu. Bu, eşiniz Carol'un, siz hapse girerseniz evin geçimini sağlayabilmek için okula dönmesine yol açan olay mıydı?[6]

NC: Devletin çoğu zaman yanlışlıkla, direnişin liderleri olarak itham ettiği insanlar aleyhine dava açacağı, mahkeme celplerinden epey önce belliydi. Carol, on altı yıl aradan sonra, okula işte bu yüzden döndü (bakmakla yükümlü olduğumuz üç çocuğumuz vardı). İlk duruşmaya, hakkında dava açılmayan bir komplo tertipçisi olarak çağrıldım, ama davanın açılış günü savunma makamının bir itirazım sunan savcı bir sonraki duruşmada birinci derece sanık olacağımı açıkladı. Benim komplo tertipçisi, diğerlerinin ise komplocu kabul edilmelerinin gerekçesi komikti. Ama bu kamu davası zaten tam Marx Biraderlerlik bir olaydı ve siyasi polisin, muhalefeti ve direnişi kavrama konusundaki yeteneksizliğine ilginç bir örnek oluşturuyordu.[7]

LP: Pauling, yaptığı nükleer maddelerin yayılmasını önleme çalışmalarıyla ilgili olarak şöyle diyordu: "Biliminsanları olarak, işin içindeki tehlikeler konusunda bilgimiz, dolayısıyla da bu tehlikelerin duyurulmasına ilişkin özel bir sorumluluğumuz var."[8] Görünüşe göre, bilimde dürüst olmak yeterli değil. İnsanın uluslararası çalışmalara da katılarak güvenliğin anlamına dair alternatif tanımlar keşfetme konusunda istekli olması gerekiyor. Bunun başka bir tarifi de siyasiler ve diğer uzmanların emellerinden farklı bir toplumsal yönelimi tercih etmek bile olabilir.

NC: Bu, temel bir ahlaki ilkeye işaret ediyor. Ayrıcalıklar fırsat, fırsatlar ise sorumluluk getirir. Uzmanların sahip olduğu bilgi, ayrıcalık yaratan bileşenlerden biridir. Siyasiler bazen özel bilgilere sahip olabilir, ama buna bel bağlanamaz.

Russell, Pauling, Duff ve benzerleri, ahlaki bütünlüğe sahip insanlardı ve makul değerlerle yaşamak istiyorlardı. Antik çağlardan bu yana, bildiğim her toplumda, dürüst muhalifler neredeyse her zaman şöyle ya da böyle cezalandırılmıştır ve marjinal bir grup olmuştur. Cezanın türü toplumun yapısına bağlıdır. Halbuki güce itaat etmek ve tâbi olmak tarihte (ya da düşman devletlerde) çoğunlukla kınanmış olsa da genellikle toplumda baş tacı edilir.[9]

LP: 1967'de George Steiner, sizin "Entelektüellerin Sorumluluğu" başlıklı denemenize gönderme yaparak açık bir mektup yazdı. Onun mektubu ve sizin cevabınız, *New York Review of Books*'ta bir arada yayımlandı. Bu görüş alışverişiyle ilgili olarak, hatırlamaya değer veya önemli bulduğunuz bir şey var mı?[10]

NC: Önemli olan böyle bir şeyin yaşanmış olması. Vietnam Savaşı, büyük bir savaş suçundan tam bir iğrençliğe dönüşürken izlenmesi gereken yol konusunda, öncelikle gençler arasında epeyce vicdan muhasebesi yapılıyordu. Bu ise *Review*'i okuyan ve orada yazan ayrıcalıklı entelektüellere bir ölçüde ulaştı. Protestolardan, bütün belirsizlikleri ve olası kişisel bedelleri ile doğrudan direnişe geçip geçmemek, cevaplanmayı bekleyen zor bir soruydu. Aslında birkaç yıl öncesinde, bunun daha yumuşak bir şekli olan, savaşı protesto amaçlı bir ulusal vergi direnişi örgütleme girişimine dahil edildim. Fakat 1967'ye gelindiğinde, işler yeni bir aşamaya doğru ilerliyordu.

LP: 1967'den bu yana ne değişti ve ne aynı kaldı?

NC: Önemli değişikliklerden biri, çok kısa süre öncesine kadar neredeyse hiç gündeme gelmemiş olan eşcinsel hakları gibi konularda pek çok zafer kazanılmış olması. Birçok alanda bilinç de son derece değişti. Sıralamak kolay: azınlıkların, kadınların, hatta doğanın hakları; saldırganlığa ve teröre muhalefet ve daha pek çok şey.

O zamanlar kolaylıkla hoş görüldüğü halde bugün hoş görülmeyen büyük gaddarlıklara, aynı zamanda da 60'larda yaşanan bazı çarpıcı olaylara dönüp bakmak öğretici olabilir. Örneğin, 1965'teki ilk büyük askeri hareketlenmede Paul Potter'ın, artık "sistemin adını koyma" zamanının geldiğini açıklayarak kalabalığı ayağa kaldırdığı SDS konuşması. Konuşmasına devam edip ağzındaki baklayı bir türlü çıkartamamıştı, oysa şimdi böyle bir tereddüt yaşanmaz. Konuşmasının başlangıcı şöyleydi: "Amerika'nın, dünya meselelerine olsa olsa istemeyerek karışan,

başka uluslar ve başka sistemlerin bütünlüğüne saygı duyan ve savaşlara yalnızca son çare olarak başvuran, güçlü ama alçakgönüllü bir ülke olduğunu düşünerek büyüdük çoğumuz."[11] Bunu bugün pek az genç eylemci söyler.

60'ların eylemciliğinin kazanımları ve bunların akıbeti bize önemli bir mirastır: O zaman sekteye uğrayan hareketi şimdi yola devam ederek yeniden başlatmak mümkün. Sivil Haklar Hareketi'nin sonucu hatırlamaya değer. Herkesçe kabul edilen şekliyle, 1963'te Washington Yürüyüşü ve Martin Luther King'in "Benim Bir Hayalim Var" konuşması ile zirveye ulaşmıştı. MLK Günü konuşmalarının her zamanki odağı da budur. Fakat King sonra evine dönmedi. Şikago kenti ve başka yerlerdeki örgütlenmelerle, Vietnam Savaşı ve yoksulların kötü durumu gibi, o zamanın önemli konuları üzerine gitmeye devam etti.[12] Kuzeyli liberaller nazarındaki parıltı ise hemen söndü. Irkçı Alabama şeriflerini kınamak iyidir de, devlet suçları ve sınıf meseleleri yasaklı alanlardır. King'in katledilmeden kısa süre önce 1968'de yaptığı konuşmayı pek az kişi hatırlar. Sağlık işçilerinin bir grevini desteklemek üzere Tennessee eyaletinin Memphis kentindeydi; bir yoksullar hareketi oluşturmak ve onların kötü durumuna çare olacak anlamlı bir mevzuat talebinde bulunmak üzere de Washington'a bir yürüyüş başlatmaya niyetleniyordu.[13] O yürüyüş, dul eşi Coretta King öncülüğünde gerçekleşti ve Güney'de sert mücadelelerin verilmiş olduğu alanlardan geçerek Washington'a ulaştı.[14] Orada kurdukları Diriliş Kenti adlı çadır kampı, FDR'den (Franklin D. Roosevelt) bu yana gelen en liberal yönetimin emirleri doğrultusunda, gece yarısı polis tarafından basılıp imha edildi ve yürüyüşçüler Washington'dan dışarıya sürüldü.

O kuşağın felaket ekonomik politikalarından sonra, yerine getirilmemiş görevler, hâlâ yeni bir aciliyetle olduğu gibi duruyor. Ve bunların daha yüksek bir seviyede ele alınarak yeniden üstlenilebilmesi mümkün.

Eski zorlukların çoğu hâlâ var. Hareketler doğuyor, büyüyor ve geride birkaç örgütsel yapı veya bellek bırakarak yok olu-

yor. Çoğu eylemlilik neredeyse sıfırdan başlıyor ve olağanüstü zenginliğine, ayrıcalığına, olanaklarına karşın bazı bakımlardan demoralize olmuş, korkmuş, atomlarına ayrılmış olan bu toplumun içindeki diğer girişimlerden de ayrı durma eğiliminde. Ve artık, bir kenara atılamayacak, son derece aşikâr bir hayatta kalma sorunumuz var: Kalıcı nükleer savaş tehlikesi ve çoktandır yaklaşan, şu anki inkâr yolumuzda ısrar edersek çok daha şiddetlenebilecek çevre felaketi tehdidi.

8

KARŞILIKLI MUTLAK BAĞIMLILIK

LP: Greenpeace'in direktörü Kumi Naidoo, çevre sorunları davasına, Martin Luther King'in bakışından farklı olmayan, bir toplumsal gündem getirdiği için eleştirildi. Naidoo, kendisini eleştirenlere cevaben şöyle demişti: "Bu göreve geldiğimden bu yana davayı satmakla suçlanıyorum, fakat ben küresel yoksulluğun bitirilmesi mücadelesi ile yıkıcı iklim değişikliğini önleme mücadelesinin, aynı madalyonun iki yüzü olduğunu içtenlikle ve tutkuyla hissediyorum. Batının öncülüğündeki geleneksel çevrecilik; çevresel, toplumsal ve ekonomik adalet kavramları arasında doğru bağlantılar kurmakta başarısız oldu. Ben, iklim değişikliğinin ilk ve en şiddetli etkilerinin bedelini yoksullar ödemekte olduğu için çevre hareketine geldim."[1]

NC: Samrım, ciddi çevreciler şu konuda hemfikir olacaktır: Balinaları kurtarmak sorunun köküne inmiyor. Petrol platformlarını işgal etmek ise olsa olsa, daha derinde yatan davalara dikkat çekmek için girişilen bir taktik. Naidoo'ya gelince, yaklaşımı bana başka açılardan da tümüyle haklı görünüyor. (Her zamanki gibi) en fazla acı çeken kurbanlar olan yoksullar, temeldeki sorunları ele almakta da çoğunlukla ön planda yer almışlardır. Buna çarpıcı bir örnek, Bolivya'daki Halklar Zirvesi'dir. Orada yerli halkların dünya çapında dile getirdikleri bir çağrı ve zenginlerin yırtıcı ve kemirgen özellikteki kısa vadeli kazanç arayışına bir meydan okuma olan, Toprak Ana'nm Hakları Evrensel Bildirgesi imzalanmıştır.[2]

LP: Bolivya'nın ekolojisine bakıldığında, doğayı korumak için en güçlü önlemleri talep etmeleri anlamlı görünmektedir. Çünkü buzulları eriyor ve tarımın devamlılığı için gereken doğal su döngülerini öngöremez hale geliyorlar. Bu koşullar, yalnızca Bolivya veya And Dağları buzullarına özgü değil, ama onlar harekete geçmeye hazır.[3] Hangi kültürel gelenekler bazı toplulukların ekolojik gerçekleri doğrudan ele almasını sağlıyor? Başka topluluklar, aksine, hangi kültürel geleneklerle ekolojik gerçekler karşısında güçsüzleşiyor, belki de bu gerçeklerden etkilenmez hale geliyor?

NC: ABD gibi zengin toplumların ekolojisine bakıldığında güçlü doğa koruma önlemlerine yönelmek yine anlamlı olacaktır. Şu geçtiğimiz aylarda pek çok uyarı yaşadık.[4]

Güney Amerika'daki en yoksul ülke olan Bolivya ile, benzersiz üstünlükleriyle doğrusu dünya tarihindeki en zengin ülke olması gereken Amerika arasında pek çok fark var.

Farklardan biri, Bolivya içindeki esas siyasi gücün yerli çoğunluktan olmasıdır. Yalnızca Bolivya'da değil, dünyanın dört bir yanındaki yerli topluluklar ("ilk halklar", "aborijin halkları", "kabile halkları", artık kendilerini nasıl adlandırıyorlarsa) bir gerçeğin farkına varmamıza öncülük ettiler. İnsana yakışır bir yaşam umudumuz olacaksa, toplumlarımızı ve yaşamlarımızı farklı bir öncelikle örgütlemeyi öğrenmek zorundayız. Geleneksel toplumlarda çoğunlukla olduğu gibi, bizim toplumumuzda da hepimize ait olan ortak alanlara özen göstermek, çok büyük bir öncelik haline gelmelidir. Batıda bile bu böyledir. Magna Carta, yüzyıllar içinde, yurttaşlık ve insan haklarının resmen korunmasına zemin oluşturmakla kalmamış, aynı zamanda da iki bileşeninden biri olan, Ormanlar Sözleşmesi ile ortak alanların zorbaca yıkımdan ve özelleştirmeden korunmasına da vurgu yapmıştır. Bu özelliği pek az bilinir.[5]

Bunun tam tersi olarak, ABD'de toplum diğer gelişmiş ülkelere göre çok daha büyük oranda iş dünyası tarafından idare ediliyor. Sınıf bilinci çok yüksek olan iş dünyası elitinin elinde

muazzam bir güç bulunuyor. Bu kesim, Adam Smith'in deyişiyle politikaların "başmimarları"dır ve kendi çıkarlarıyla "çok özel bir biçimde ilgilenilmesini" garanti altına alırlar. (Smith'in kaygılandığı) kendi toplumları ve kolonilerindekiler dahil, diğer insanlar ve (bizim kaygılanmamız gereken) gelecek kuşaklar üzerindeki etkileri ne denli "ağır" olursa olsun... Günümüz ABD'sinde, ne pahasına olursa olsun kısa vadeli kazanç ideolojisinin gücü gittikçe artıyor. Amerikan iş çevreleri, artık en basiretsiz olanların bile zor ıskalayacağı, mevcut çevresel yıkımı yok saymaları için halkı ikna etmek peşinde. Dev propaganda kampanyaları yürütme niyetlerini alenen duyurmakta övgüye değer bir açıksözlülük sergiliyorlar. Yapılan araştırmalarda görüldüğü gibi, bu kampanyalar da kamuoyunda bir hayli etkili olmuş durumda.[6]

"[Kültürü] neyin ekolojik gerçeklerden etkilenmez hale getirdiği"ne gelince, ABD'de (iş dünyasının başlobisi olan) Ticaret Odası, Amerikan Petrol Enstitüsü ve hâkim iş çevrelerinin diğer ana bileşenlerinin yaptığı resmi açıklamaları okumakta yarar var. Bu da tabii ki ender tereddütlerle onlarla aynı resimde yer almaya çok istekli olan, bilgi ve siyaset sistemlerinin katkıda bulunmalarını gerektiriyor.

LP: Washington'daki Katran Kumları Hareketi sırasında, Amerikan Petrol Enstitüsü'nün bir sözcüsü basına şöyle demişti: "Bu protestocular aslında istihdamı protesto ediyor." Sizce API'nin açıklaması ne anlama geliyor?[7]

NC: API açıklamasının tercümesi kolay: "Katran Kumları Hareketi, yerel çevreye şiddetle zarar verecek ve felaket getiren küresel yarışı hızlandıracak olan –bir yandan da biz geminin batışını izlerken biriktirelim veya harcayalım diye ceplerimizi dolarlarla dolduracak– bir girişimi protesto ediyor."

Katran Kumları Hareketi konusunda bildiğim, öncelikleri, API'ın önceliklerinin tam tersi olan insanlardan oluştuğu. Onlar; insanların makul yaşamlar sürebileceği bir çevreyi idame ettirmek, torunlarını felaketten korumak, çürümekte olan bir

toplumu yeniden inşa edip ona farklı ve çok daha sağlıklı bir yön verirken, sürdürülebilir bir enerji geleceği oluşturmak için mevcut bol kaynakları kullanıp çok daha iyi bir istihdam yaratmak istiyorlar.[8] Fakat itiraf etmeli ki, süper zenginlerin şişen kârlarıyla ve dünyayı yerle bir etmek için tarifsiz gereksinimleriyle yeterince ilgilenmiyorlar.

Ciddi medya ilgisinin eksikliği; demokrasiyi yeniden canlandırabilecek ve elitlerin denetimini tehdit edebilecek nitelikteki popüler eylemciliğe duyulan genel nefrete ek olarak, küresel ısınma tehdidini önemsiz göstermeye yönelik normal davranış kalıbına girer gibi görünüyor. Bu, standart bir kalıptır ve sabah gazeteyi açtığınızda büyük olasılıkla karşınıza çıkacaktır.

Örneğin, bugün (17 Ağustos 2012) basın Suudi petrolüne gittikçe artan bağımlılıktan söz ederken, ABD'nin talepleri üzerine artırdıkları üretimi baş tacı ediyor, ama yabancı kaynaklara bağımlılık sorununa karşı da uyarıyor. Çok şükür ki haber devam ediyor: Sorun yalnızca geçici olup, yakında Kanada'nın katran kumlarından ve Meksika Körfezi'ndeki daha geniş bir alana yayılan petrol arama çalışmalarından gelecek büyük miktarda petrole kavuşacakmışız. Bir yandan da çevre felaketlerine koşmaya hız vereceğiz ve bu söz etmeye değmeyecek kadar önemsiz bir konu.[9]

LP: Aktivist ve fizikçi Lawrence Krauss, "sınırlı nükleer savaş" safsatası ve "nükleer silahlar ve iklim değişikliğinin ikiz tehditleri" konusunda şöyle yazmıştı: "Yapılan son incelemeler, Pakistan ve Hindistan arasındaki, –örneğin 100 savaş başlığından oluşan– sınırlı bir karşılıklı nükleer atışmayla bile, küresel iklimin en az on yıl boyunca ciddi biçimde bozulacağı ve stratosfere en az 5 milyon ton duman saçılacağı sonucuna varmıştır. Tahminlere göre, bu dumanın küresel tarım üzerindeki etkisi, yaklaşık bir milyar kişinin potansiyel ölümüne yol açacaktır."[10]

Ekolojik çöküşle zaten başı dertte olan bir dünyada, nükleer savaş tehdidi konusunda herhangi bir yorumunuz var mı?

NC: Başkan Eisenhower altmış yıl önce şu uyarıda bulunmuştu: "Büyük bir savaş Kuzey Yarımküre'yi yok edebilir."[11] Başkan Kennedy, bizim SSCB'yi füzeler ve üslerle kuşatma hakkımızın olduğu, ama onların ilk füzelerini sınır ötesine konuşlandırma haklarının olmadığı ilkesini yerleştirmek amacındaydı. Eisenhower'ın uyarısına karşın birkaç yıl sonra kendi kafasında yarattığı %30 ilâ %50 nükleer savaş riskini göze almaya yeltenmişti. SSCB füzelerinin gizlice sevk edildiği tarihlerde Küba, ABD tarafından istilâ edilebilmesi için planlanmış vahşi bir terörist saldırı altındaydı.[12] İşin özü buydu. O zaman kurtulmuştuk, ama bu son değildi. On yıl sonra, 1973'te, Henry Kissinger İsrailli liderlere ABD-Rusya ev sahipliğinde oluşturulmuş ateşkesi fütursuzca çiğneyebileceklerini iletirken, Rusları bu işe karışmamaları konusunda uyarmak için, üst düzey bir nükleer alarm vermişti. Böyle olduğunu, gizliliği kaldırılmış belgelerden daha yeni öğrendik.[13] Bundan on yıl sonra ise Rusya eli kulağında bir nükleer saldırı endişesi içindeyken, sınırlarındaki savunma sistemlerini kurcalayan Reagan usulü maceracılık ciddi bir savaş korkusu yarattı.[14] Ateşlemeden dakikalar önce insan müdahalesiyle durdurulmuş programlı füze saldırısı, toplamda çok fazladır. Rusya'nın kayıtları elimizde olmasa da onların performansı muhtemelen daha da kötü olabilir. Şu sıralar, Başkan Obama Rusya sınırı yakınında –tüm taraflarca potansiyel bir ilk saldırı silahı olarak tanımlanan– bir füzesavar sistemi oluşturmayı planlıyor.[15] Bu da Rusların savunma silahı kapasitelerini artırmalarına yol açıyor. Alman basınına göre, İsrail ise İran'a karşı tırmandırılan savaş tehdidinin parçası olarak, İran Körfezi'nde kullanılma olasılığını pekâlâ bildiği halde, Almanya'nın İsrail'e transfer ettiği yeni denizaltılara nükleer başlıklı füzeler yüklüyor.[16] Bundan çok daha fazlası da var.

Bu krizlerin tümü azaltılabilir veya aşılabilir. Bunu yapmanın önündeki önemli engellerin çoğu bizim sınırlarımız dahilindedir. Şansımız var, çünkü bunlar, değiştirme umudumuzun en fazla olduğu faktörler. Hiç kolay değil, ama olanaksız da değil.

Bilmeyi isteyenler biliyor. *Amerika Bilimler ve Sanatlar Aka-*

demisi dergisinin yeni sayısı, yirmi birinci yüzyılda bilim açısından heyecan verici beklentilere yer vermiş. Bu derlemeyi sunan seçkin biliminsanı, "Eğer (aslında en ciddi ve acil biçimde ilgilenmemiz gereken) toplumsal ve çevresel zorluklardan kaynaklanan topyekûn bir insanî felaketi önlemeyi başarabilirsek," diye hayli hüzünlü bir söylemle bu olasılıkları gözden geçiriyor.[17]

Bolivyalı *campesinolar** bunu anlıyor.[18]

* Latin Amerika'daki çiftçiler. (Ed.N.)

EKLER

1. Ek: Orgeneral Groves ve Yarbay Rea arasındaki Görüşme, 25 Ağustos 1945

12 Eylül 1945'de, New York Times'da *William L. Laurence tarafından yazılan, "U.S. Atom Bomb Site Belies Tokyo Tales" (ABD Atom Bombası Sahası Tokyo'nun Masallarını Yalanlıyor) başlıklı bir baş sayfa haberi yayımlandı. Bu öykü ve aşağıdaki konuşma tutanağı arasında doğrudan bir ilinti vardır: Laurence'ın haberi, Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan atom bombalarından kaynaklanan ölüm ve ıstırabın nedeni olarak, radyasyonu önemsizmiş gibi gösteriyor ve Japonlar tarafından tarif edilen belirtileri acıma duygusu yaratmaya yönelik propaganda olarak tanımlıyor. Laurence, ABD Savaş Bakanlığı tarafından resmi açıklamalar ve haberler yazmak üzere 1945 Mart ayında işe alınmıştı; New York Times'da yayımlanan "atom bombasının önemi" konulu on makaleden oluşan bir dizi ile 1946'da Pulitzer ödülü kazanmıştı.*

ÇOK GİZLİ

Orgeneral Groves ve Yarbay Rea arasındaki telefon görüşmesine ait TUTANAK, Oak Ridge Hastanesi, 25 Ağustos 1945, saat 9.00

G: "... patladıktan sonraki ilk iki hafta içinde 30.000 kurbanı ölümcül bir biçimde yakan..."

R: Neydi adı—ultraviyole miydi?

G: Evet.

R: Bu çılgınlık.

G: Tabii ki çılgınlık, benim gibi bir doktor bunu anlayabilir. "Radyo yayını, Hiroşima'daki ve atom bombası atılan diğer şehir olan Nagazaki'deki ölümler hâlâ artıyor, dedi. Radyo Tokyo, Hiroşima'yı bir ölüm şehri olarak tanımladı. 250.000 kişinin yaşadığı binaların %90'ı anında yerle bir oldu." Şu 250.000'i anlamıyorum, çünkü savaş başlamadan birkaç yıl önce çok daha büyük bir nüfusu vardı ve askeri bir şehirdi. "Orası artık tam bir hayalet şehir, hayatta kalanlar da radyoaktivite yanıkları yüzünden ölüme mahkûmlar."

R: Burada araya girmem gerekiyor. "Bence bu iyi bir propaganda," derdim ben. Gerçek şu ki bu insanlar sağlam bir tane yediler ve yandılar, ciddi termal yanıklar var.

G: Bana da öyle geliyor. İzin ver devam edeyim ve sana tablonun geri kalanını anlatayım. Radyo yayınında söylenen şu: "Bu yaralar o kadar acı verici ki, yaralananlar 'Lütfen beni öldürün,' diye yalvarıyor. Kimse asla tümüyle iyileşemiyor."

R: Bu bizim gazetede de vardı, dün gece.

G: Sonra devam ediyor: "Atom bombalarında kullanılan uranyumun parçalanmasından kaynaklanan radyoaktivite, ölü sayısını tırmandırıyor ve Hiroşima'da yıkılanları yeniden yapmakta olan işçilerin çeşitli hastalıklar ve rahatsızlıklardan mustarip olmalarına yol açıyor."

R: Bana kalırsa, radyoaktivite öyle hemen etki gösteren bir şey değil, uzun vadeli bir şeydir. Bence bu insanların ciddi termal yanıkları var, olan şey bu. Bu insanların çoğu, önce olanı pek fark etmezler. İnsan radyoaktiviteden yanınca, biraz kızarıklık

oluşur, fakat birkaç gün içinde büyük oranda su toplar veya cildi soyulur. Bence bu insanlara olan şey bu.

G: Bu, biraz daha sonra geçiyor. "Japonların bir özel haber muhabirine göre, bomba düştükten üç gün sonra 30.000 ölü vardı, iki hafta sonra ise ölü sayısı 60.000'e yükseldi ve yükselmeye devam ediyor," demiş burada. Cesetleri buluyorlar.

R: Yanıkların gecikmiş etkilerini yaşıyorlar. Örneğin, Coconut Grove'da hemen ölmemişlerdi, biliyorsunuz, sonraki bir ay boyunca öldüler.

G: Şimdi de diyor ki –bu sana özel olarak sormak istediğim bir şey– "Yeniden yapılanma projelerinde çalışan askerlerin bombalamadan bir hafta sonraki muayenesinde, akyuvarlarının yarı yarıya azaldığı ve alyuvarlarında ciddi bir eksiklik olduğu ortaya çıktı."

R: Onu ben de okudum, bence burada bir zırvalık var.

G: Her ikisi birlikte düşer mi?

R: Düşebilir, evet –düşebilir, ama bu feci hızlı, vahim bir biçimde hızlı. Tabii, duruma bağlı– ama acaba yüksek dozda bir propagandaya maruz kalmıyor musunuz, diye merak ediyorum.

G: Tabii ki, biliminsanlarının ve yine projede yer alan bir başkasının ahmakça performansından, bir de gazete ve radyoların haber istemesinden dolayı, yüksek dozda bir propagandaya maruz kalıyoruz.

R: Tabii ki, oradaki Japon biliminsanları da o kadar budala değiller ve onlar da bunu kendi yararlarına kullanıyorlar. Belli ki olasılıkların ne olduğunu biliyorlar. Kişisel olarak ben, çok erken olduğu için, bunların büyük çoğunluğunu önemsemiyorum,

ikincisi de bence yaşadıkları bu ölümlerin çoğu yalnızca gecikmiş termal yanıklardan.

G: Neyle karşı karşıya olduğumuzu görüyorsun. Matthias adamlarını orada tutmakta zorluk çekiyor.

R: Bu konuda bir miktar doğru malumat edinip, onları nasıl etkilediği hakkında falan, sizi birazdan geri aramamı ister misiniz?

G: Doğru, ben de bunu istiyorum. Geiger sayacı hakkında da bir şey gördün mü? Diyor ki uranyumun toprağa sızmış olduğu gerçeği, bir Geiger sayacı kullanarak kolayca doğrulanmış ve atom bombasında kullanılan uranyumun insan bedenine zararlı olduğu ortaya çıkmış. Sonra şundan söz ediyor, bu tam da bizim düşündüğümüz şey: Yaralıların çoğunluğunda, güçlü ultraviyole ışınlarından dolayı yanıklar oluşmuş ve merkezin iki kilometre çapı içindekilerde iki veya üç kat daha fazla yanık varmış, ki sanırım bunlar ikinci veya üçüncü derece oluyor. Üç ile dört kilometre çap içindekiler, ciltlerinde parlak kırmızı yanıklar olacak kadar yanmışlar, ama eğer bu yanıklar ultraviyole ışınlarından kaynaklanmışsa, o sırada sıcaklığı neredeyse hiç hissetmemişler. Sonra ise içi su dolu kabarcıklar ve ödem oluşmuş.

R: İşte bu yüzden ben bunlar termal yanıklar olmalı, diyorum.

G: Sonra da bedenlerinde yanan kısımların içten enfekte olduğundan söz ediyorlar.

R: Eh, tabii, herhangi bir yanık potansiyel olarak enfekte bir yaradır. Herhangi bir yanığı enfekte bir yara olarak tedavi ederiz. Bence karşı propagandacıları dışarı atsanız iyi olurdu.

G: Yapamayız, biliyorsun, çünkü bütün zararı bizimkiler verdi. Sağlam durmak dışında yapabileceğimiz hiçbir şey yok. Seni aramamın nedeni, Ferry'yi bulamıyoruz ve her an bana soru gele-

bilir ve cevap verebiliyor olmak istiyorum. Yeniden inşa çalışmaları sırasında yanıkları olan o·du mensuplarıyla ilgili haberi gördün mü? "Yeniden inşa projelerinde, 10'unda yanıklar bulunan 33 askerin, bombalama olduktan bir hafta sonra yapılan muayenelerinde, 7000 ile 8000 akyuvarı olan sıradan sağlıklı insanla karşılaştırıldığında, yanıkları olanlarda 3150 akyuvar, görünüşte sağlıklı olan diğerlerinde ise 3800 akyuvar bulunduğu görülmüş." Çok büyük bir düşüş bu. Tokyo'dan bildiriliyor. Öte yandan, 4.500.000 ile 5.000.000 alyuvarı olan sıradan sağlıklı insanla karşılaştırıldığında, yanıkları olan askerlerde yalnız 3.000.000 alyuvar, görünüşte sağlıklı olan diğerlerinde ise biraz daha fazlası varmış." Bu neyle ölçülüyor?

R: Milimetreküp olarak ölçüyorsunuz. İlk işim şunu söylemek olurdu: Yanıkları olan herhangi birinde, alyuvar sayısı bir süre sonra düşer. Akyuvar sayısı yalnızca sıradan bir yanık yüzünden de düşebilir. Bu çok önemli bir şey değil.

G: Bundan hiç de rahatsız değiliz, acıma duygusu yaratmaya çalışmaları haricinde. Bütün bunların üzücü tarafı ise onları buna itenin bir Amerikalı olması.

R: Ben bunu bir araştırıp, size bu konuda biraz doğru malumat vereyim.

G: İşte canımızı sıkan şöyle bir şey: "Tokyo radyosu tarafından, atom bombası patlamasından birkaç gün sonra esrarengiz bir biçimde ölmüş olduğu bildirilen Japonlar, muhtemelen Amerika'nın büyük radyasyon laboratuvarlarında iyi bilinen bir olgunun kurbanlarıydı." Bize zarar veren tabii ki bu.

R: Bana kalırsa, gazetede karşı görüş yayımlatmak için bir ağır top bulmanız gerekecek.

Kaynak: National Security Archive (Ulusal Güvenlik Arşivi)

2. Ek: UCPV Etkinliği için El İlanı, 10 Ekim 1967

Montreal'de akademik topluluğun ev sahipliğinde yapılan bu etkinlik, Vietnam'daki savaşa karşı direnişe uluslarötesi katılımı gösteriyor. Bu, Chomsky ve Pauling'in ortak katılımcı oldukları birkaç etkinlikten biriydi.

Noam Chomsky
Linus Pauling

TARİH: 10 EKİM, SALI
SAAT: 20.00 (YER BULABİLMEK İÇİN ERKEN GELİNİZ)
YER: LOYOLA KOLEJİ, BÜYÜK ODİTORYUM (7141 Sherbrooke Cad. Batı Montreal İstasyonu yakınında)
GİRİŞ ÜCRETİ: 50$ BAĞIŞ
SUNUCU: PROFESÖR JEFFREY ADAMS

VİETNAM SAVAŞI – NE YAPILMALI?

NOAM CHOMSKY – Halen, MIT'de Modern Diller ve Dilbilim Profesörü; *Ramparts*'m Danışman Editörü; dilbilim konulu kitap ve makalelerin, aynı zamanda da Şubat 1967 tarihli *New York Review of Books*'taki "The Responsibility of Intellectuals"ın (Entelektüellerin Sorumluluğu) yazarı.

LINUS PAULING – 1954 Nobel Kimya Ödülü; 1962 Nobel Barış Ödülü; Kaliforniya Teknoloji Enstitüsü'nde (Pasadena) Kimya bölümünde ders verdi, 1922–64; Demokratik Kurumları İnceleme Merkezi'nde Araştırma Profesörü, 1963–67; sayısız makalenin ve 1958 tarihli *No More War* (*Savaşlara Son*) gibi kitapların yazarı.

VİETNAM'DA BARIŞ İÇİN ÜNİVERSİTELER KURULU (UCPV) TARAFINDAN DESTEKLENMİŞTİR. UCPV; Montreal'deki akademik topluluğun, Vietnam Savaşı'na barışçıl bir çözüm hedefine yönelik çalışmalarla ilgilenen bölümünün çabalarını koordine etmek üzere oluşturuldu. Geçen mart ayında kurulduktan sonraki etkinlikleri; halka açık toplantılar düzenlenmesi, şehir çapında el ilanları dağıtılması, savaşa direnen Amerikalılara yardım, savaş karşıtı gösterilerin lobi çalışmaları ve desteklenmesini içermektedir. Üyeleri, Loyola Koleji, McGill Üniversitesi, Sir George Williams Üniversitesi ve Montreal Üniversitesi'ndeki akademik ve profesyonel çalışanlardan seçilmektedir. Sorularınız için: George Lermer, 5067 Bourassa, Pierrefonds, P.Q.

Kaynak: Special Collections & Archives Research Center, Oregon State University (Özel Koleksiyonlar & Arşivler Araştırma Merkezi, Oregon Eyalet Üniversitesi)

3. Ek: Bilim İnsanları Vietnam'da Tarım Ürünlerinin Yok Edilişini Kınıyor, 21 Ocak 1966

New York Times'ın baş sayfasında yayımlanan "ABD İlaçlama Uçakları Vietkong Topraklarındaki Pirinci Yok Ediyor" başlıklı bir makaleye yanıt olarak, küçük bir grup, gıda ürünlerinin yok edilmesini açıkça kınayan bir dilekçe dağıttı. Dilekçede bu etkinlik, ayrım gözetmeyen kimyasal savaş olarak sınıflandırılıyor ve bu tür uygulamaların başka ülkeleri de benzer taktikler kullanmaya teşvik edeceği uyarısı yapılıyor. Yaklaşık bir yıl sonra, beş binden fazla biliminsanı kimyasal ve biyolojik silahların yasaklanmasını talep eden benzer bir dilekçe imzaladı. Her iki dilekçenin de önde gelen yazarı olan Matthew S. Meselson, Caltech'te Linus Pauling'le ortak çalışmalar yapmıştır.

Vietnam'da Amerikan güçleri tarafından tarım ürünlerini yok edici kimyasalların kullanılması, bu hafta 29 biliminsanı ile Harvard, MIT ve yakındaki birkaç kurumdan fizikçilerin yaptığı bir açıklama ile kınandı.
Bu açıklama *New York Times* haberine gönderme yapıyordu. Haberde, "ABD uçaklarının; Vietkong'u 'gıdasız bırakma'ya yönelik büyük program"m bir parçası olarak, pirinç ürününü, "birçok Amerikalının çimlerine sıktığı tanınmış bir marka ile benzeşen ticari bir yabani ot öldürücü" ile ilaçlamakta olduğu bildiriliyordu. *Times*'ın haberinde buna ek olarak şöyle denilmişti: "Bu ilaçlar zehirli değil ve yetkililer öldürücü etkisine rağmen canlı kalan herhangi bir gıdanın zehirli veya yenilemez nitelikte olmayacağını söylüyor."

Habere göre, söz konusu alan, yalnızca "Güney Vietnam'daki üç milyon hektardan fazla ekili alanın –20.000 ilâ 30.000 hektarlık– küçücük bir parçasını" kapsıyor. Programın, "yalnızca

büyük askeri öneme sahip olup, gerillaların gıdalarını yetiştirdiği ya da halkın onların davalarına isteyerek destek verdiği, görece küçük alanları hedeflediği," belirtiliyordu. *Times*'a göre, "Deneyimler, bu kimyasalın pirinç ve diğer gıda ürünleri olgunlaşmadan önce büyüme mevsiminde uygulanması halinde, ürünün yüzde 60 ilâ 90'ını yok edeceğini, göstermiştir."

Harvard biyokimya profesörü John Edsall, protestocu grubun sözcüsü olarak görev aldı. Açıklama aşağıdadır:

"Yakın geçmişte, 21 Aralık 1965 Salı tarihli *New York Times'da* yer aldığı şekliyle, kimyasal etmenlerin Amerikan güçlerince Vietnam'da ürünlerin yok edilmesi için kullanılmasını kınıyoruz. Kimyasalların insan için zehirli olmadığı kanıtlanabilse bile, bu tür taktikler barbarcadır. Çünkü ayrım gözetmeyerek ürünlerin yok edildiği bölgede savaşçı olsun olmasın, nüfusun tamamına karşı bir saldırıyı simgelemektedirler. Ülkemize yönelik doğrudan tehdidin, bugün Vietnam'da ortaya çıkandan çok daha büyük olduğu II. Dünya Savaşı krizinde bile hükümetimiz, düşmanlarımıza karşı kimyasal veya biyolojik silah kullanılmasına ilişkin her türlü öneriye kararlı biçimde direnmişti. Şimdi bu tür yöntemlere başvurmakta olduğumuz gerçeği, ahlaki standartlarımızdaki dehşet verici düşüşü gösteriyor. Bu saldırılar, aynı zamanda uygar insanın genel standartlarına da temelden aykırı olup, Asya'da ve her yerde bize karşı nefret duyulmasına yol açacaktır.

Dahası, bu tür saldırılar, benzer hatta daha da tehlikeli kimyasal etmenlerin müttefiklerimize ve bize karşı kullanılmasına bir emsal oluşturur. Kimyasal savaş ucuzdur; küçük ülkeler bunu bize karşı etkili bir biçimde kullanabilirler. Biz başı çekersek muhtemelen kullanacaklardır da. Bu tür silahların Amerika tarafından kullanılması, işte bu nedenle, uzun vadede ulusal güvenliğimiz açısından bir kazanç değil, bir tehdittir.

Başkan'ın, bu tür kimyasal silahların, silahlı kuvvetlerimizce kullanılmasının yasak olduğunu açıkça beyan etmesi ve bunların Güney Vietnamlılar veya herhangi bir müttefikimiz tarafından kullanılmasına karşı çıkması konusunda ısrarcıyız."
Açıklamayı imzalayanlar:

Harvard: John Edsall, Bernard Davis, Keith R. Porter, George Gaylord Simpson, Matthew S. Meselson, George Wald, Stephen Kuffler, Mahlon B. Hoagland, Eugene P. Kennedy, David H. Hubel, Warren Gold, Sanford Gifford, Peter Reich, Robert Goldwyn, Jack Clark ve Bernard Lown.
Massachusetts Hastanesi: Victor W. Sidel, Stanley Cobb, and Herbert M. Kalckar.
MIT: Alexander Rich, Patrick D. Wall ve Charles D. Coryell.
Brandeis: Nathan O. Kapland ve William P. Jencks.
Amherst: Henry T. Yost.
Dartmouth: Peter H. von Hippel.
Tufts: Charles E. Magraw.
Ve aynı zamanda, Woods Hole'daki Kas Araştırmaları Enstitüsü'nün direktörü Albert Szent-Györgyi ile Worcester Deneysel Biyoloji Enstitüsü direktörü Hudson Hoagland.

Kaynak: Science

4. Ek: Nelson Anjain'den Robert Conard'a Açık Mektup, 9 Nisan 1975

ABD Nükleer Silah Deneme Programı, 1946'dan 1958'e kadar, Marshall Adalarında altmış yedi nükleer patlama gerçekleştirdi. 1956'da, AEC Sağlık ve Güvenlik Laboratuvarı'nın direktörü Merril Eisenbud, radyoaktif olarak kirlenmiş olduğu bilinen bir çevrede yaşayan Marshall Adası nüfusunu incelemenin yararlarını şöyle sıralamıştı: "Artık Ada yaşamak için güvenliyse de dünyanın açık farkla en fazla kirletilmiş yeridir ve oraya geri dönüp sağlam çevresel veriler toplamak çok ilginç olacaktır... Bence bu insanların, uygar insanlar, Batılılar gibi yaşamadıkları doğruysa da bu insanların yine de farelerden çok bizlere benzediği de doğrudur."

9 Nisan 1975.
Rongelap Adası,
Mikronezya.

Dr. Robert Conard
Brookhaven Ulusal Laboratuvarı
Upton, Long Island, New York 11790

Sayın Dr. Conard,

Adayı ziyaret ettiğinizde burada bulunamadığım için üzgünüm. Son birkaç ayı Japonya ve Fiji'ye seyahat ederek, atom bombası kurbanlarının tedavisi ve Pasifik'teki nükleer tehdidi sona erdirme girişimleri hakkında bilgi edinerek geçirdim.

Rongelap'tan barış gemisi Fri ile ayrıldığımdan bu yana çok şey öğrendim. Bizleri sürekli olarak araştırma denekleri olarak

kullanmanızla ilgili duygularımın bazılarını açıkça ifade etmek amacıyla size yazıyorum.

Şimdi anlıyorum ki bütün kariyerinizi bizim hastalıklarımız üzerine inşa ediyorsunuz. Biz sizin için, sizin bizim için olduğunuzdan çok daha değerliyiz. Bizimle, asla gerçekten insan olarak değil, yalnızca hükümetinizin bomba araştırmaları için bir grup kobay faresi olarak ilgilendiniz. Benim için ve Rongelap'taki başka insanlar için en önemli şey yaşamdır. Sizler içinse veriler ve rakamlar. Teknik yeterliliğinizle ilgili kuşkumuz yok, ama sık sık insanlığınızdan kuşku duyuyoruz. Size ve teknolojik mekanizmalarınıza ihtiyacımız yok. Yaşamımızı ve sağlığımızı istiyoruz. Özgür olmak istiyoruz.

Adamıza geldiğiniz bütün bu yıllar boyunca, bizi asla insan yerine koymadınız. Asla aramızda oturup sorunlarımız konusunda bize gerçekten dürüstçe yardımcı olmadınız. Bize "en kötüsü bitti," dediniz, sonra Lekoj Anjain öldü. Şu anki seyahatinizde kaç yeni vaka daha bulacaksınız henüz bilmiyorum, ama sürekli olarak yeni acılar yaşayacağımız konusunda çok endişeliyim.

Bir gazete muhabirine, Lekoj'ün 1972 başında bizi muayene etmenize izin vermediğimiz için bizim yüzümüzden öldüğünü nasıl söylediğinizi asla unutmayacağım. Lekoj'u öldürenin, sizin ülkeniz ve emrinde çalıştığınız insanlar olduğunu âdeta unutuyorsunuz.

Yaptığım seyahat sonucunda bilmenizi istediğim bazı kararlar aldım. En başta sizi bir daha görmek istemediğimize karar verdik. ABD hükümetinin savaş kışkırtıcıları için bilgi toplamakla uğraşan doktorlardan değil, bizimle ilgilenen doktorlardan tıbbi yardım istiyoruz.

Adamızda bir doktorun sürekli yaşamasını istiyoruz. Yalnızca ziyaretin sizin için uygun olduğu zaman tıbbi bakıma ihtiyacımız

yok. Bir doktorla, biz arzu ettiğimizde görüşebilmek istiyoruz. Amerika, bayrak sallayarak ve çöpe atılmış ders kitapları kullanarak bizi Amerikalılaştırmaya çalıştı. Amerika'nın bize kendi yurttaşlarına sağladığı gibi bir tıbbi hizmet vermesinin zamanı geldi.

Size asla gerçekten güvenmedik. Bu yüzden, bizi özenle muayene etsinler diye Hiroşima'daki hastanelerden doktorlar davet edeceğiz.

Artık Amerika'nın denetimi altında olmak istemiyoruz. Amerikalıların başkalarına yardım etmek değil, hâkim olmanın peşinde olduğu konusunda, Amerika'yı temsil eden biri olarak, siz bizi ikna ettiniz. Şu andan itibaren tarafsızlığımızı ve Amerika'nın gücünden bağımsızlığımızı koruyacağız.

Bazı değişiklikler yapılacak. Bizi ziyaret edeceğiniz gelecek sefer hazırlıklı olun. 1972'de size ilk başkaldırdığımızdan bu yana, niyetlerinizin farkındaydık. Şimdiki dünyada bize yardım etmeye istekli başka insanların var olduğunu biliyoruz, Rongelap'a gelmenizi artık istemiyoruz.

Saygılar,
Nelson Anjain,
Magistrate
NA: sc
Cc: Saygıdeğer Gary Hart, ABD Senatosu
Saygıdeğer Phillip Burton, ABD Temsilciler Meclisi
Saygıdeğer Kurt Waldheim, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri
Saygıdeğer Ataji Balos, Mikronezya Kongresi

Kaynak: Marshall Islands Document Collection, U.S. Department of Energy (Marshall Adaları Belge Koleksiyonu, ABD Enerji Bakanlığı)

5. Ek: Marshall Adalılara Ait Tıbbi Kayıtlar Gensuikin'in Elinde, 27 Temmuz 1976

Robert Conard'ın aşağıdaki haberi, Nelson Anjain'in, Marshall halkının tıbbi durumuna duyulan ilginin, çok sıkı denetim altındaki kayıtlar etrafında döndüğü kaygısını doğruluyor. En önemlisi, mektup, nükleer bombalar yüzünden radyasyona maruz kalanlarla nükleer silah denemeleri yüzünden radyasyona maruz kalanlar arasında kurulmuş ittifakı gözler önüne seriyor.

27 Temmuz 1976

Dr. James L. Liverman
Çevre & Güvenlik Müdür Yardımcısı
Biyolojik ve Çevresel Araştırmalar Bölümü
Enerji Araştırma ve Geliştirme Müdürlüğü
Washington, D.C. 20545

Sevgili Jim,

Washington, D.C.'de yayımlanan Japon gazetesi Asahi'nin muhabiri Bay Murakami, 26 Temmuz günü, Marshall Adası'na ait tıbbi kayıtlarımızın 66 kadarının kopyalandığına ve Japonya'daki atom bombası karşıtı solcu bir grubun (Gensuikin) elinde olduğuna ilişkin olarak, Japonya'dan aldığı bir haberle ilgili beni aradı. Onun görüşü, gelecek ay (muhtemelen bizim tıbbi muayenelerimizi eleştirerek) Hiroşima bombasının yıldönümü toplantılarında kullanmak üzere, onları muayene edecek bir doktor veya doktorlar bulacakları yönünde. Kayıtları nasıl aldıklarını sordum, iki Rongelaplı gencin geçenlerde Japonya'ya gitmesiyle bağlantılı olabileceğini ima etti, fakat aynı zamanda, o gruptaki Japonların Marshall Adalarını ziyaret etmiş olabileceğini de düşünüyordu. Ona, bizim saklayacak bir şeyimizin olmadığını,

ama kayıtların alınmasının etik olmayışından rahatsızlık duyduğumuzu söyledim. Aynı zamanda, Marshall Adalarındaki kayıtlarımızın tamam olmadığını, ama Brookhaven'daki muayene listemizde tüm bireyler hakkında çok daha kapsamlı kayıtlarımız olduğunu da söyledim. Rongelap halkına ait bulgularımız ve tedavilerimiz konusundaki birkaç sorusunu yanıtladım ve muayene programlarımızı (yılda bir yapılan tetkikler, altı ayda bir yapılan hematolojik denetimler ve Kwajalein'de görevlendirilip orada yaşayan doktorumuzun üç ayda bir çıktığı viziteleri) ana hatlarıyla anlattım. Japonların Adaları ziyaret etmesinin neden yasaklanmış olduğunu sordu. Bildiğim tek olayın, (çoğu muhabir olan) bir Japon "tıbbi" ekibinin, düzgün kimlik bilgilerinin bulunmaması nedeniyle iptal edilen 1971'deki ziyareti olduğunu anlattım. Ona geçmişteki tetkiklerde Dr. H. Ezaki ve Dr. I. Kumatori'nin bizi ziyaret etmiş olduklarını söyledim ve eğer tetkiklerimiz hakkında, Japonların iyi niyetli tıbbi görüşlerine ulaşmayı arzu ederse, onlarla ya da Radyasyon Etkilerini Araştırma Vakfı ile bağlantı kurmasını önerdim.

Bu mektubun bir kopyasını Radyasyon Etkilerini Araştırma Vakfı'ndaki Dr. LeRoy Allen'a yolluyorum ve bu konuyla ilgili olabilecek herhangi bir Japon propagandasından bizi haberdar etmesini rica ediyorum.

Saygılarımla,
Bob [imza]
Robert A. Conard, M.D.
RAC: im
cc: Dr. LeRoy R. Allen
Dr. Bond
Dr. Cronkite

Kaynak: Marshall Adaları Belge Koleksiyonu, ABD Enerji Bakanlığı (Marshall Islands Document Collection, U.S. Department of Energy)

6. Ek: Irak'ın Kimyasal Silah Kullanımı ile İlgili Tutanak, 1 Kasım 1983

İran, 1983 Ekim ayında, Irak'ın kimyasal silah kullanımına ilişkin bir BM soruşturması yapılması için baskı yapmaya başlamıştı. Bu zaman dilimine ait ABD telgrafları personelin; Irak'ın İranlılara ve Kürtlere karşı "neredeyse her gün" kimyasal silah kullanıldığını bildiğine ve BM tarafından yapılacak resmi bir konferans öncesinde, bu sorunla kapalı kapılar ardında uğraşma girişiminde bulunduğuna işaret ediyor. Aşağıdaki telgraf, "ne zaman olursa olsun kimyasal silah kullanımını durdurma" yönündeki ABD politikasının güvenilirliğini sürdürebilmek için acil müdahale gerektiğini bildiriyor.

ABD Dışişleri Bakanlığı
Washington, D.C. 20520
1 Kasım 1983
BİLGİ TUTANAĞI
S/S
KİME: Bakan
KİMDEN: Jonathan T. Howe
KONU: Irak'ın Kimyasal Silah Kullanımı

Son zamanlarda, Iraklıların kimyasal silahlar kullandığını doğrulayan ek bilgiler aldık. Irak'ın, Batılı firmalardan ve muhtemelen yurtdışındaki bir Amerikan firmasından kimyasal silah üretimini nasıl yapacaklarına dair gerekli bilgi ve donanımı edindiğini de biliyoruz. Nerede olursa olsun kimyasal silah kullanılmasını durdurmaya çalışma politikamıza sadık kalarak, Irak'ın kimyasal silah kullanımını durdurmak için ilk adım olarak, Irak'la doğrudan teması da içeren, en etkili yolları gözden geçiriyoruz. Bu yaklaşım, kimyasal silah kullanımı ile ilgili olarak Güneydoğu Asya ve Afganistan'dan gelen ilk bilgileri ele alma biçimimizle

de tutarlı olacaktır. (Örneğin, Lao Demokratik Halk Cumhuriyeti, Vietnam ve Sovyetlere yönelik özel diplomatik girişimler)

Şu anda Irak, bildiğiniz gibi, İran'la yürüttüğü yıpratma savaşında dezavantajlı durumdadır. Bu yakınlarda yapılan ve gündemi savaş olan SIG (Senior Interdepartmental Group-Bakanlıklararası Üst Grup) toplantısından sonra, bir müzakere dokümanı (muhtemelen bu hafta çarşamba ya da perşembe günü yapılacak) Ulusal Güvenlik Konseyi toplantısı için Beyaz Saray'a gönderilmiştir. Bu dokümanın bir bölümünde Irak'a yardımcı olmak için bizim alabileceğimiz bir dizi önlem ana hatlarıyla belirtilmiştir. Bizim önerimiz üzerine, Irak'ın kimyasal silah kullanımı konusu, bu toplantı için gündeme eklenecektir.

Ulusal Güvenlik Konseyi, Irak'a yardım etmek için önlemler alınması gerektiğine karar verirse, kimyasal silah kullanımının durdurulmasını sağlamak konusunda yapabileceğimiz en iyi şey, Irak'ı bu önlemler hakkında bilgilendirmek olabilir. Buna karşın, hem ABD'nin kimyasal silah konusundaki güvenilirliğini sürdürebilmek hem de Irak'ın artık neredeyse gündelik bir olaymış gibi görünen kimyasal silah kullanımını azaltmak veya durdurmak üzere, Irak'la çok yakında görüşmemiz gereklidir.

Yazan: JLeonard
01/11/83: tel: 632-4814
WANG #2485P

Görenler: PMartinez
RBeers
PTheros
DTSchneider
AKanter
DLMack
DHowells

Kaynak: Ulusal Güvenlik Arşivi

7. Ek: Afrika'ya Açık Mektup, 12 Aralık 2011

7 Aralık 2011'de, Güney Afrika'nın Durban kentindeki BM İklim Değişikliği Konferansı'nda, Oklahoma Senatörü James Inhofe uluslararası delegasyona verdiği video mesajında şöyle diyordu: "Bugün, küresel ısınma hareketinin tümüyle çökmesi ve Kyoto sürecinin başarısızlığına ilişkin güzel haberi sizlere sunmaktan dolayı mutluyum. Son on yıl boyunca Amerikan Senatosu'nda küresel iklim alarmcılığma karşı çıkan bir lider oldum." Inhofe, Çevre ve Kamu İşleri Komitesi'nin azınlık lideridir. Baş kampanya destekçileri arasında şu şirketler bulunmaktadır: Koch Industries (petrol, kimyasallar ve orman ürünleri), Murray Energy (kömür), Devon Energy (petrol ve doğalgaz), Contran Corporation (kimyasallar, metaller ve radyoaktif atık uzaklaştırma işleri) ve Robison International (savunma endüstrisi, nükleer enerji, GE ve IBM şirketleri adına lobi faaliyeti).

ABD Senatörü'nün COP17'deki Açıklaması Bizi Düş Kırıklığına Uğrattı

ABD yurttaşları olarak, COP17'deki hükümet temsilcimizin ortaya koyduğu görüşlere ilişkin ciddi düş kırıklığımızı ifade etmek için yazıyoruz. ABD Senatörü James Inhofe 7 Aralık'ta Durban delegasyonuna eksik bilgi içeren ve kötü niyetli bir video mesajı verdi.

ABD'deki birçok başka insan gibi biz de, iklim değişikliği konusunda üzerinde uzlaşılan bilimsel çalışmaları kabul ediyoruz: İklim değişikliği yaşanıyor, insanlar su sıkıntısından, okyanuslarda asitleşmeden ve aşırı meteorolojik olaylardan mustarip.
Atmosferde esas olarak fosil yakıtların yakılmasından kaynaklanan karbon yükü, aşırı fazla olup azaltılmalıdır ve bu işe 2020'den önce başlanmalıdır.

ABD'nin demokrasi ile yönetildiği gerçekse de, çok güçlü bir çevre komitesinde hizmet veren Inhofe'un, endüstrinin kirli işlerini yapmaya devam ettiği de bir gerçektir.

İklim değişikliği konusunda küresel ölçekte gerçekleşmesi gereken her türlü hareketin önündeki baş engel endüstriyel çıkarlardır.

İklim hareketini engellemekle ünlü kişileri işbaşına getirmek üzere, özgür seçimleri kullanan bir demokrasimiz ve sağduyulu bilim karşısında, ekonominin güdümündeki ideolojiye orantısız tartışma zemini sunan bir medyamız olduğunu söylemek daha doğru olacaktır.

JACK MIMS VE LARAY POLK
Dallas

Kaynak: Mercury (Güney Afrika)

8. Ek: Anjali Appadurai'nin Durban'daki Konuşması, 9 Aralık 2011

8 Aralık 2011'de BM İklim Değişikliği Konferansı'nda ABD iklim müzakerecisi Todd Stern henüz sahneye çıkmıştı ki Middlebury College öğrencilerinden Abigail Borah dinleyiciler arasında ayağa kalktı ve güvenlik eşliğinde dışarıya alınmadan önce kısa bir konuşma yaptı:"2020 yılını beklemek çok geç olur. Bizleri, adil, iddialı ve yasal bağlayıcılığı olan bir antlaşmaya götürecek acil bir çareye ihtiyacımız var. Şimdi harekete geçmek için sorumluluk almalısınız, yoksa dünyanın en savunmasız insanlarının ve gençliğin yaşamını tehlikeye atacaksınız. Partizan siyaseti bir kenara bırakıp, bilimin kararları belirlemesine izin vermelisiniz." Borah'nın konuşmasından sonraki gün, bir başka öğrenci, Anjali Appadurai, delegasyona podyumdan seslendi. Her iki konuşma da alkışlarla karşılandı.

AMY GOODMAN: Dünya liderlerinin, çevreye ve doğaya zararlı gazların salınımını azaltmak içim bağlayıcı bir anlaşma üzerinde hemen anlaşmaya varamamalarını protesto etmek üzere, bugün iklim değişikliği konferansında bir dizi gösteri yapılıyor. Bugün Maine'in Bar Harbor kasabasındaki College of the Atlantic öğrencilerinden Anjali Appadurai konferansta gençlik delegeleri adına konuştu.

OTURUM BAŞKANI: College of the Atlantic'ten, gençlik örgütleri adına konuşacak olan, Bayan Anjali Appadurai'ye sözü vermek istiyorum şimdi. Bayan Appadurai, söz sizin.

ANJALI APPADURAI: Dünya nüfusunun yarısından fazlası adına konuşuyorum. Biz, sessiz çoğunluğuz. Bu salonda bize bir yer verdiniz, ama taleplerimiz masada değil. Bu oyunda paydaş olmak neye bağlı? Lobicilere mi? Şirket nüfuzuna mu? Paraya

mı? Tüm yaşamım boyunca görüşüp durdunuz. Bu süre içinde, taahhütlerinizi yerine getirmekte başarısız oldunuz, hedefleri kaçırdınız, verdiğiniz sözleri de tutmadınız. Fakat bunların hepsini daha önce duymuşsunuzdur.

İklim değişikliğine en fazla maruz kalan toplulukların yurdu olan Afrika'dayız. Dünyanın en yoksul ülkeleri, iklim değişikliği etkilerine uyum sağlamak için şimdi parasal desteğe ihtiyaç duyuyor. Afrika Boynuzu'nun ve bu yakınlardaki KwaMashu'da yaşayanların buna aslında dün ihtiyacı vardı. Fakat 2012 başlarken, Yeşil İklim Fonu'muz boş duruyor. Uluslararası Enerji Kurumu bize geri dönüşsüz iklim değişikliğini önleme fırsatını kaçırmamak için beş yılımız kaldığım söylüyor. Bilim bize en fazla beş yıl derken, siz kalkmış, "Bize on yıl verin," diyorsunuz.

Sizin kuşağınızın bizimkine olan en acımasız ihaneti, bize "idealist" demeniz. Bu konferansta cesaret nerede? Artık aşamalı eylemin zamanı değil. Bunlar ilerde, küçük kişisel çıkarların, bilim, mantık ve merhamete üstün geldiği bir dönemin belirleyici anları olarak görülecek.

Bu salonda gerçek tutku var, ama marjinal diye kenara atılmış, siyaseten olanaksız kılınmış durumda. Afrika'yı yalnız bırakmayın. Uzun vadeli düşünmek marjinallik değildir. Marjinal olan, gezegenin iklimini tümüyle değiştirmek, benim kuşağımın geleceğine ihanet etmek ve milyonları iklim değişikliğiyle ölüme mahkûm etmektir. Marjinal olan değişimin elimizin altında olduğu gerçeğini silip atmaktır. 2011, sessiz çoğunluğun sesini bulduğu yıldı; diptekilerin tepedekileri salladığı yıldı. 2011, marjinal olanın gerçeğe dönüştüğü yıldı.

Ortak ama farklılaştırılmış sorumluluk ve tarihsel sorumluluk kavramları tartışmaya açık değildir. Bu konvansiyonun temelindeki ilkelere saygı gösterin. İnsanlığın yüce değerlerine saygı gösterin. Torunlarınızın geleceğine saygı gösterin. Mandela, "Bir

iş yapılıncaya kadar, hep olanaksız gibi görünür," demişti. Yani, dünyanın dört bir yanından gelen saygıdeğer delegeler ve hükümetler, gelişmiş ülke hükümetleri, hemen şimdi doğaya ve çevreye zararlı olan salınımları azaltın. Bir an önce harekete geçin!

Ses kontrol!

HALKIN MİKROFONU: Ses kontrol!

ANJALI APPADURAI: Ses kontrol!

HALKIN MİKROFONU: Ses kontrol!

ANJALI APPADURAI: Eşitlik, hemen şimdi!

HALKIN MİKROFONU: Eşitlik, hemen şimdi!

ANJALI APPADURAI: Eşitlik, hemen şimdi!

HALKIN MİKROFONU: Eşitlik, hemen şimdi!

ANJALI APPADURAI: Bahaneniz kalmadı!

HALKIN MİKROFONU: Bahaneniz kalmadı!

ANJALI APPADURAI: Zamanımız bitiyor!

HALKIN MİKROFONU: Zamanımız bitiyor!

ANJALI APPADURAI: Harekete geçin!

HALKIN MİKROFONU: Harekete geçin!

ANJALI APPADURAI: Harekete geçin!

HALKIN MİKROFONU: Harekete geçin!

ANJALI APPADURAI: Harekete geçin!

HALKIN MİKROFONU: Harekete geçin!

OTURUM BAŞKANI: Hatırladığım kadarıyla başta söylediği gibi, dünya nüfusunun yarısı adına konuşan Bayan Appadurai, size teşekkür ederim. Ve tümüyle kişisel bir not olarak, bu konferansta dünya nüfusunun yarısına neden başlangıçta konuşma izni vermiyoruz da yalnızca en sonda veriyoruz, merak ediyorum.

AMY GOODMAN: Durban'daki BM iklim değişikliği görüşmelerinde Anjali Appadurai tarafından yapılmış bir konuşmaydı bu. Duyduğunuz gibi konuşmasından hemen sonra, dünyanın dört bir yanındaki Wall Street İşgali protestolarından esinlenmiş bir hareketle, sahnede bir ses kontrolü yaptırdı. *Democracy Now!*, democracynow.org, *The War and Peace Report* (Savaş ve Barış Haberleri). Güney Afrika'nın Durban kentinden yayın yapıyoruz, ben Amy Goodman. Az sonra yine karşınızdayım.

Kaynak: Democracy Now!

9. Ek: Kennedy'ye Ümit Burnu Protestosu Mektubu, 3 Mart 1961

Kuzey Amerika'nın en eski topluluklardan biri olan İnupiat balkı, Edward Teller'ın, 1960'larda Alaska'da nükleer patlayıcılarla bir liman açmaya yönelik Chariot Projesi'ni protesto etti. Shell, Chukchi ve Beaufort denizlerinde ham petrol arama işine girişirken, topluluk bugün benzer risklerle yüz yüze. Projeyi eleştirenler, Kuzey Kutbu'ndaki kötü hava koşullarının ve yetersiz kalan petrol kazası müdahale planının, geliyorum diyen bir felaket olduğunu söylüyor.

Ümit Burnu
Alaska
3 Mart 1961

Sayın John F. Kennedy
Amerika Birleşik Devletleri Başkanı
Washington, D.C.

Sayın Başkan,

Ümit Burnu Sağlık Konseyi ve köy sakinleri olarak bizler, Thompson Burnu'ndaki patlamayı yaşamak istemiyoruz. Chariot Projesi'ni, Ümit Burnu'nda bulunan evlerimize, av ve balıkçılık alanlarımıza çok yakın olduğu için protesto ettiğimizin kayıtlara geçirilmesini istiyoruz.

Biz her dört mevsim geldiğinde, her ay yaşamak için ihtiyaç duyduğumuz şeyleri avlarız. Aralık, ocak, şubat ve hatta martta kutup ayısı, fok, küçük morina, ugruk [sakallı fok], deniz aygırı, tilki ve karibu avlarız. Martta ayrıca yengeç de yakalarız. Nisan, mayıs ve haziranda balina, ördek, fok, beyaz balina ve

ugruk avlarız. Temmuzda Thompson ve Lisburne burunlarında deniz kuşu yumurtası toplayıp yaz için biriktiririz. Yazın biraz fok, ugruk, beyaz balina, balık, ördek ve karibu yakalarız. Eylül ortasında köyümüzün çoğunluğu, kasım ortasına kadar balık avı ve karibu avı için kalmak üzere Kookpuk Nehri kaynağına doğru çıkar. Kasımda yine fok yakalarız, fok yağına da yakıt olarak ihtiyacımız var. Kulaksız fok derisini bakkaldan aldığımız yiyeceklerle takas etmek için kullanırız.

Kış boyunca içme suyumuz için aldığımız buz, köyden Thompson Burnu'na doğru yaklaşık yirmi kilometre ötededir. Aynı zamanda içmek ve yıkanmak için de buz eritiriz. İlkbaharda, mayıs ve haziranda okyanus buzlarını kullanırız. Yazın suyumuzu köy kuyusundan alırız.

Patlamadan sonra çocuklarımızın ve yakında anne olacakların sağlığından kaygılıyız. "Hesaba katılması gereken, insan bedeninde biriken ve tutulan izotop yükü" konusunu okuduk. Stronsiyum 90'ı ve fazlasının bedenimize girmesi halinde bize nasıl zarar verebileceğini de biliyoruz. Ulusal Bilimler Akademisi'nin 1960 tarihli "Atomik Radyasyonun Biyolojik Etkileri" hakkındaki özet raporlarını da gördük.

Halkımızın bugün ve gelecekteki sağlığı için derinden kaygılıyız. Bu mektubun sonunda bulunan, iki numaralı sayfadaki imzalar, bu kaygıyı paylaşan ve Chariot Projesi'ne karşı protestolarını ortaya koymayı arzu eden Ümit Burnu köyü sakinlerinin isimleridir.

Saygılarımızla,
Ümit Burnu Köyü
Sağlık Konseyi
Görevlileri ve üyeleri

Kaynak: ABD Enerji Bakanlığı

EKLER İÇİN TEŞEKKÜR

1. Ek

Ulusal Güvenlik Arşivi'nin izniyle yeniden basılmıştır.
National Security Archive Electronic Briefing Book No. 162, s.v. "Document 76"

http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB162/76.pdf

2. Ek

Özel Koleksiyonlar & Arşivler Araştırma Merkezi, Oregon Eyalet Üniversitesi'nin izniyle yeniden basılmıştır.

Noam Chomsky ve Linus Pauling'in Vietnam Savaşı sunumu için el ilanı, 1967

3. Ek

AAAS'ın (Amerikan Bilim Gelişimi Kuruluşu) izniyle yeniden basılmıştır.

"Scientists Protest Viet Crop Destruction" from "Congress: Productive Year Is Seen Despite Vietnam," ("Kongre: Vietnam Savaşı'na Karşın Üretken bir Yıl Bekleniyor"dan "Bilim İnsanları Vietnam'daki ekinlerin Yok Edilişini Protesto Ediyor")'a *Science* 151 (Ocak 1966): 309

4. Ek

"Letter to R Connard, Subject: RE Treatment of Atomic Bomb Victims and Attempts to End the Nuclear Threat in the Pacific (Marshall Islands) April 9, 1975" (R Conard'a Mektup, Konu:

Atom Bombası Kurbanlarının Tedavisi ve Pasifik'teki Nükleer Tehdidi Sona Erdirme Girişimleri (Marshall Adaları), 9 Nisan 1975")

Marshall Islands Document Collection Office of Health, Safety and Security, Department of Energy (Marshall Adaları Belge Koleksiyonu, Enerji Bakanlığı, Sağlık, Güvenlik ve Emniyet Dairesi)

http://www.hss.enerji.gov/healthsafety/ihs/marshall/collection/data/ihp2/1976_.pdf

5. Ek

"Letter to J L Liverman Subject: RE Story of 66 of Marshallese Medical Records Had Been Copied and Were in the Hands of the Leftists Anti-A Bomb Group (Gensuikin) in Japan, July 27, 1976" (J L Liverman'a Mektup, Konu: Marshall Adalılara ait Tıbbi Kayıtların 66'smın Kopyalanması ve Japonya'daki Atom Bombası Karşıtı Solcu Grubun (Gensuikin) Elinde Bulunmasının Öyküsü, 27 Temmuz 1976")

Marshall Islands Document Collection Office of Health, Safety and Security, Department of Energy (Marshall Adaları Belge Koleksiyonu, Enerji Bakanlığı, Sağlık, Güvenlik ve Emniyet Dairesi)

http://hss.enerji.gov/healthsafety/ihs/marshall/collection/data/ihp1a/1383_.pdf

6. Ek

Ulusal Güvenlik Arşivi'nin izniyle yeniden basılmıştır.

National Security Archive Electronic Briefing Book No. 82, s.v. "Document 24".

http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB82/iraq24.pdf

7. Ek

Mercury'nin (Güney Afrika) izniyle yeniden basılmıştır.

"US Senator's Statement At COP17 Dissapointed Us" (ABD Senatörü'nün COP17'deki Açıklaması Bizi Düş Kırıklığına Uğrattı)

http://www.highbeam.com/doc/1G1-275270064.html

8. Ek

Democracy Now!'un izniyle yeniden basılmıştır.

"'Get It Done': Urging Climate Change Justice, Youth Delegate Anjali Appadurai Mic Checks U.N. Summit" ("'Harekete geçin!': Gençlik Delegesi Anjali Appadurai, İklim Değişikliği Adaleti Talebiyle, BM Zirvesi'nde Ses Kontrolü Yapıyor")

http://www.democracynow.org/2011/12/9/get_it_done_urging_climate_justice

9. Ek

"Health Council of Point Hope to J. Kennedy, March 3, 1961, Document #16872" (Ümit Burnu Sağlık Konseyi'nden J. Kennedy'ye, 3 Mart 1961, Belge #16872)

Coordination and Information Center, U.S. Department of Energy, Las Vegas, NV (ABD Enerji Bakanlığı Koordinasyon ve Enformasyon Merkezi, Las Vegas, Nevada)

NOTLAR

Önsöz

1 "Dünyadaki askeri liderler için iklim değişikliği tartışması çoktan bitti. Kuzey Kutbu'nda yükselen sıcaklıklar sayesinde, doğal kaynaklarla dolu bir hazinenin, çoktandır hayali kurulan deniz yollarının ve bir yığın da potansiyel çatışmanın açılacağını umarak, yeni bir tür Soğuk Savaş'a hazırlanıyorlar." Eric Talmadge, "As Ice Cap Melts, Militaries Vie for Arctic Edge," (Buz Tabakası Erirken, Ordular Kuzey Kutbu'nda Üstünlük Mücadelesinde) Associated Press, 16 Nisan 2012. Petrol için gelecekteki savaş alanları, Hürmüz Boğazı, Güney Çin Denizi ve Hazar Denizi havzasını içeriyor. Michael T. Klare, "Danger Waters: The Three Top Hot Spots of Potential Conflict in the Geo-Energy Era," (Tehlikeli Sular: Jeo-Enerji Çağı'nda En Sıcak Üç Potansiyel Çatışma Noktası) TomDispatch.com, 10 Ocak 2012. Chukchi ve Beaufort denizlerinde petrol arama çalışmaları konusunda, bkz. 1. bölüm, 3. not.

2 Exxon 2005'de Angola'da derin deniz sondajı yaparken, bir şirket sözcüsü şöyle diyordu, "Dünyadaki erişimi kolay olan tüm petrol ve doğalgaz neredeyse bulunmuş durumda. Şimdi daha zorlu çevrelerde ve çalışma alanlarında daha zor petrol çıkartma işlerine sıra geldi." Bu sözlerin doğruluğu kanıtlandı, çünkü kutupaltı ormanı ve dünyanın okyanusları gibi duyarlı alanlardaki konvansiyonel olmayan yeni petrol alanları (Kuzey Kutbu açıkları, petrol kumları, bitümlü şistler, tuz-altı derin deniz kuyuları ve şist yağları), aşırı çevresel riskler içeriyor. BP'nin verilerine dayanarak, "dünyanın kanıtlanmış [petrol] rezervleri"nin mevcut talebi karşılaması açısından tahmin edilen süre kırkaltı yıldır. John Donnelly, "Price Rise and New Deep-Water Technology Opened Up Offsho-

re Drilling," (Fiyatların Artması ve Yeni Derin Deniz Teknolojisi Açık Deniz Sondajlarının Önünü Açtı) *Boston Globe*, 11 Aralık 2005; Mark Finley, "The Oil Market to 2030 –Implications for Investment and Policy," (2030'a Kadar Petrol Piyasası– Yatırım ve Politikalara Yansımaları) *Economics of Energy & Environmental Policy* 1, no. 1 (2012): 28, doi:10.5547/2160-5890.1.1.4.

3 Christian Parenti, *Tropic of Chaos: Climate Change and the New Geography of Violence (Kaos Dönencesi: İklim Değişikliği ve Şiddetin Yeni Coğrafyası)* (New York: Nation Books, 2011), 226.

1. Bölüm: Çevre Felaketi

1 Ley de Derechos de la Madre Tierra, Ley Nro. 071 (Estado Plurinacional de Bolivia 21 Aralık 2010), http://www.gobernabilidad.org.bo/. Aynı zamanda, bkz. "Rights of Mother Earth: Restoring Indigenous Life Ways of Responsibility and Respect," (Toprak Ana'mn Hakları: Yerli Halkların Sorumluluk ve Saygı içeren Yaşam Biçimlerinin Yeniden Kazanılması) International Indigenous Conference, (Uluslararası Yerli Halklar Konferansı) Haskell Indians Nations University, Lawrence, Kansas, 4–6 Nisan 2012.

2 Başkan Nixon göreve başlarken, çevre kirliliğine karşı programlar için özerk bir düzenleme kurumu olmasını savunuyordu. Kongre 1969'da Ulusal Çevre Politikaları Yasası'm (NEPA) çıkardı ve bir yıl içinde, Çevre Koruma Kurumu oluşturuldu. NEPA'nın imzalanması sırasında, Nixon şu yorumda bulunmuştu: "1970'ler kesinlikle, Amerika'nın havasının, sularının ve yaşadığımız çevrenin temizliğini yeniden kazanarak, geçmişe olan borcunu ödediği yıllar olmalıdır. Kelimenin tam anlamıyla, ya şimdi ya da asla." "*The Guardian*: Origins of the EPA," (*The Guardian*: EPA'nın Kökenleri) EPA Historical Publication-1 (İlkbahar 1992); Dennis C. Williams, "*The Guardian*: EPA's Formative Years, 1970-1973," (*The Guardian*: EPA'nın Oluşum Yılları, 1970-1973) EPA 202-K-93-002 (Eylül 1993).

3 Royal Dutch Shell şirketi 2012 yazında, Obama yönetiminin onayıyla Chukchi ve Beaufort denizlerinde petrol aramaya başladı. Halbuki, deniz buzlarının değişken durumlarına müdahale yetersizliği , "çevrecilerin, Kuzey Kutbu Denizi koşullarının, güvenli sondaj için fazlasıyla öngörülemez olduğu ve endüstrinin bu zorlukları göğüslemeye hazır olmadığı yönündeki kaygılarını teyid ediyor." Benzer planları olan şirketler arasında, ExxonMobil (Rusya'dan OAO Rosneft ile ortak olarak), ConocoPhillips ve Statoil ASA bulunuyor. Tom Fowler, "Shell Races the Ice in Alaska," (Shell Alaska'da Buzla Yarışıyor) *Wall Street Journal*, 20 Ağustos 2012. Alaska'da eylemcilik için, bkz. 9. ek.

4 "ABD Ticaret Odası'nın siyasi harcamaları, 2009'da ilk kez, hem Cumhuriyetçi, hem de Demokrat Parti Ulusal Komitelerininkileri aştı. Ticaret Odası, dünyadaki biliminsanlarının haklı çıkması ve gezegenin ısınması halinde, 'toplumlar, bir dizi davranışsal, fizyolojik ve teknolojik uyumlanma ile daha sıcak iklimlere alışabilirler,' önermesinde bulunmuş ve EPA'nın karbonu yasayla düzenlememesini isteyerek, kısa süre önce kuruma bir önerge dahi vermişti. "Mesele radikallikse, fizyolojimizi değiştirmemizin istenmesi bunun daniskasıdır." Bill McKibben, "Global Warming's Terrifying New Math," (Küresel Isınmanın Dehşetli Yeni Matematiği) *Rolling Stone*, 2 Ağustos 2012. Apple, Pacific Gas and Electric, PNM Resources ve Exelon adlı dört büyük şirket, iklim değişikliği konusundaki duruşu yüzünden Ticaret Odası'ndan ayrıldı.. Nike ise yönetimdeki konumundan istifa etti. David A. Fahrenthold, "Apple Leaves U.S. Chamber Over Its Climate Position," (Apple, İklim ile İlgili Duruşu Yüzünden ABD Ticaret Odası'nı Terk Ediyor) *Washington Post*, 6 Ekim 2009.

5 Huntsman, başkanlık yarışındaki azimli çalışmasının sonuna doğru duruşunu değiştirdi. 18 Ağustos 2011'de yazdığı *tweet*'te şöyle diyordu: "Açık söylemek gerekirse, evrime inanıyorum ve iklim değişikliği konusunda biliminsanlarına güveniyorum. Bana deli diyebilirsiniz." 6 Aralık 2011'de Heritage Vakfı'nda ise şu iddiada bulunuyordu: "İskoçya taraflarındaki bir üniversitenin

[sic] bu yakınlarda kanıtlandığı gibi, iklim biliminin geçerliliği konusunda soru işaretleri var." Huntsman'ın yorumları, aynı zamanda, kimliği bilinmeyen bir bilgisayar korsanının East Anglia Üniversitesi'nden çalınmış e-postaları ve Güney Afrika'nın Durban kentindeki COP17 tutanaklarını yayınlamasıyla eşzamanlıydı. Evan McMorris-Santoro, "Jon Huntsman's Climate Change Flip Flop Explained," (Jon Huntsman'ın İklim Değişikliği Dönekliği Açıklığa Kavuştu) TalkingPointsMemo.com, 6 Aralık 2011; Justin Gillis ve Leslie Kaufman, "New Trove of Stolen E-Mails from Climate Scientists is Released," (İklim Bilimcilerden Çalınan Yeni E-posta Koleksiyonu Yayımlandı) *New York Times*, 22 Kasım 2011. Çay Partisi'nin Cumhuriyetçi Parti kampanyaları üzerindeki etkisi konusunda, bkz. 6. bölüm, 3. not.

6 İrene Kasırgası Florida'yı teğet geçtikten sonra, eyaletteki bir mitingde, Michele Bachmann dinleyicilere şunu söylüyordu: "Tanrı politikacıların dikkatini çekmek için daha ne yapsın bilmiyorum. Bir deprem yaşadık, bir kasırga yaşadık. 'Beni artık dinlemeye başlayacak mısınız?' diye soruyor." Aynı biçimde, Vali Rick Perry, Deepwater Horizon petrol platformunun Meksika Körfezi'nde patlamasından bir an kadar sonra, BP'nin petrol kazasını, "Tanrı'nın İşi" olarak nitelendirmişti. Adam C. Smith, "Michele Bachmann Rally Draws over 1,000 in Sarasota, but Some Prefer Rick Perry," (Michele Bachmann'ın Mitingi'nde Sarasota'da 1000 kişi toplandı, ama bazıları Rick Perry'yi Yeğliyor) *Tampa Bay Times*, 29 Ağustos 2011; Peggy Fikac, "Perry Stands by 'Act of God' Remark about Spill," (Perry, Petrol Kazası 'Tanrı'nın İşi' Yorumunun Arkasında Duruyor) *Houston Chronicle*, 5 Mayıs 2010.

7 Hugo Chávez, "Chavez Address to the United Nations," (Chavez Birleşmiş Milletler'e Hitap Ediyor) CommonDreams.org, 20 Eylül 2006. ABD-Venezuela enerji ilişkileri konusunda, bkz. bu bölüm, 8. not.

8 "1950'lere gelindiğinde, düşük maliyetli ithal petrol, yüzde 10'luk gümrük vergisi ve eklenen ulaşım maliyetleriyle bile, iç pazarda Amerikan petrolünün yerini almaya başlamıştı. 1958'de, Teksas

petrol lobisinin baskısı altındaki Eisenhower yönetiminin getirdiği kotalar on dört yıl sürdü ve ABD rezervlerini daha da tüketti... Venezuela 1959'da, Amerikan petrol pazarına ayrıcalıklı erişim karşılığında, iç pazarını ABD ihracatına açtı. Amerika Birleşik Devletleri bunu reddedip, 1939 tarihli karşılıklı ticaret anlaşmasını da yürürlükten kaldırınca, Venezuela 1960'ta, en düşük maliyetli en büyük üretici olan Suudi Arabistan'a yanaştı. Suudi Arabistan, Petrol İhraç Eden Ülkeler'in (OPEC) kuruluşu için Bağdat'ta bir konferans toplarken Venezuela da ona katıldı. OPEC, petrol fiyatlarını 1973'te ve 1974'te dört kat, 1981'de ise on kat artırmak için uygun koşullardan yararlandı." *Encyclopedia of Tariffs and Trade in U.S. History (ABD Tarihindeki Gümrük Vergileri ve Ticaret Ansiklopedisi)*, ed. Cynthia Clark Northrup ve Elaine C. Prange Turney (Westport, CT: Greenwood, 2003), 1:286.

9 2008'de Florida Eyalet Üniversitesi'nin ekonomi bölümü, Charles G. Koch Vakfı'ndan 1,5 milyon dolarlık bir ödeme taahhüdü aldı. Bunun karşılığında, "siyasi ekonomi ve serbest girişim"i destekleyen bir program için her yeni işe alım, Koch tarafından atanmış bir danışma komitesinin onayından geçmek zorundadır. Başka iki okulda daha benzer düzenlemeler vardır: Clemson Üniversitesi ve Batı Virginia Üniversitesi. Koch vakfı aynı zamanda, bir siyaset stratejisti tarafından "devlet müdahalesinin kaldırılması politikasının Washington'daki merkez üssü" olarak nitelendirilen, Mercatus Center'ın kurulması için George Mason Üniversitesi'ne de milyonlar verdi. Kris Hundley, "Billionaire's Role in Hiring Decisions at Florida State University Raises Questions," (Florida Eyalet Üniversitesi'ndeki İşe Alma Kararlarında Milyarderin Rolü) *Tampa Bay Times*, 10 Mayıs 2011.

10 Tom Hamburger, Kathleen Hennessey ve Neela Banerjee, "Koch Brothers Now at Heart of GOP Power," (Koch Biraderler Şimdi GOP (Cumhuriyetçi Parti) Gücünün Merkezinde) *Los Angeles Times*, 6 Şubat 2011.

11 "*Mother Jones*, ExxonMobil'in parasal destek verdiği 40 örgütün listesini çıkardı; bunlar ya küresel iklim değişikliğine ilişkin genel-

geçer bilimsel bulguları zayıflatmanın yolunu arıyor ya da bunu sürekli yapan bir grup 'kuşkucu' biliminsanıyla bağlarını koruyordu." Chris Mooney, "Some Like It Hot" (Bazıları Sıcak Sever) *Mother Jones*, Mayıs/Haziran 2005. ExxonMobil ve Koch Biraderlerin her ikisi de ALEC'in büyük destekçileridir. ALEC, yıllık toplanan ve devlet kademesine hazır yasal metinler sunan bir grup şirket lobicisi ile yasa koyucudan oluşmaktadır. Bkz. Beau Hodai, "Publicopoly Exposed: How ALEC, the Koch Brothers and Their Corporate Allies Plan to Privatize Government," (ALEC, Koch Brothers ve Onların Kurumsal Müttefikleri Devleti Özelleştirmeyi Nasıl Planlıyor) *In These Times*, Temmuz 2011.

12 Bkz. Naomi Oreskes ve Erik M. Conway, *Merchants of Doubt: How a Handful of Scientists Obscured the Truth on Issues from Tobacco Smoke to Global Warming (Kuşku Tüccarları: Bir Avuç Biliminsanı, Sigara Dumanından Küresel Isınmaya Uzanan Konularda Gerçeği Nasıl Örtbas Etti)* (New York: Bloomsbury Press, 2010); Peter J. Jacques, Riley E. Dunlap ve Mark Freeman, "The Organisation of Denial: Conservative Think Tanks and Environmental Scepticism," (İnkârın Örgütlenmesi: Muhafazakâr Düşünce Kuruluşları ve Çevresel Kuşkuculuk) *Environmental Politics* 17 (Haziran 2008): 349–85, doi:10.1080/09644010802055576.

2. Bölüm: Protesto ve Üniversiteler

1 Bkz. Gary Milhollin'in tanıklığı, "U.S. Export Control Policy toward Irak," (ABD'nin Irak'a Yönelik İthalat Denetim Politikası) C-SPAN Video Kütüphanesi (C-SpanVideo.org), 27 Ekim 1992. DOE tarafından detonasyon fiziği üzerine bir sempozyuma katılmaya davet edilen Iraklı biliminsanları konusunda, bkz. Martin Hill, "Made in the USA: How We Sold Secrets to Irak That Helped Saddam Hussein Go Nuclear," (Made in the USA: Saddam Hüseyin'in Nükleer Silahlanmasına Yardımcı olan Sırları Irak'a Nasıl Sattık) *Mother Jones*, Mayıs/Haziran 1991. Aynı zamanda bkz. Mark Clayton, "The Brains behind Irak's Arsenal: US-

Educated Iraki Scientists May Be as Crucial to Irak's Threat as Its War Hardware," (Irak'ın Silah Gücünün Ardındaki Beyinler: ABD'de Eğitim Görmüş Iraklı Bilim İnsanları, Irak Tehdidi Açısından Ülkenin Savaş Donanımı Kadar Önemli Olabilir) *Christian Science Monitor*, 23 Ekim 2002.

2 1983 gibi erken bir tarihte bile, ABD yetkilileri, Irak'ın kimyasal silahları Kürtlere ve İranlılara karşı "neredeyse her gün kullandığı"ndan haberdardı. National Security Archive Electronic Briefing Book No. 82, s.v. "Document 25" (Ulusal Güvenlik Arşivi Elektronik Brifing Kitabı No. 82, "Belge 25" başlığı altında). 1990'da, Reagan'ın görevi bırakmasından neredeyse bir yıl sonra, ABD Deniz Kuvvetleri, Irak'ın değil, İran'ın kimyasal silah kullanmış olduğunu yineleyen bir kitapçık yayımladı: "Savaştaki kimyasal kullanımının en kötü ün yapmış örneği olan Kürtlerin Halepçe'de öldürülmesinde kan zehirleyici etmenlerin kullanıldığı iddia ediliyordu. İki zehirleyici etmenin kullanımı açısından, Iraklıların böyle bir geçmişi olmayıp İranlıların olduğu için, bu saldırıyı İranlıların yaptığı sonucuna vardık. Bir hedef alan üzerinde ölümcül siyanojen yoğunlukları elde edilmesinin zorluğuna işaret etmekte de yarar vardır. Bu nedenle 5000 Kürdün Halepçe'de öldürüldüğünü belirten raporlar kuşkuludur." Marine Corps Publications Electronic Library, s.v. "FMFRP 3-203" (Deniz Kuvvetleri Yayınları Elektronik Kütüphanesi, "FMFRP 3-203" başlığı altında) Aralık 1990, 100. Başkan Bush 2002'de duruşunu değiştirdi: "Irak rejimi, on yılı aşkın bir süredir, şarbon, sinir gazı ve nükleer silahlar geliştirmeyi planlıyordu. Bu rejim, zaten anneleri çocuklarının ölü bedenleri üzerine kapanmış bırakarak kendi yurttaşlarından binlercesini katletmek için zehirli gaz kullanmış bir rejimdir... Uygar dünyadan saklayacak bir şeyleri olan bir rejim bu." George W. Bush, Union Address (Ulusa Sesleniş) (29 Ocak 2002).

3 Reagan-Ziya ittifakı; ABD ile Avrupalı ve Arap müttefiklerinin, Afganistan'da Mücahitlerin "Sovyetler Birliği'ne karşı cihad"ını silahlandırmaya kalkıştığı zaman başlamıştı. CIA; Pakistan ve Suudi haber alma örgütleriyle ortak olarak, 1982 ile 1990 arasında

kırk üç Müslüman ülkeden yaklaşık otuz beş bin İslamcı militanın Pakistan'daki medreselerde silahlandırılmasını ve eğitilmesini finanse etti. Reagan da buna karşılık, Ziya'nm işkence, ordu eliyle yürütülen uyuşturucu trafiği ve Pakistan'ın nükleer silah programı politikalarını sorgulamamayı kabul etti. Gazeteci Ahmed Raşid'e göre, "Ziya ve Reagan tarafından başlatılan bu küresel cihad, El Kaide'nin tohumlarını atacak ve Pakistan'ı ondan sonraki 20 yıl süresince dünyanın cihad merkezi haline getirecekti... Ziya nükleer denemeler yapıp Washington'ı rezil etmediği sürece, Reagan, İslamabad'ın nükleer silahlar geliştirmesini sorgulamaya yanaşmayarak, ABD'nin nükleer maddelerin yayılması konusundaki duruşundan ciddi biçimde ödün verecekti." *Descent into Chaos: The United States and the Failure of Nation Building in Pakistan, Afghanistan, and Central Asia (Kaosa Düşüş: ABD'nin Pakistan, Afganistan ve Orta Asya'da Ulus Kurma Başarısızlığı)* (New York: Viking, 2008), 9, 38–39.

4 1981'de Pakistan'daki CIA istasyon şefi Howard Hart'a göre, ona verilen "Gidip Sovyet askeri öldürün," emrine tepkisi şöyleydi: "Düşünebiliyor musunuz! Buna bayılmıştım." Tim Weiner, *Legacy of Ashes: The History of the CIA (Enkaz Devralmak: CIA Tarihi)* (New York: Doubleday, 2007), 384. *Le Nouvel Observateur* Brzezinski'ye Afganistan'daki gizli Amerikan parmağı konusunda herhangi bir pişmanlığı olup olmadığını sorduğunda, şöyle yanıtlamıştı: "Ne pişmanlığı? Gizli operasyon mükemmel bir fikirdi. Rusları Afgan tuzağına çekmeye yaradı. Bir de bundan pişman olmamı mı istiyorsunuz? Sovyetlerin sınırı geçtiği gün, Başkan Carter'a şöyle birşey yazmıştım: 'Şimdi SSCB'ye kendi Vietnam savaşını yaşatma fırsatımız var.' Gerçekten de Moskova neredeyse 10 yıl boyunca, rejim için sürdürülemez bir savaşı, moral bozukluğu yaratan ve sonunda Sovyet İmparatorluğu'nun çöküşünü getiren bir çatışmayı sürdürmek zorunda kaldı." David N. Gibbs, "Afghanistan: The Soviet Invasion in Retrospect," (Afganistan: Sovyet İstilası Retrospektifi) *International Politics* 37 (Haziran 2000): 242.

5 Andrew Higgins, "How Israel Helped to Spawn Hamas," (İsrail Hamas'ın Ortaya Çıkışına Nasıl Yardımcı Oldu?) *Wall Street Journal*, 24 Ocak 2009.

6 Mark Curtis, *Secret Affairs: Britain's Collusion with Radical Islam* (Gizli İşler: İngiltere'nin Radikal İslam ile Danışıklı Dövüşü) (Londra: Serpent's Tail, 2010).

7 Yüzde 20'den daha az ^{235}U içeren reaktör yakıtı, LEU ya da "silah yapımına uygun olmayan düşük zenginlikte uranyum" olarak sınıflandırılır. Yüzde 20'den fazla ^{235}U içeren yakıt ise HEU ya da yüksek zenginlikte uranyum olup "silah yapımına uygun uranyum (WgU) genellikle yüzde 90 ya da daha fazla ^{235}U içerir." Frank von Hippel, "A Comprehensive Approach to Elimination of Highly-Enriched-Uranium from All Nuclear-Reactor Fuel Cycles," (Yüksek Zenginlikte Uranyumun Bütün Nükleer Reaktör Yakıt Döngülerinden Çıkartılmasına Kapsamlı bir Yaklaşım) *Science & Global Security* 12 (Kasım 2004): 138, doi:10.1080/08929880490518045. İran'ın yakıt zenginleştirme hakkı güncel gerilimlerin ana konusu olmaya devam ediyor: "İran, kanser hastaları için gereken tıbbi radyoizotopları yapan Tahran reaktörü için yakıt üretmek üzere, daha yüksek zenginlikte uranyuma ihtiyacı olduğunu ileri sürüyor." Ali Akbar Dareini, "Iran Claims Two Steps to Nuclear Self-Sufficiency," (İran Nükleer Kendine Yeterliliğine İki Adım Kaldığı İddiasında) Associated Press, 15 Şubat 2012. ABD, İran'a Tahran Araştırma Reaktörü'nü 1967'de temin etti. Reaktör, kuruluşundan itibaren HEU ile çalışmak üzere tasarlanmıştı. Sam Roe, "An Atomic Threat Made in America," (Amerika'da Oluşturulan Atom Tehdidi,) *Chicago Tribune*, 28 Ocak 2007.

8 Bryan Bender, "Potent Fuel at MIT Reactor Makes for Uneasy Politics," (MIT Reaktörü'ndeki Güçlü Yakıt Politik Rahatsızlık Yaratıyor) *Boston Globe*, 29 Aralık 2009.

9 A.g.e. MIT Reaktörü, nükleer mühendisleri eğitmenin yanı sıra, "prostat kanseri tedavilerinde kullanılan tohumları ışınlayarak ve

silikonu, hibrit araba pazarı için, yüksek performanslı yarı-iletkenlere dönüştürerek de para kazanan bir işletmedir."

10 Robert F. Barsky, *Noam Chomsky: A Life of Dissent (Bir Muhalifin Yaşamı)* (Toronto: ECW Press, 1997), 140.

11 Nano ölçeğinde bilim ve mühendislik; malzeme, imalat, enerji, savunma, iletişim ve sağlıktaki olası uygulamalarıyla, hızla gelişen, federal fonlarla desteklenen bir Ar-Ge alanıdır. Ulusal Nanoteknoloji Girişimi (NNI) yönetimindeki fonlar; DOE, DOD, NSF ve NIH'i de içeren on beş kurumu kapsamaktadır. Bu kurumlar, doksanı aşkın büyük disiplinlerarası araştırma ve eğitim merkezinden oluşan bir altyapıyı içermektedir. Bu merkezlerden biri olan MIT'nin Askeri Nanoteknoloji Enstitüsü (ISN), ordu ve endüstriyel katılımcılar olan Raytheon, DuPont ve Partners HealthCare ile ortak çalışmaktadır. ISN ve Future Force Warrior (Gelecek Gücü Savaşçısı) konusunda, bkz. 5. bölüm, 2. not.

12 Bkz. Chomsky'nin; Greenspan'ın, internet, bilgisayarlar, bilgi işlem, lazerler, uydular ve transistörler gibi "piyasanın mucizeleri" ile ilgili yapıbozumu. *Rogue States: The Rules of Force in World Affairs* (Haydut Devletler: Dünya İşlerinde Güç Kuralları) (Cambridge, MA: South End Press, 2000), 13. bölüm. Bilinen teknoloji transferi mekanizmalarını kullanan nanoteknolojinin, piyasadaki gelişmelerin bir sonraki evresini oluşturması bekleniyor: "Nano; toplum, ekonomi ve ulusal güvenlik açısından yaygın yararlarıyla muazzam bir alan... elektrik, transistörler, internet ve antibiyotiklerle eş değerde. Nano'nun popüler bir konu olduğu nereden mi belli? Risk yatırımcıları onu bağrına basmış durumda." Lauren J. Clark, "ISN Director Ned Thomas Speaks on the Promises and Challenges of Nanoteknoloji," (ISN Direktörü Ned Thomas Nanoteknolojinin Olası Getirilerini ve Zorluklarını Anlatıyor) *ISN News*, Şubat 2005, 6–7.

13 Chomsky'nin ilk zamanlardaki teknik raporlarında, MIT'nin Elektronik Araştırma Laboratuvarı damgaları bulunuyor. RLE,

savaş zamanında geliştirilmiş olan Radyasyon Laboratuvarı'nın (RadLab) bir devamı olarak 1946'da kurulmuştu. II. Dünya Savaşı'nda kullanılan radarların yaklaşık yarısını RadLab üretmişti; bunların bir prototipi Chomsky'nin ofisinin bulunduğu binaya girerken görülebilir.

14 Bkz. Michael Albert, *Remembering Tomorrow: From SDS to Life After Capitalism, A Memoir*, (Yarını Hatırlamak: SDS'den Kapitalizm Sonrası Yaşama, Bir Hatırat) (New York: Seven Stories Press, 2007).

15 Eski bir MIT fizik profesörü olan Vera Kistiakowsky, benzer görüşler ileri sürmüştü: "Üniversiteler, öğretim üyeleri bu konuda fikir birliğine varmadan, belli bir misyona yönelik kaynaklardan [örn., Savunma Bakanlığı] fon alımını talep veya teşvik etmemelidir. Belli başlı kaynaklardan destek aramak veya kabul etmek zorunda olanlar dahil, her öğretim üyesi yaptığı araştırmanın öngörülen sonuçlarının sorumluluğunu üstlenmelidir. Terfi etme ve kadro alma kararlarında bir etken olarak, sosyal sorumluluk, üniversitelerde mükemmelliğin ölçütleri arasında önem kazanmalıdır." "Military Funding of University Research," (Üniversite Araştırmalarında Askeri Destekler) *Annals of the American Academy of Political and Social Science* (Amerikan Siyaset ve Toplum Bilimi Akademisi Yıllıkları) 502 (Mart 1989): 153, doi:10.1177/0002716289502001011.

3. Bölüm: Savaşın Zehirliliği

1 1969'da Henry Kissinger, Marshall Adaları sakinleri için, "Orada yalnızca 90.000 kişi var. Kimin umurunda?" demişti. Alıntı: Jane Dibblin, *Day of Two Suns: U.S. Nuclear Testing and the Pacific Islanders*, (İki Güneşli Gün: ABD Nükleer Denemeleri ve Pasifik Adaları Sakinleri) (New York: New Amsterdam Books, 1990). Marshall Adalıların günümüzdeki yaşamı konusunda, bkz. André Vltchek, "From the Kwajalein Missile Range to Fiji: The Military,

Money and Misery in Paradise," (Kwajalein Füze Sahasından Fiji'ye: Cennet'teki Askeriye, Para ve Sefalet) *Asia-Pacific Journal* (Ekim 2007).

2 "Britanya'nın politikalarının esas kurbanları, iktidar ve ticari kazanç uğruna yaşamları değersiz ve harcanabilir varsayılanlardır ("Unpeople"). Bunlar, koloni günlerinde, fiilî gizlilik içinde ya da suçu işleyenlerin uygarlığın koruyucusu diye alkışlandığı koşullarda, İngiliz silahlarıyla katledilebilen 'yabaniler'in çağdaş benzerleridir." Mark Curtis, *Unpeople: Britain's Secret Human Rights Abuses* (İnsan Sayılmayanlar: İngiltere'nin Gizli İnsan Hakları İhlalleri) (Londra: Vintage, 2004), 2. Aynı zamanda, bkz. George Orwell'in *1984* romanında kullandığı "unperson" deyimi.

3 Dr. Helen Caldicott'a, bu tanımı yerinde bulup bulmadığı sorulduğunda, "Ben bunu, etkileri sonsuza dek sürecek, patlaması olmayan nükleer savaş diye tanımlardım," diye yanıtlamıştı. E-posta yazışması, 16 Şubat 2012.

4 "*Agent Orange* ile sağlığın ve çevrenin bozulması arasındaki olası bağlantıları incelemeyi amaçlayan, Ulusal Çevre Sağlığı Bilimleri Enstitüsü (NIEHS) ile Vietnam arasında ortak proje asla başlatılamadı. Bu incelemenin, "Amerikalı *Agent Orange* imalatçılarına karşı açılan toplu davada, milyonlarca Vietnamlı müdahil lehine, kanıt sağlaması bekleniyordu." Declan Butler, "US Abandons Health Study on Agent Orange," (ABD *Agent Orange* konulu Sağlık İncelemesi'ni Rafa Kaldırıyor) *Nature* 434 (Nisan 2005): 687, doi:10.1038/434687a. Davanın sonucu konusunda, bkz. bu bölüm, 12. not.

5 Fred A. Wilcox, *Scorched Earth: Legacies of Chemical Warfare in Vietnam,* (Yanık Toprak: Kimyasal Savaşın Vietnam'daki Mirası) (New York: Seven Stories Press, 2011); *Waiting for an Army to Die: The Tragedy of* Agent Orange, (Bir Ordunun Ölümünü Beklemek: *Agent Orange* Trajedisi) 2. baskı. (New York: Seven Stories Press, 2011).

6 Samira Alaani, Muhammed Tafash, Christopher Busby, Malak Hamdan ve Eleonore Blaurock-Busch, "Uranium and Other Contaminants in Hair from the Parents of Children with Congenital Anomalies in Felluce, Irak," (Irak'm Felluce Kenti'nde Doğumsal Anomaliye Sahip Çocukların Ebeveylerine Ait Saçlarda Uranyum ve Diğer Kirleticiler) *Conflict and Health* 5 (Savaş ve Sağlık 5) (Eylül 2011): 1–15, doi:10.1186/1752-1505-5-15.

7 Patrick Cockburn, "Toxic Legacy of USA Assault on Felluce 'Worse than Hiroshima,'" (ABD'nin Felluce Saldırısı'nın Zehirli Mirası 'Hiroşima'dan Daha Kötü') *Independent* (Londra), 24 Temmuz 2010; Chris Busby, Malak Hamdan ve Entesar Ariabi, "Cancer, Infant Mortality and Birth Sex-Ratio in Fallujah, Iraq 2005–2009," (Irak'ın Felluce Kenti'nde Kanser, Bebek Ölümleri ve Doğum-Cinsiyet Oranları 2005–2009) *International Journal of Environmental Research and Public Health* 7 (Uluslararası Çevre Araştırmaları ve Halk Sağlığı Dergisi 7) (Temmuz 2010): 2828–37, doi:10.3390/ijerph7072828.

8 Bkz. Mads Gilbert ve Erik Fosse, *Eyes in Gaza (Gazze'nin Gözyaşları,* Pegasus Yayınları, 2011*)* (Londra: Quartet Books, 2010).

9 DU'lu delicileri, metalürjist ve mühendis Paul Loewenstein (1958 dolaylarında) geliştirmişti. 1946'dan 1999'a kadar, Nuclear Metals, Inc. (NMI) şirketinde teknik müdür ve başkan yardımcısı olarak çalıştı. NMI, özelleştirilmeden önce MIT kampüsündeki Hood Binası'nda bulunuyordu. MIT 1943'te, ^{235}U ve berilyumdan alaşımların üretildiği bir Manhattan Mühendislik Bölgesi olarak belirlendi. Bu operasyon 1958'de, makineleri, çalışanları, uranyum ve berilyum lisanslarıyla, özel sektöre devredildi ve Massachusetts eyaletinin Concord kasabasına taşındı. Renee Garrelick, *M.I.T. Beginnings: The Legacy of Nuclear Metals, Inc. (MIT İlk Yıllar: Nuclear Metals Şirketi'nin Mirası)* (Concord, MA: Nuclear Metals, 1995). Hood Binası, MIT tarafından radyoaktivite kirliliği nedeniyle yıkıldı ve 1990'ların sonunda, vatandaşların zorlamasıyla, Concord'daki NMI sahasında yeraltı sularındaki radyoaktif

kirlilik araştırıldı. Sonunda EPA'nın Ulusal Öncelikler Listesi'ne bile alındı; iyileştirme çalışmaları, 63,9 milyon dolar tahmini maliyetle bugün de devam ediyor.

10 Wilcox, *Scorched Earth* (Yanık Toprak), 124–31.

11 Resmi kayıtlardaki iddialara göre; Başkan Kennedy, "Viet Nam'da titiz ve dikkatli biçimde denetlenen ortak bir yaprak dökücü ilaç operasyonları programına katılmaya...bundan sonra ise ancak yeniden iskân ve alternatif gıda kaynakları yaratılmasına yönelik çok özenli bir altyapı oluşturulabilmesi halinde, gıdasız bırakma aşamasına geçmeye" yönelik bir programı, 30 Kasım 1961'de onaylamıştır. William A. Buckingham Jr., *Operation Ranch Hand: The Air Force and Herbicides in Southeast Asia 1961-1971 (Ranch Hand Operasyonu: Güneydoğu Asya'da ABD Hava Kuvvetleri ve Bitki Öldürücüler 1961-1971)* (Washington, DC: Office of Air Force History-Hava Kuvvetleri Tarihi Dairesi, 1982), 21. Farklı kayıtlar, ürünlerin yok edilmesi kararının o ayın başında alındığına işaret ediyor. NSC, 11 Kasım'da "Viet Kong'un gıda ürünlerinin yok edilmesi" için "uçak, personel ve kimyasal yaprak dökücüler"in Vietnam'a taşınmasına yetki verdi. 27 Kasım'a gelindiğinde, "Vietnam'ın H-34 helikopterlerine ilaçlama donanımı yerleştirilmiş"ti ve "gıda ürünlerine karşı kullanılmaya hazır"dı. George McT. Kahin, *Intervention: How America Became Involved in Vietnam (Müdahale: Amerika Vietnam'a Nasıl Bulaştı)* 1. baskı (New York: Knopf, 1986), 478. Ürünlerin yok edilmesine karşı çıkış konusunda, bkz. ek 3.

12 1984'te Monsanto ve diğer altı imalatçı, toplu bir davada Amerikan savaş gazileriyle anlaşmaya vardı; kısmen ABD Bölge Hâkimi Jack B. Weinstein tarafından tasarlanmış bir plana göre, 180 milyon dolar dağıtıldı. 2005'te Weinstein, Vietnamlı *Agent Orange* kurbanlarının taleplerini özel niyet gerekçesiyle geri çevirdi: "ABD, bitki öldürücüleri herhangi bir grubu yok etmeye yönelik özel bir niyetle kullanmadı. Ne de bu bitki öldürücüler, bireylere zarar vermek ya da bütün bir toplumu teslim olsunlar ya da ölsünler diye

aç bırakmak için tasarlanmışlardı. Bu bitki öldürücüler, öncelikle askerleri pusuya karşı korumak için bitkilere uygulandı, bir halkı mahvetmek için değil." Vietnam Association for Victims of Agent Orange/Dioxin v. Dow Chemical Co. et al., (Vietnam *Agent Orange*/Dioksin Kurbanları Derneği, Dow Chemical Co. ve diğerlerine karşı), MDL No. 381, 04-CV-400 (E.D.N.Y. 25 Mart 2005). Ayrıca bkz. Dominic Rushe, "Monsanto Settles 'Agent Orange' Case with US Victims," (Monsanto '*Agent Orange*' Davası'nda Amerikalı Kurbanlarla Anlaşmaya Gidiyor) *Guardian* (Londra), 24 Şubat 2012.

13 Martin Chulov, "Irak Littered with High Levels of Nuclear and Dioxin Contamination, Study Finds," (İnceleme, Irak'ın Üst Düzeyde Nükleer ve Dioksin Kirliliğine Maruz Kaldığını Ortaya Koyuyor) *Guardian* (Londra), 22 Ocak 2010; Aseel Kami, "Irak Scarred by War Waste," (Savaş Atıklarıyla Yaralanan Irak) *Globe and Mail* (Toronto), 24 Ekim 2008. Yakma çukurları ölümcül zehirlilik yaratan bir başka kaynaktır: "2003'ten bu yana, savunma şirketleri Irak ve Afganistan'daki ABD askeri üslerinin büyük çoğunluğunda, askeri bir atık imha etme yöntemi olarak yakma çukurlarım kullandı. Bu çukurlarda, insan bedeni parçaları, plastikler, tehlikeli tıbbi malzeme, lityum pilleri, araç lastikleri, hidrolik sıvılar ve araçlar yakılır. Bu çukurlar, jet yakıtıyla, haftada yedi gün, günde yirmi dört saat yanar vaziyette tutulur." J. Malcolm Garcia, "Toxic Trash: The Burn Pits of Irak and Afghanistan," (Zehirli Çöp: Irak ve Afganistan'daki Yakma Çukurları) *Oxford American*, 24 Ağustos 2011.

14 1944 ile 1974 arasında ABD hükümetinin finanse ettiği araştırmaları soruşturmak üzere, 1994'te Başkan Clinton, İnsan Radyasyon Deneyleri Danışma Kurulu'nu (ACHRE) oluşturdu. Bir yığın belge araştırılarak, bir araya toplanarak ve gizliliği kaldırılarak, yaklaşık dört bin adet araştırma belirlendi. Bunlar; plütonyum ve diğer atom bombası malzemeleriyle ilgili radyasyon deneyleri, çocuklar üzerinde tedaviye yönelik olmayan araştırmalar, tam beden ışınlamaları, mahkûmlar üzerinde araştırmalar, kasıtlı radyoizo-

top yayılması ve atmosfere salınması, uranyum madencilerini ve Marshall Adaları sakinlerini içeren gözleme dayalı araştırmaları içeriyordu. 1995'de ACHRE sahasından gelen ilk belgeler, Washington, DC'deki George Washington Üniversitesi'nde bulunan Ulusal Güvenlik Arşivi (bağımsız bir hükümetdışı araştırma enstitüsü ve kitaplığı) tarafından teslim alındı.

4. Bölüm: Nükleer Tehditler

1 1995 Ocak ayında Ruslar, bir Norveç meteoroloji roketini denizaltından atılan bir Amerikan balistik füzesi zannetmişti. Nükleer ateşleme kumandası Başkan Boris Yeltsin'in elinin altındaydı, ama son dakikada bunun hatalı bir uyarı olduğuna karar verdi. "Rusya'nın savaş yetenekleri gittikçe kötüye giderken, kazaların olma olasılığı da artıyor... Rusya'nın erken uyarı sistemleri 'ciddi bir erozyon ve onarımsızlık içinde,' bu ise bir Rusya başkanının paniğe kapılarak, Yeltsin'in 1995'te yaptığından farklı bir sonuç çıkartması olasılığını gittikçe artırıyor." Joseph Cirincione, *Bomb Scare: The History and Future of Nuclear Weapons (Bomba Paniği: Nükleer Silahların Tarihi ve Geleceği)* (New York: Columbia University Press, 2007), 96–97.

2 1887 sayılı BM Güvenlik Konseyi kararı 24 Eylül 2009'da oybirliğiyle onaylandı. İki gün sonra, Başbakan Manmohan Singh, Başkan Obama'nın kendisine, NPT'ye üye olmayan devletleri katılmaya çağıran kararın, Hindistan'a yönelik olmadığını ve "ABD'nin sivil nükleer anlaşmalar çerçevesindeki yükümlülüklerini yerine getirmeye ilişkin taahhütlerinin... sulandırılmadan kalacağı," sözünü verdiğini Pittsburgh'da basma açıkladı. 2 Ekim'de ise İsrailli yetkililer, Obama'nın "İsrail'in uluslararası denetime açmaksızın nükleer silahlara sahip olmasına," izin veren 40 yıllık belirsizlik politikasının yürürlükte kalacağı teminatını yinelediğini belirtti. "NPT Resolution Not Directed against India: US," (NPT Kararı Hindistan'a Yönelik Değil: ABD) Indo-Asian News Service, 26 Eylül 2009; Eli Lake, "Obama Agrees to Keep Israel's Nukes

Secret," (Obama, İsrail'in Nükleer Sırrını Saklamayı Kabul Ediyor) *Washington Times*, 2 Ekim 2009.

3 Reagan-Ziya ittifakı ve nükleer program konusunda, bkz. 2. bölüm, 3. not.

4 James Lamont ve James Blitz, "India Raises Nuclear Stake," (Hindistan Nükleer Oyunu Yükseltiyor) *Financial Times*, 27 Eylül 2009.

5 Başkan Bush'un Hindistan'la 2006'da yaptığı nükleer anlaşmanın öncesinde, Nuclear Suppliers Group (NSG) şirketi, "nükleer maddelerin yayılmasını önlemekte görece etkili bir kartel" işlevi görmüştür. NSG; Hindistan'ın bir yıl önceki ilk nükleer bomba denemesine yanıt olarak, ABD yetkilileri ile nükleer teknoloji tedarikçileri arasında 1975'de yapılan gizli toplantıda doğmuştu. Bu toplantıda, işaretli kalemlerin satışına ilişkin denetimler ve nükleer silahsız ülkelere satışı yasaklamak için, UAEK denetim yetkisi dışındaki sahalarda uygulanacak bir anlaşma oluşturuldu. Bush, denetim dışında tutulan en az sekiz tesise sahip bir ülkeye nükleer reaktörler, yakıt ve teknoloji satılmasına izin verdi. Bu hareket sonucunda, birincil konumdaki NPT gibi, nükleer maddelerin yayılmasını önlemekteki ikincil bir kuvvetler ayrılığı sistemi de zayıflatılmış oldu. Cirincione, *Bomb Scare,* (Bomba Paniği) 37–38.

6 2009'daki UAEK Genel Konferansı sırasında, NPT ve Ortadoğu'da bir nükleer silahsız bölge oluşturulması konularında arka arkaya iki karar alınmıştı. Genel olarak Ortadoğu'yu ele alan 16 no'lu karar 103'e karşı 0 oyla geçti. 17 no'lu karar özellikle İsrail'e yöneliktir. "Oylar Batılı ve gelişmekte olan ülkeler arasında bölünmüş" durumdaydı ve karar 49'a 45 gibi küçük bir farkla geçti. Bunun üzerine, İsrail başdelegesi David Danieli oturumdakilere, "İsrail bu kararla ilgili hiçbir konuda işbirliği yapmayacaktır," dedi. UAEK Genel Konferansı, GC(53)/RES/16 ve RES/17, Eylül 2009; Sylvia Westall, "UN Body Urges Israil to Allow Nuclear Inspection," (BM Kurulu İsrail'i Nükleer Denetime İzin Vermeye Zorluyor) Reuters, 18 Eylül 2009.

7 Ortadoğu'da bir Nükleer Silahsız Bölge (NWFZ) ilk olarak 1962'de bir grup İsrailli entellektüelden oluşan Ortadoğu'nun Nükleersizleştirilmesi Komitesi tarafından önerilmişti. Bunun ardından, 1974'teki Mısır-İran Genel Kurul ortak kararı geldi. Bu karar ise o günden beri her yıl yeniden geçtiyse de pek çok engel yüzünden bu karar yürürlüğe girememiştir. "Scientists Call for Nuclear Demilitarization in the Region," (Biliminsanları Bölgedeki Nükleer Silahların Kaldırılmasını Talep Ediyor) *Ha'aretz*, 25 Temmuz 1962; Nabil Fahmy ve Patricia Lewis, "Possible Elements of an NWFZ Treaty in the Middle East," (Ortadoğu'da bir Nükleer Silahsız Bölge Antlaşmasının Olası Ögeleri) *Disarmament Forum* , no. 2 (2011): 39–50.

8 1960 Aralık ayında, ABD hükümeti İsrail'e olası nükleer programına ilişkin beş soru yöneltti: "(1) İsrail Hükümeti'nin (İH) yeni reaktörde ortaya çıkacak plütonyumun uzaklaştırılması için mevcut planları nelerdir? (2) İH üretilecek plütonyum konusunda yeterli güvenli korunma önlemlerini kabul edecek midir? (3) İH, UAEK'dan veya başka dost çevrelerden ehliyetli biliminsanlarının yeni reaktörü ziyaret etmesine izin verecek midir? Eğer verecekse, bunun için en erken tarih ne olacaktır? (4) Üçüncü bir reaktör yapım halinde ya da planlama aşamasında mıdır? (5) İsrail devleti, nükleer silahlar geliştirme planları olmadığını kategorik olarak açıklayabilir mi?" Avner Cohen, *Israel and the Bomb (İsrail ve Atom Bombası)* (New York: Columbia University Press, 1998), 93–94.

9 26 Eylül 1969'da, Başkan Nixon ile Başbakan Golda Meir aralarında İsrail için bir nükleer belirsizlik politikası kararlaştırmıştı. Bu politika 1991'de gazeteci Aluf Benn tarafından açıklanıncaya kadar gizli kaldı. Avner Cohen ve Marvin Miller, "Bringing Israel's Bomb Out of the Basement: Has Nuclear Ambiguity Outlived Its Shelf Life?," (İsrail'in Atom Bombasını Kilerden Çıkartmak: Nükleer Belirsizlik Raf Ömrünü Doldurdu mu?) *Foreign Affairs*, Eylül/Ekim 2010. Cohen, İsrail'in politikasıyla İran'ın olası nükleer tutkuları arasında benzerlikler saptamıştı: "Bu, çizgiyi ortalamaktır, İran kanımca bir süreliğine, bombası olup olmadığını belirtmeyen

bir ülke statüsünde kalmak istiyor, kalabilir de. İran belirsizliği benimsemiş bir devlettir." Noam Sheizaf, "Clear and Present Danger," (Açık ve Mevcut Tehlike) *Ha'aretz*, 29 Ekim 2010.

10 Louis Charbonneau, "U.S. and Other Big Powers Back Mideast Nuclear Arms Ban," (ABD ve Diğer Büyük Güçler Ortadoğu Nükleer Silah Yasağını Destekliyor) Reuters, 5 Mayıs 2010.

11 Diego Garcia, NAVSTAR GPS'i işletmek için kullanılan beş izleme istasyonundan birine ev sahipliği yapıyor. Bu ağ üzerinde yer alan diğer karasal mevkiler, Hawaii, Kolorado, Ascension Adası ve Kwajalein Mercanadası'nı içermektedir. Savunma Bakanlığı tarafından 1973'te uygulanan NAVSTAR GPS, hem askeri hem sivil kullanım için kesin coğrafi koordinatlar (örn. araç ve cep telefonu bulma) sağlamak için, uydudan yere triangülasyon kullanan bir telsiz-navigasyon sistemidir. Bu sistem, genelde kısaltılmış haliyle, GPS olarak anılır. "The Global Positioning System," (Küresel Konumlandırma Sistemi) National Academy of Sciences (Ulusal Bilimler Akademisi), 1997. Amerikan askeri operasyonlarına yer açmak için Diego Garcia sakinlerinin (1973 dolaylarında) kalıcı olarak tahliye edilmesi, süregelen bir çekişme konusuydu. İngiliz hükümetinin bir deniz koruma alanı yaratma planına ilişkin son günlerdeki haber, konuyu daha da alevlendirdi; sızdırılan bir diplomatik telgraf bunun Chagosluları geri dönüş hakkından mahrum etmeye yönelik bir adım olduğu kuşkularını doğruladı: "Bütün Chagos Yarımadası bir deniz rezervi olursa, BIOT'un eski sakinleri, adalara yeniden yerleştirilmelerine ilişkin taleplerini sürdürmenin, olanaksız değilse de zor olduğunu göreceklerdir." *WikiLeaks*, s.v. "Cable 09LONDON1156, HMG Floats Proposal for Marine Reserve Covering," (Majesteleri'nin Hükümeti Deniz Rezervi Tasarısı Yayınlıyor, başlığı altında) Mayıs 2009. GPS ve Kwajalein Mercanadası konusunda, bkz. Vltchek, 3. bölüm, 1. not.

12 2009'da Pentagon, yeraltı hedeflerini vurmak için tasarlanmış onbeş tonluk bir sığmak delici bomba olan, Massive Ordnance Penetrator'ın (MOP) geliştirilip denenmesini hızlandırmak üzere

Kongre'ye bir "acil operasyonel ihtiyaç" talebi yolladı. Doksan üç sayfalık bir "yeniden programlama" talebi içinde yüzlerce başka kalem ile birlikte sıralanmış olan bu talep, sessizce onaylandı. Jonathan Karl, "Is the U.S. Preparing to Bomb İran?," (ABD İran'ı Bombalamaya mı Hazırlanıyor?) ABC News, 6 Ekim 2009.

13 John J. Kruzel, "Report to Congress Outlines Iranian Threats," (Kongre'ye Sunulan Rapor İran Kaynaklı Tehditleri Özetliyor) AFPS (Defense.gov), 20 Nisan 2010.

14 Bkz. National Security Archive Briefing Book No. 255, "New Kissinger 'Telcons' Reveal Chile Plotting at Highest Levels of U.S. Government," (Kissinger'a Ait Yeni Telefon Görüşmeleri, ABD Hükümeti'nin En Üst Kademelerinin Şili'deki Darbeye Dahil Olduğunu Ortaya Koyuyor)

15 Muhammed Musaddık liderliğindeki İran, millileştirilmiş bir petrol endüstrisi dahil olmak üzere, doğal kaynaklarından "artan menfaatler" sağlamak peşindeydi. FDR'nin (Franklin D. Roosevelt) eski danışmanı A. A. Berle, Dışişleri Bakanlığı'ndaki bir arkadaşına, İran Körfezi petrolüne erişimin "dünyanın adamakıllı denetlenmesi" anlamına geldiğini vurgulayan yazılı bir mesaj yollamış ve müdahale için "uygun bir formül" gerekeceğini hatırlatmıştı. CIA, Musaddık'ı devirmeye yönelik kışkırtma eylemleri sahneleyerek Ajax Operasyonu'nu başlattı. 19 Ağustos 1953 tarihindeki bir darbeyle amaca ulaşıldı: "Şahın sürgünden geri çağrıldığı o 1953 gününün tüm etkileri, gerçekten, hem İranlılar hem de Amerikalılar için asla sona ermedi. Yirmi beş yıl boyunca, [Şah] Rıza Pehlevi hem kendi ülkesini hem de iddia edilebileceği gibi, Amerikan politikalarını kontrol etti. Amerikan askeri ürünlerinin gelmiş geçmiş en büyük müşterisi oldu... İran artık yalnızca bir petrol ülkesi değil, diğer Soğuk Savaş'a ait açmazların, özellikle de Vietnam kaynaklı ekonomik sorunları aşma çabalarının, yeniden üzerine gitmek için bir araç oldu." Lloyd C. Gardner, *Three Kings: The Rise of an American Empire in the Middle East After World War II (Üç Kral: II. Dünya Savaşı'ndan Sonra Ortadoğu'da bir*

Amerikan İmparatorluğu'nun Yükselişi) (New York: New Press, 2009), 96–132.

16 "Iran Says Uranium to Go to Turkey, Brazil for Enrichment," (İran, Uranyumun Zenginleştirilmek için Türkiye ve Brezilya'ya Gideceğini Söylüyor) Amerika'nın Sesi, 17 Mayıs 2010; David E. Sanger ve Michael Slackman, "U.S. Is Skeptical on Iranian Deal for Nuclear Fuel," (ABD İran'ın Nükleer Yakıt Anlaşması Konusunda Kuşku Duyuyor) *New York Times*, 17 Mayıs 2010.

17 Gazeteci Zoher Abdoolcarim, çekişmeleri bölgesel ilişkiler karmaşası olarak tarif ediyor: "İş, Pasifik'teki adalarla ilgili kan davalarına ve altında yatanlara gelince, bu sadece Çin'in herkese karşı olması olayı değildir. Çekişmeye bağlı olarak, çoğunlukla Çin'i harekete geçirdiği varsayılan nedenlerle Güney Kore, Japonya'ya, Japonya Tayvan'a, Tayvan Vietnam'a, Vietnam Kamboçya'ya karşı ve sayısız başka permütasyon söz konusudur. Kaynak yağması. Kahramanlık gösterisi. Tarihten gelen yükler (çoğunlukla Japonya'nın II. Dünya Savaşı öncesi ve sırasındaki vahşi işgali yüzünden)... Doğu Asya adalarındaki bu hararetli ortamda, irili ufaklı, güçlü zayıf, zengin fakir, aydınlatılmış aydınlatılmamış çıkarlar var. Ama bu, iyiler kötülere karşı gibi bir durum değil." "Why Asia's Maritime Disputes Are Not Just about China," (Asya Denizlerindeki Çekişmeler Neden Yalnız Çin ile İlgili Değil) TIMEWorld (World.Time.com), 19 Ağustos 2012.

18 Serbest ticaret anlaşmalarıyla "insanların geçim kaynaklarının ve dünyanın korunmasına yönelik yüce değerler," arasındaki gerilimler üzerine bkz. Vandana Shiva, *Stolen Harvest: The Hijacking of the Global Food Supply (Çalınan Hasat: Küresel Gıda Arzının Gaspı)* (Cambridge, MA: South End Press, 2000). Karbon bağımlılığının ihracı üzerine, bkz. Bharti Chaturvedi, "Debate over FDI in Retail, Durban Talks Are Linked," (Perakendecilikte Doğrudan Yabancı Yatırım (FDI) Tartışması, Durban Görüşmeleri Bununla Bağlantılı) *Hindustan Times*, 4 Aralık 2011.

19 Kore Boğazı'nda bulunan Jeju Adası, "20 savaş gemisi ve denizaltının barınağı ve ABD ordusunun denizdeki balistik füze savunma sisteminin stratejik bir bileşeni olarak hizmet verecek kapsamlı bir üs olarak" hazırlanıyor. Temmuz 2012'de, Hindistan Deniz Kuvvetleri, dünyanın trafiği en yoğun deniz yollarından biri olan Malacca Boğazlarını korumak için, Andaman ve Nicobar Adalarında yeni bir üs yapılacağını duyurdu. 2006'da, *Hindustan Times* üsse ait planların ABD'den geldiğini yazdı, "Hindistan'la artan rahatlık seviyesi ve aralarında gelişen stratejik ilişkiler dolayısıyla, [ABD] Yeni Delhi'ye bundan birkaç yıl önce akla bile gelemeyecek bir rol veriyor." *Democracy Now!*, "South Korea Cracks Down on Resistance to Jeju Island Naval Base Project," (Güney Kore Jeju Adası Deniz Üssü Projesi Direnişine Karşı Daha Sıkı Önlemler Alıyor) 19 Temmuz 2011; "Indian Navy Awaits Regional Nod for Patrolling Malacca Straits," (Hindistan Donanması Malacca Boğazlarında Devriye Gezmek Üzere Bölgesel Onay Bekliyor) *Hindustan Times*, 7 Haziran 2006. ABD-Hindistan arasındaki sivil nükleer anlaşma konusunda, bkz. bu bölüm, *5.* not.

5. Bölüm: Çin ve Yeşil Devrim

1 Yoni Cohen, "Green Startups Target the Department of Defense," (Küçük Yeni Yeşil Şirketler Savunma Bakanlığını Hedefliyor) GreentechMedia.com, 11 Mart 2011; Martin LaMonica, "Five Things We Learned at the ARPA-E Summit," (ARPA-E Zirvesi'nde Öğrendiğimiz Beş Şey) CNet.com, 29 Şubat 2012; ve Bruce V. Bigelow, "Navy Draws Heavy Media Coverage for Biggest Biofuel Sea Trial," (Donanma, Denizdeki En Büyük Biyoyakıt Denemesiyle Büyük Medya İlgisi Kazandı) Xconomy.com, 21 Kasım 2011.

2 Pentagon, 1980'lerin sonundan beri topçu askerini, şu sıralarda Gelecek Gücü Savaşçısı diye sözü edilen eksiksiz silah sistemine dönüştürmeye çalışıyor. Çalışmalar MIT (ISN) ve UC Berkeley'de (BLEEX) yürütülüyor. Gelecek Gücü Savaşçısı, "gelecekteki bir güvenlik ortamı"nda geçerli olabilecek eğilimlere dayanarak, ik-

lim değişikliğine, doğal felaketlere, artan kaynak taleplerine ve kitle imha silahlarının yayılmasına karşı hazır ediliyor. Programın araştırma yatırımı "ülkenin sivil ekonomisine yan ticari faydalar sağlanacağını göstermiştir." US Army Natick Soldier Research, Development & Engineering Center (ABD Ordusu Natick Askeri Araştırma, Geliştirme & Mühendislik Merkezi) (Nsrdec.Natick.Army.Mil), s.vv. "NSRDEC Future Soldier 2030 Initiative," (NSRDEC Geleceğin Askeri 2030 Girişimi) "Doing Business with Us," (Bizimle İş yapmak) başlıkları altında. Nanoteknoloji ve federal fonlama konusunda, bkz. 2. bölüm, 11. ve 12. notlar.

3 ABD Isı Kaçaklarını Önleme Yardım Programı (WAP), yoksulluk sınırında veya onun %150 altındaki düşük gelirli hane halkına hizmet vermekle sınırlıdır. "DOE, Energy Efficiency & Renewable Energy, s.v. "Weatherization & Intergovernmental Program," (DOE, Enerji Verimliliği & Yenilenebilir Enerji, "Isı Kaçaklarını Önleme & Hükümetlerarası Program" başlığı altında).

4 Bloomberg'e göre, Çin'in yeşil teknolojisi için bir hibe ve kredi limiti kaynağı olan CDB, "Dünya Bankası'nın aktiflerinin iki katından fazlasına sahiptir." CDB; Sinovel, Xinjiang Goldwind, Suntech ve Çin Ming Yang Wind şirketlerine fon sağlamaktadır. Natalie Obiko Pearson, "ChinaTargets GE Wind Turbines with $15.5 Billion War Chest," (Çin 15,5 Milyar Dolarlık Savaş Fonu ile GE Rüzgar Türbinlerini Hedefliyor) Bloomberg.com, 14 Ekim 2011. ABD, 2011'de 3,1 milyar dolarlık Çin malı güneş pili ithal etmiştir. Yedi imalat şirketinin, "Yasadışı devlet sübvansiyonları Çin şirketlerinin, haksız ticari avantajlar kazanmasını mümkün kılmıştır. Bu sübvansiyonlar; hibeler, kredi limitleri, vergi muafiyetleri ve sigortalar için uygun koşullar, toprak ve işletme maliyetlerini içermektedir," iddiasıyla bir şikâyette bulunmasının ardından, 2012 Mart ayında, ABD Ticaret Bakanlığı ithal edilen Çin malı güneş pilleri ve panellerine gümrük vergisi koyduğunu duyurdu. Ucilia Wang, "Obama Administration to Impose Tariffs on Chinese Solar Panels," (Obama Yönetimi Çin Malı Güneş Enerjisi Panellerine Gümrük Vergisi Uygulayacak) *Green Tech* (blog), *Forbes,* 20 Mart

2012. Aynı zamanda, bkz. "Green Dragon Fund (GRNDRGN: KY)," Bloomberg.com.

5 Bkz. John Tirman, ed., *The Militarization of High Technology (Yüksek Teknolojinin Askerileşmesi)* (Cambridge, MA: Ballinger, 1984); Nick Turse, *The Complex: How the Military Invades Our Everyday Lives, (Askerî Kompleks: Askeriye Günlük Yaşamlarımızı Nasıl İstilâ Ediyor)* 1. baskı (New York: Metropolitan Books, 2008).

6 Raytheon'un eş kurucusu, Vannevar Bush, daha sonra dekan ve başkan yardımcısı olarak hizmet ettiği, MIT'nin Elektrik Mühendisliği Bölümü'ne 1919'da katıldı. II. Dünya Savaşı sırasında, Manhattan Projesi'nin yöneticisi ve Roosevelt yönetimi sırasında kurulmasına yardım ettiği bir bölüm olan OSRD'nin direktörüydü. Federal destekli bilim, endüstri ve askeriye (yani, askeri-endüstriyel kompleks) arasındaki ilişkilerin sistemleştirilmesi Bush'a atfedilir. Bunun ayrıntılı planları için, bkz. *Science, The Endless Frontier: A Report to the President by Vannevar Bush (Bilim, Sonsuz Cephe: Vannevar Bush'un Başkan'a Raporu)* (Washington, DC: Government Printing Office, 1945). Biyografik bilgi için, bkz. Richard Rhodes, *The Making of the Atomic Bomb (Atom Bombasının Yapılışı)* (New York: Simon & Schuster, 1988), 336. Raytheon ve ISN için, bkz. 2. bölüm, 11. not.

7 İlaç patentlerine ilişkin yasal mücadele, özellikle de Hindistan'da iştirakleri bulunan bir İsviçre ilaç firması olan Novartis ile bugüne dek sürdüğü halde, Hindistan 2005'te, patent yasasını DTÖ'nün TRIPS Anlaşması ile uyumlamak üzere değiştirmişti. Hindistan Patent Yasası'nın 3(d) faslına göre, "kademe kademe artırılan ya da yersiz nitelikteki yenilikler patentlenemez." STK'lar, 3(d) faslının zayıflatılmasının; Hindistan'ın, gelişmekte olan ülkelere, ekonomik açıdan erişilebilir jenerik ilaçlar sunma kapasitesini tehlikeye düşüreceğine inanıyor. Rachel Marusak Hermann, "Novartis before Hindistan's Supreme Court: What's Really at Stake?," (Novartis Hindistan Yüksek Mahkemesi Önünde: Gerçekten Teh-

likede Olan Nedir?) Intellectual Property Watch (IP-Watch.org), 2 Mart 2012.

8 "Devlet, ulusal sağlık enstitüleri aracılığıyla biyo-medikal araştırmalara zaten yılda 30 milyar dolardan fazla harcıyor. Araştırmaların doğrudan endüstri tarafından finanse edilmesi, vergi muafiyetlerinin kaldırılması ve tüm ilaçların jenerik ilaçlar olarak Wal-Mart'ta reçete başına 4 dolardan satılmasına izin verilmesi çok daha anlamlı olurdu." Dean Baker, "Start with the Drug Companies," (İşe İlaç Firmalarından Başlayın) *Room for Debate* (online forum), *New York Times*, 13 Nisan 2011. Aynı zamanda bkz. "Financing Drug Research: What Are the Issues?," (İlaç Araştırmalarının Finansmanı: Sorunlar Nelerdir?) Center for Economic and Policy Research (CERP), (Ekonomik ve Politik Araştırmalar Merkezi) Eylül 2004.

9 Michael J. Graetz'e göre, başarılı bir Amerikan enerji politikasının uygulanması karşısındaki en büyük zorluk, "Kongre'nin, coğrafi kaygıları teknolojik ve ekonomik ihtimallerden üstün tutma eğilimidir... Kongre üyeleri, projeleri ayırıp, fonları tek tek projelere, konumlara veya kurumlara yönlendirirerek... genelde kendi kişisel öncelikleri konusunda ısrar etmiştir. Açıkçası, birçok Kongre üyesi, bilimin veya umut veren teknolojilerin ilerletilmesindense, bağlantıları güçlü seçmenleri ve destekçileri ödüllendirmekle çok daha fazla ilgilidir." "Energy Policy: Past or Prologue?," (Enerji Politikası: Geçmiş mi Başlangıç mı?) *Daedalus* 141 (İlkbahar 2012), 35.

10 Amerika'daki "yenilik ekosistemi"ne ilişkin sorunlar, Başkan Bush'un bilim danışmanlarınca 2004'te belirlenmişti: "Tasarım, ürün geliştirme ve süreç gelişimi aşamalarının tümünün, yeni fikirlerin denenebilmesi, 'sahada' çalışanlarla tartışılabilmesi için... imalata yakın olması yararlıdır. Yeni araştırmalarla imalat arasındaki karşılıklı bağımlılık hayati önem kazanır, bu bağlantılar ise insanlar tarafından sağlanır." Başkan'ın Bilim ve Teknoloji Danışmanları Konseyi, "Sustaining the Nation's Innovation Ecosystems," (Ülkenin Yenilik Ekosistemlerini Ayakta Tutmak) Ocak

2004. İşgücü İstatistikleri Bürosu, ABD'de imalattaki istihdamın hızla düşme eğilimini sürdüreceği tahmininde bulunuyor. Richard Henderson, "Industry Employment and Output Projections to 2020," (2020'ye kadar Endüstride İstihdam ve Çıktı Tahminleri) *Monthly Labor Review*, Ocak 2012.

6. Bölüm: Araştırma ve Din (veya Görünmez El)

1 Pew araştırma şirketi tarafından yapılan bir analiz şunları ortaya koydu: Dindar gruplar arasında, "dünya insan etkinlikleri yüzünden ısınıyor," deme olasılığı en yüksek olanlar herhangi bir kiliseye bağlı olmayanlardır; "dünyanın ısınıyor olduğuna veya insanların bunda bir rolü olduğuna ilişkin sağlam kanıtlar yoktur," deme olasılığı en yüksek olanlar evangelik Protestanlardır; "küresel ısınmanın gerçekleşiyor olduğunu inkâr etme" olasılıkları en düşük olanlar ise siyahî Protestanlardır. Bir başka Pew çalışmasında ise iklim değişikliği konusundaki görüşlerin, tahmin edilebilir resmi parti politikaları doğrultusunda bölündüğü tespit edilmiştir. Pew Research Center (PewResearch.org), "Faith in Global Warming: Religious Groups' Views on Earth Warming Evidence," (İklim Değişikliğine İnanmak: Dindar Grupların Dünya'nın Isınmasına Dair İşaretlere İlişkin Görüşleri) 16 Nisan 2009; "Wide Partisan Divide over Global Warming: Few Tea Party Republicans See Evidence," (Küresel Isınma Konusunda Büyük Partizanca Bölünme: Çay Partisi Hareketi Cumhuriyetçilerinden Pek Azı Herhangi Bir İşaret Görüyor) 27 Ekim 2010. Aynı zamanda bkz. Aaron M. McCright ve Riley E. Dunlap, "The Politicization of Climate Change and Polarization in the American Public's Views of Global Warming, 2001–2010," (İklim Değişikliğinin Siyasileşmesi ve Amerikan Halkının Küresel Isınmaya İlişkin Görüşlerinde Kutuplaşma, 2001-2010) *Sociological Quarterly* 52 (İlkbahar 2011): 155–94, doi:10.1111/j.1533-8525.2011.01198.x.

2 Bkz. Chesapeake Enerji şirketinden Aubrey McClendon ve Teksaslı milyarder Harold Simmons'un kısa özgeçmişleri. Jeff Goodell,

"The Big Fracking Bubble: The Scam behind Aubrey McClendon's Gas Boom," (Büyük Kayagazı Balonu: Aubrey McClendon'm Doğalgaz Bolluğunun Ardındaki Tertip) *Rolling Stone*, 15 Mart 2012; Monica Langley, "Texas Billionaire Doles Out Election's Biggest Checks," (Teksaslı Milyarder Seçimlerdeki En Büyük Çekleri Sadaka Gibi Dağıtıyor) *Wall Street Journal*, 23 Mart 2012.

3 2008 yılındaki başkanlık seçimi kampanyası sırasında John McCain iklim değişikliği konusuna eğilmeye söz vermişti. 2011 itibariyle, Cumhuriyetçi başkanlık adaylarının çoğunluğu, iklim değişikliğinin varlığını inkâr etmiş durumdadır. Koch şirketinin maddi destek sağladığı Americans for Properity (Refah için Amerikalılar) vakfı başkanı Tim Phillips, kazandıkları başarıyı Çay Partisi ve diğer grupların hanesine yazıyor: "Olayın üç yıl önce nerede, bugün nerede olduğuna bakarsanız, çarpıcı bir dönüş yaşandı... Eğer siz [Cumhuriyetçi Adaylar] ... yeşil enerjiyi benimser veya gizlice desteklerseniz, siyasi geleceğinizi tehlikeye atarsınız. Kurultaylar ve önseçimlerden oluşan adaylık sürecine dahil olanların büyük çoğunluğu iklim biliminden kuşku duyuyor. Bu bizim etkimiz. Americans for Properity gibi gruplar yaptı bunu." Coral Davenport, "Heads in the Sand," (Kuma Gömülü Kafalar) *National Journal*, 1 Aralık 2011. Americans for Properity vakfının müdürlerinden Nansen Malin 70'lerin başında Saul Alinsky Enstitüsü'ne katılmıştır ve muhafazakârlar için, mahallî örgütlenme konulu bir kitap yazmaktadır; #TCOT'da ("Top Conservatives on Twitter" (Twitter'daki Baş Muhafazakârlar)) beşinci sırada yer almaktadır. Aynı zamanda bkz. Alinsky'nin *Radikaller için Kurallar*'ını FreedomWorks of America'nın nasıl kullandığı. Brad Knickerbocker, "Who Is Saul Alinsky, and Why Is Newt Gingrich So Obsessed with Him?," (Saul Alinsky Kimdir ve Newt Gingrich Neden Onunla İlgili Bu Kadar Takıntılı Hale Geldi?) *Christian Science Monitor*, 28 Ocak 2012.

4 Max Weber, *The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism*, (Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu) trans. (çev.) Talcott Parsons (1904–5; repr. (yeni baskı), Londra: Routledge, 1992), 58.

5 1834'te Lowell Mills fabrikasının "fabrika kızları," diye anılan işçileri, ücretlerin yüzde 15 düşürüleceğini öğrenince greve gitti. *Boston Transcript*'in haberine göre: "[Grevcilerin] sayısı çok geçmeden yaklaşık 800'e çıktı. Bir kortej oluşturuldu ve boşta gezenler ve oğlan çocuklarından oluşan bir güruha eğlence olarak, kasabada yürümeye başladılar... ve bize liderlerden birinin bir kütüğün üzerine çıkıp, kadınların hakları ve 'paralı aristokrasi'nin insafsızlıklarına dair ateşli bir Mary Wollstonecraft* söylevi verdiği ve bunun dinleyicileri üzerinde güçlü bir etki yarattığı, 'bu uğurda ölseler de yollarına devam etme'ye kararlı oldukları ifade edildi." Tarihçi Catherine Lavender'ın internet sitesi*"Liberty Rhetoric" and Nineteenth-Century American* Women'dan ("Özgürlük Retoriği" ve On *Dokuzuncu Yüzyıl Amerikan Kadınları)* gazete alıntısı, s.v. "Uses of Liberty Rhetoric among Lowell Mill Girls" (Özgürlük Retoriği'nin Lowell Mill Kızları Arasındaki Kullanımları, başlığı altında). Aynı zamanda bkz. işçilerin gazetesi *Lowell Offering*'in başsayfası, s.v. "Lives of Lowell Mill Girls" (Lowell Mill Kızlarının Yaşamları, başlığı altında). İşçi basını konusunda daha fazlası için, bkz. *Chomsky on MisEducation* (Chomsky Hatalı Eğitim Üzerine) ed. Donaldo Macedo (Lanham, MD: Rowman & Littlefield, 2004), 2. bölüm.

6 Bkz. Britanya'nın 1932'de Kinder Scout Dağı'ndaki "Toplu Arazi İhlali". Engelsiz yaya seyahat peşindeki işçiler öncülüğündeki Toplu Arazi İhlali, sonunda İngiltere'nin Milli Parklarının oluşturulmasına ve 2004 tarihli Dolaşım Hakkı Yasası'nın çıkartılmasına yol açtı. Yayaların haklarını korumaya yönelik mevcut kampanyalar ve "avarelik" tarihi için, bkz. Ramblers.org.uk.

7 Mitchell Landsberg, "Rick Santorum Denies Questioning Obama's Faith," (Rick Santorum Obama'nın İnancını Sorguladığını İnkâr Ediyor) *Los Angeles Times*, 19 Şubat 2012.

8 Richard Land, Güney Baptist Konvansiyonu'nun Etik ve Dinsel Özgürlük Komisyonu Başkanı ve *Real Homeland Security: The*

---

* Kadın hakları savunucusu İngiliz yazar. (çev.)

America God Will Bless (Gerçek İç Güvenlik: Tanrı'nın Kutsayacağı Amerika) adlı kitabın yazarıdır. Thomas B. Edsall, "Newt Gingrich and the Future of the Right," (Newt Gingrich ve Sağ'ın Geleceği) *Campaign Stops* (blog), *New York Times*, 29 Ocak 2012. Gingrich ve "Saul Alinsky radikalizmi" için bkz. bu bölüm, 3. not.

9 Smith'in *Wealth of Nations (Ulusların Zenginliği)* kitabı, aynı zamanda işçilerin çoğalması ve sağlığı konularını da kapsar: "Yoksulluk, üremeyi engellememekle beraber, çocuk yetiştirmeye son derece elverişsizdir. Narin bitki yetiştirilir, fakat o kadar soğuk bir toprakta ve o kadar şiddetli bir iklimdedir ki çok geçmeden kuruyup ölür... Bazı yerlerde doğan çocukların yarısı, dört yaşma; birçok yerde yedi yaşına; hemen hemen her yerde ise dokuz veya on yaşına gelmeden ölüyor. Bu yüksek ölüm oranlarına, yine de esas olarak, her yerde, çocuklarına daha fazla olanağı olanlar kadar iyi bakamayan sıradan insanların çocuklarında rastlanacaktır." Smith, aileleri çocuklarına daha iyi olanaklar sunabilir hale getirecek, bunun sonucunda da daha sağlıklı ve daha üretken bir işgücü oluşturacak daha iyi ücretler verilmesini öneriyordu. Adam Smith, *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations (Ulusların Zenginliğinin Doğası ve Nedenleri Üzerine Bir İnceleme)* (1776; repr. (tıpkı basım), Londra: Methuen, 1904), *Library of Economics and Liberty (İktisat ve Özgürlük Kütüphanesi)* (EconLib.org), s.v. "Adam Smith, Wealth of Nations," (Adam Smith, Ulusların Zenginliği, başlığı altında) "I.8 Of the Wages of Labour" (I.8 İşçilik Ücretlerine Dair, başlığı altında).

7. Bölüm: Olağanüstü Yaşamlar

1 9 Temmuz 1955'de Londra'da yayımlanan Russell-Einstein Manifestosu, iki yıl sonra başlayıp günümüze kadar devam eden Pugwash Konferanslarının oluşumu açısından itici güç oldu. Grup, ismini ilk konferansın yapıldığı Nova Scotia'daki Pugwash'dan aldı. Dünyanın her yanından üyeler şu temel ilkeye uygun olarak kabul ediliyordu: "Katılım her zaman (devletlerin veya örgütlerin

temsilcileri olarak değil) bireysel olarak gerçekleştirilir." O günün kaygıları arasında, nükleer maddelerin yayılmasını önleme, kimyasal ve biyolojik silahların azaltılması ve Ortadoğu'da bir Nükleer Silahsız Bölge (NWFZ) oluşturulması yer alıyordu. Bilim ve Dünya Meseleleri üzerine Pugwash Konferansları (Pugwash.org). Pugwash ve Joseph Rotblat konusunda, bkz. bu bölüm, 9. not.

2 Barry Feinberg ve Ronald Kasrils, *Bertrand Russell's America: His Transatlantic Travels and Writings: Volume Two, 1945–1970 (Bertrand Russell'ın Amerikası: Atlas Okyanusu Aşırı Yolculukları ve Yazıları: İkinci Cilt, 1945–1970)* (Londra: George Allen & Unwin, 1984).

3 Lawrence Wittner, dünya nükleer silahsızlanma hareketinin tarihini anlatan bir üçleme yazmıştı: *One World or None (Bir Dünya ya da Hiç)* (1945–1954), *Resisting the Bomb (Atom Bombasına Direniş)* (1954–1970) ve *Toward Nuclear Abolition (Nükleerin Feshine Doğru)* (1971–günümüz). Son kitabı *Confronting the Bomb: A Short History of the World Nuclear Disarmament Movement (Atom Bombasına Karşı Koymak: Dünya Nükleer Silahsızlanma Hareketinin bir Tarihçesi)* (Stanford, CA: Stanford University Press, 2009).

4 1958'de Londra'da kurulan Nükleer Silahsızlanma Hareketi (CND), Britanya'nın tek yanlı nükleer silahsızlanmasını ve çok daha fazlasını savunuyordu. İlk protestolar, Aldermaston'daki bir nükleer silah tesisine her yıl yapılan yürüyüşlere dönüştü. 1960'da, bazı kampanya destekçileri, Bertrand Russell'ın öncülüğünde ayrı bir grup olan 100'ler Komitesi'ni kurarak, oturma ve blokaj eylemlerini tercih etti. (100'ler Komitesi'nin çoğu etkinliği gözaltılarla sonuçlanıyordu). O günün meseleleri arasında, Trident nükleer silah sistemine kimyasal ve biyolojik silahlara, füze savunmasına, nükleer silahlı bir NATO'ya ve nükleer gücün yayılmasına muhalefet yer alıyordu.

5 Duff'ın yayımlanmış yapıtları: *Prisoners in Vietnam: The Whole Story (Vietnam'da Tutsaklar: Hikâyenin Tamamı)* (Londra: ICDP,

1970); *Left, Left, Left: Personal Account of Six Protest Campaigns, 1945–65 (Sol, Sol, Sol: Altı Protesto Kampanyasının Kişisel Öyküsü, 1945–65)* (Londra: Allison & Busby, 1971); *War or Peace in the Middle East (Ortadoğu'da Savaş mı Barış mı?)* (Nottingham: Spokesman Books, 1978).

6 Carol Chomsky (evlenmeden önceki soyadı Schatz) dilbilim doktorasını Harvard'da almış, 1972'den 1997'ye kadar Harvard Eğitim Fakültesi Lisanüstü Bölümü'nde öğretim üyesi olarak hizmet vermiştir. Çocuklara, okumanın mekaniğini öğrenmeleri konusunda yardımcı olmak için bugün halen kullanılan bir tekniği başlatarak, "çocuklarda dil edinimi alanında bir öncü" olarak nitelendirilmiştir. "Tekrarlanan dinleme" diye anılan bu tekniğin anlatıldığı kitap: "After Decoding: What?" (Deşifre Ettikten Sonra: Ne olacak?) *Language Arts (Dil Sanatları)* 53 (Mart 1976): 288–96, 314. Aynı zamanda, bkz. kendisinin görme-duyma engellilerce dil edinimi konulu çalışması, *Rich Languages from Poor Inputs (Yoksul Girdilerden Zengin Dillere)*, ed. Massimo Piattelli-Palmarini ve Robert C. Berwick (New York: Oxford University Press USA, 2012).

7 "A Call to Resist Illegitimate Authority," (Gayrimeşru Yetkiye Direnme Çağrısı) 1967'de Washington, DC'de yapılan askere alma karşıtı gösteri öncesinde, *New Republic* ve *New York Review of Books*'ta yayımlanmıştır. Resist, Inc. adlı örgüt, askere almaya direnişi seçen kişilere, "yasal savunma ve kefalet temini"ne yönelik fonlar dahil, finansal destek vermeyi taahhüt eden kilise ve üniversite mensuplarından oluşuyordu. Örgütün belgelerinin bir arşivi olan *The Resist Collection*, Connecticut'ın Hartford kentinde bulunan Trinity College Kütüphanesi'ndedir.

8 1950'lerde, biyolog Barry Commoner, Kuzey Amerikalı çocukların süt dişlerinde radyoaktif stronsiyum-90 seviyelerinin ölçüldüğü bir proje üzerinde çalışıyordu. Yer üstünde yapılan nükleer denemelerden gelen radyoaktif serpinti, biyosferdeki radyoizotop yükünü artırıyordu. Buna insanlardaki biyoakümülasyonun da dahil oldu-

ğu ortaya çıkınca, toplanan verilerin bir sonucu olarak, Commoner ve Pauling 1957'de nükleer silah denemeleri yasağı talep eden bir dilekçeyi kaleme aldılar. Bu dilekçe uluslararası destek gördü ve sonunda Kısmî Deneme Yasağı Antlaşması (PTBT) imzalandı. Bu antlaşma için görüşmeler, kısmen Edward Teller'ın barışçıl nükleer patlamalar (PNE) programındaki ısrarı yüzünden 1963'e kadar başarılı olamadı. Bkz. *Linus Pauling and the International Peace Movement, (Linus Pauling ve Uluslararası Barış Hareketi)* internet sitesinde yer alan özgün dilekçe, s.v. "U.S. Signatures to the Appeal by American Scientists to the Governments and People of the World," (Amerikan Bilim İnsanlarının Dünya Hükümetleri ve Halklarına Yaptığı Çağrıya ABD'den İmzalar, başlığı altında) 15 Ocak 1958. Edward Teller konusunda, bkz. Dan O'Neill, *The Firecracker Boys: H-Bombs, Inupiat Eskimos, and the Roots of the Environmental Movement, (Deli Fişek Çocuklar: Hidrojen Bombaları, İnupiat Eskimoları ve Çevre Hareketinin Kökenleri)* (New York: Basic Books, 2007), 296–302. barışçıl nükleer patlamalar (PNE) protestosu konusunda, bkz. 9. ek.

9 Joseph (Józef) Rotblat, Manhattan Projesi'ni, Japonya'nın bombalanmasından önce, terk eden projeci iki biliminsanından biriydi ve bu hareketi, onun niyetleri konusunda giderek çoğalan kuşkulara yol açtı. Yaşamının geri kalanını, nükleer silahların terk edilmesi ve savaşın sona ermesini talep ederek geçirecekti. Rotblat, biliminsanı Yasushi Nishiwaki ile işbirliği yapıp, 1954'teki *Lucky Dragon* olayındaki gerçek serpinti miktarını hesapladıktan sonra, Russell-Einstein Manifestosu ve Pugwash Konferanslarının oluşturulmasında etkili bir rol oynayarak, Bertrand Russell ile çalıştı. Russell ve 100'ler Komitesi üzerine, bkz. bu bölüm, 5. not.

10 Cf. Steiner-Chomsky görüş alışverişi, 23 Mart 1967 ve "An Exchange on Resistance: Chad Walsh and William XX, reply by Noam Chomsky," (Direniş Üzerine bir Görüş Alışverişi: Chad Walsh ve William XX, Noam Chomsky'nin cevabı) *New York Review of Books*, 1 Şubat 1968.

11 1965'te Demokratik bir Toplum için Öğrenciler (SDS) tarafından örgütlenen "Vietnam'daki Savaşı Bitirmek için Washington'a Yürüyüş"e (March on Washington to End the War in Vietnam) yirmi beş bin kişi katıldı. Beyaz Saray'ın dışındaki birkaç saatlik bir gösterinin ardından, Paul Potter Washington Anıtı'nda konuşmasını yaptı. Potter'ın konuşmasını okumak için, bkz. SDSRebels.com, s.v. "Antiwar Speeches" (Savaş Karşıtı Konuşmalar, başlığı altında).

12 Bkz. King'in "Beyond Vietnam," (Vietnam'ın Ötesinde) konuşma metni. Bu konuşma, savaş, militarizm ve eşitsizliğin vurucu bir çözümlemesidir: "Artık [Vietnam'da], ümitsizlik dışında, üzerine inşa edilecek pek bir şey kalmadı. Yakında, geriye kalan yegane sağlam fiziksel temel, askeri üslerimizde ve, 'tahkim edilmiş küçük köyler' diye adlandırdığımız toplama kamplarındaki betonlarda bulunacak. Köylüler, yeni Vietnamımızı böyle temeller üzerine inşa etmeyi mi planlıyoruz diye pekâlâ merak edebilirler. Bu tür düşünceler için onları suçlayabilir miyiz? Onların adına konuşmalı ve onların soramadığı soruları sormalıyız. Bu insanlar, onlar da bizim kardeşlerimizdir." Martin Luther King Jr., Riverside Kilisesi'ndeki "Beyond Vietnam: A Time to Break Silence," (Vietnam'ın Ötesinde: Sessizliği Bozma Zamanı) adlı konuşma, New York (4 Nisan 1967).

13 1968 tarihli konuşmasında King, temizlik işçileri adına "tehlikeli bir diğerkâmlık" geliştirilmesini; siyahların sahip olduğu işletmelere daimi müşteri olmayı teşvik eden bir boykot, bir "banka eylemi" hareketi ve bir "sigorta eylemi" yardımıyla, ittifak içinde bir ekonomik harekât merkezi inşa edilmesi çağrısında bulundu. Martin Luther King Jr., Bishop Charles Mason Temple'daki "I've Been to the Mountain top," konuşması, Memphis, Tenneessee (3 Nisan 1968).

14 Diriliş Kenti, "Yoksul Halk'm 1968 Yürüyüşü"nün bir parçası olarak, mayıs ayından haziran ayma uzanan kırk üç günlük bir sürede örgütlenip, inşa edildi ve içine yerleşildi. Washington, DC'deki Mall'da yer alan "barınma eylemi"ne, tahminen beş bin

gösterici katıldı. Bu eğreti kentin üzerine boşanan şiddetli yağmur gibi, Martin Luther King ve Robert F. Kennedy'nin katledilmeleri de kampanyaya zarar verdi. Eylemin başarıları ve başarısızlıkları için, bkz. John Wiebenson, "Planning and Using Resurrection City," (Diriliş Kenti'nin Planlanması ve Kullanılması) *Journal of the American Institute of Planners* 35 (Kasım 1969): 405–11, doi:10.1080/01944366908977260.

8. Bölüm: Karşılıklı Mutlak Bağımlılık

1 John M. Broder, "Greenpeace Leader Visits Boardroom, without Forsaking Social Activism," (Greenpeace Lideri, Toplumsal Eylemciliği Elden Bırakmadan, Yönetim Kurulu Salonunu Ziyaret Ediyor) *New York Times,* 7 Aralık 2011.

2 2010 tarihli İklim Değişikliği ve Toprak Ana'nın Hakları için Halklar Dünya Zirvesi'nden (People's World Summit on Climate Change and the Rights of Mother Earth) on yıl önce, Bolivyalı eylemciler (ABD merkezli Bechtel'in bir iştirakı olan) Aguas del Tunari'nin su kaynaklarını özelleştirmeye ilişkin girişimine başarıyla direnmişti. Ayrıntılı bir tarihçe için, bkz. Oscar Olivera, ¡Cochabamba! Water War in Bolivia, (¡Cochabamba! Bolivya'da Su Savaşı) (Cambridge, MA: South End Press, 2004).

3 And Dağları bölgesinin tropikal buzulları risk altında ve biliminsanları otuz yıl içinde hiçbirinin kalmayacağını hesaplıyor. Jessica Camille Aguirre, "As Glaciers Melt, Bolivia Fights for the Good Life," (Buzullar Erirken Bolivya Sağlıklı Yaşam için Mücadele Ediyor) *Yes!,* 18 Mart 2010. Aynı zamanda bkz. "Arctic Sea Ice News & Analysis," (Kuzey Kutbu Deniz Buzlarına ait Haberler & Çözümlemeler) National Snow & Ice Data Center (Ulusal Kar & Buz Verileri Merkezi) (NSIDC.org).

4 2012 Ağustos ayında, US Drought Monitor (ABD Kuraklık İzleme Projesi), ABD mücavir alanının yüzde 62,9'unda, en kötü kategori

olan "aşırı ilâ olağandışı kuraklık" yüzdesinin ikiye katlandığını ve "orta ilâ olağandışı kuraklık" yaşadığını bildirdi. Kuraklık koşullarının bir sonucu olarak, kıtlık ve yükselen fiyatlara ilişkin FAO tahminleriyle birlikte, ülke çapında yaygın ürün kaybı bildirildi. Aynı zamanda bkz. James Hansen ve diğerleri, "Global Temperature Change," (Küresel Sıcaklık Değişikliği) *PNAS* 103, no. 39 (2006): 14288–93, doi:10.1073/pnas.0606291103.

5 Bkz. Noam Chomsky, "How the Magna Carta Became a Minor Carta, Part 1 and 2," (Magna Carta Nasıl Minor Carta Haline Geldi, Bölüm 1 ve 2) *Guardian* (Londra), 24–25 Temmuz 2012; "Carte Blanche," (Açık Çek) TomDispatch.com (audio), 21 Temmuz 2012.

6 İklim Değişikliği İletişimi konulu Yale Projesi kapsamında son zamanlarda yapılan bir araştırmada, tanımlı 6 grup içinde yer alan çoğunluklar, iklim değişikliği ve temiz enerjinin en yüksek ulusal öncelikler arasında yer alması gerektiğini söylüyor. Buna karşın, proje direktörü Anthony Leiserowitz'e göre, en etkili grup olan iklim değişikliği kuşkucuları, [nüfusun] "yalnızca yüzde onu"na denk gelseler de "tartışmanın çoğuna hâkim olma eğiliminde olduklarından... çok daha kalabalık görünüyorlar." *Talk of the Nation*, "Gauging Public Opinion on Climate Change Policy," (İklim Değişikliği Politikaları Konusunda Kamuoyunun Nabzını Tutmak) NPR, 4 Mayıs 2012. Koch şirketinin maddi destek sağladığı grupların seçim sürecindeki etkileri konusunda, bkz. 6. bölüm, 3. not.

7 Shelby Lin Erdman, "Battle over Controversial International Oil Pipeline Growing," (Tartışmalı Uluslararası Petrol Boru Hattı Kavgası Büyüyor) CNN, 5 Eylül 2011. Makalede görüşü aktarılan API sözcüsüyle, sözlerini doğrulatmak amacıyla bağlantı kurulduğunda şöyle cevap vermiştir, "Eğer [Katran Kumları Hareketi katılımcıları] boru hattını protesto ediyorlarsa, binlerce Amerikalıyı istihdam edecek olan, temeli atılmaya hazır bir işi protesto ediyorlar. Bu endüstrinin odak noktası, istihdam yaratmak, sorumlulukla enerji üretmek ve Amerika'nın enerji güvenliğini güçlendirmek-

tir." Sabrina Fang, API Media Relations (API Medya İlişkileri), e-posta yazışması, 16 Kasım 2011. Suudi çıkar odaklarının ABD seçimlerine, ticaret birlikleri, ya da adını koyalım, API aracılığıyla nasıl para akıttığı konusunda, bkz. Lee Fang, "How Big Business Is Buying the Election," (Büyük Şirketler Seçimleri Nasıl Satın Alıyor) *The Nation*, 17 Eylül 2012.

8 Katran Kumları Hareketi, Kanada'nın Alberta eyaletinden Teksas Körfezi Kıyısı'ndaki rafinerilere uzanması planlanan 2673 kilometrelik boru hattını protesto etmek için süregelen kampanyanın bir parçasıdır. Boru hattıyla taşınacak konvansiyonel olmayan ürün, Kanada'nın katran kumlarından ayrıştırılan ve kimyasallarla dolu olan zifttir ve "gezegenin üzerindeki en pis petrol" diye tanımlanmıştır. Bugüne dek yapılan en büyük etkinlik, 2011 yılı Ağustos sonu ile Eylül başı arasında gerçekleştirilen iki haftalık oturma eylemiydi. O sırada bin ikiyüzden fazla katılımcı, gözaltıyla sonuçlanan sivil itaasizlik eylemlerinde bulundular. Etkinlikte, Bold Nebraska, Indigenous Environmental Network, 350.org grupları, bireysel eylemciler, '08 Obama kampanyacıları, çiftçiler, biliminsanları ve yazarlar ortaklaşa yer aldı.

9 Clifford Krauss, "U.S. Reliance on Oil from Suudi Arabistan Is Growing Again," (ABD'nin Suudi Arabistan Petrolüne Bağımlılığı Yeniden Artıyor) *New York Times*, 16 Ağustos 2012. Kanada'nın, katran kumlarını Teksas'ta arıtmaya yönelik planları konusunda bkz. Lee Fang, bu bölüm, 7. not. OPEC'in tarihi konusunda, bkz. 1. bölüm, 8. not.

10 Lawrence M. Krauss, "Judgement Day," (Kıyamet Günü) *New Humanist*, Mart/Nisan 2010.

11 Başkan Eisenhower, 1955 Temmuz ayındaki Cenevre Konferansı sırasında SSCB'den gelen temsilciler önünde içtenlikle konuşmuş, Nikolai Bulganin'e; modern silahlar, onları kullanan herhangi bir ülkenin "gerçekten kendini yok etme riski altına girdiği" bir noktaya kadar geliştirildi... "Büyük bir savaş Kuzey Yarımküre'yi Yok

Edecektir," demişti. Georgi Zhukov ile birlikteyken de aynı noktayı ileri sürmüştü, "Kısa bir süre içinde iki yüz hidrojen bombasının patlatılması halinde neler olacağını, biliminsanları dahi bilemiyor, fakat ... radyoaktif serpintinin, bütünüyle ülkeleri, hatta tüm kuzey yarımküreyi yok etme olasılığı var." Francis X. Winters, *The Year of the Hare: America in Vietnam, January 25, 1963–February 15, 1964,* (Tavşan Yılı: Amerika Vietnam'da, 25 Ocak 1963–15 Şubat 1964) (Athens, GA: University of Georgia Press, 1999), 7–8.

12 Kennedy yönetimi, 1962'de Sovyet füzelerinin yerleştirilmesine zemin hazırlayarak, Küba'da iki büyük gizli operasyon yürütmüştü: Domuzlar Körfezi istilâsı ve Operasyon Mongoose (Firavun Faresi). Bunlardan ikincisi, tarihçi Stephen G. Rabe tarafından "büyük bir terörizm ve sabotaj kampanyası" olarak tanımlanmıştı. *The Most Dangerous Area in the World: John F. Kennedy Confronts Communist Revolution in Latin America, (Dünyadaki En Tehlikeli Alan: John F. Kennedy Latin Amerika'da Komünist Devrim'in Üzerine Gidiyor)* (Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1999), 137. Graham Allison'a göre: "Çatışmanın üçüncü haftasına planlanan ABD Hava saldırısı ve istilâsı, Amerikan gemileri ve birliklerine, hatta belki de Miami'ye karşı, bir nükleer yanıtı tetiklemiş olabilirdi. Bundan kaynaklanan savaş, 100 milyon Amerikalı'nın ve 100 milyondan fazla Rus'un ölümüne yol açabilirdi." "The Cuban Füze Crisis at 50: Lessons for U.S. Foreign Policy Today," (Küba Füze Krizi 50 Yaşında: Bugünün Amerikan Dış Politikası için Dersler) *Foreign Affairs*, Temmuz/Ağustos 2012.

13 National Security Archive Electronic Briefing Book No. 281, s.v. "Documents 8A-D: DEFCON 3 During the October War" (Belgeler 8A-D: DEFCON 3 Ekim Savaşı Sırasında, başlığı altında).

14 CIA'in yaptığı spekülasyona göre, Sovyetlerin eli kulağında bir saldırıdan duyduğu korku, Reagan'ın iktidara gelişinin üzerinden henüz birkaç ay geçmişken başlatılan aşağıdaki ABD eylemlerine tepki olabilir: Sovyet sınırları yakınındaki erken uyarı sistemlerinde güvenlik açıkları arayan hava ve deniz sondajları; duyarlı Sov-

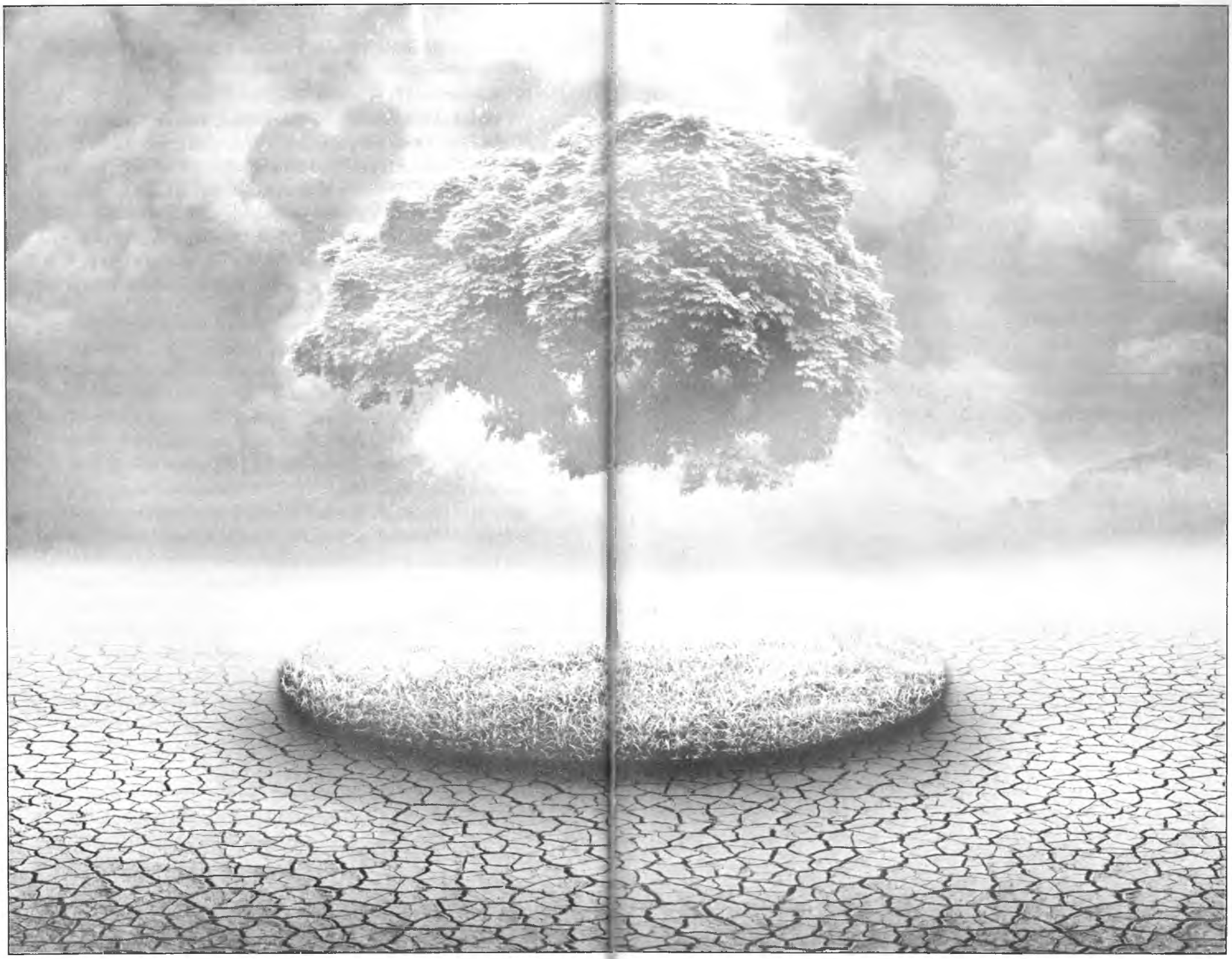
yet askeri ve endüstriyel sahaları civarında donanma egzersizleri ve sürpriz deniz saldırıları simülasyon operasyonları; radar engelleme ve sahte radar sinyalleri yollama eylemleri; Sovyet Donanması'nın nükleer güçle çalışan balistik füzeli denizaltılarını yerleştirdiği alanlarda denizaltı ve denizaltı savar uçakların manevraları; ve Kuril takımadalarındaki bir Sovyet askeri tesisi üzerinde simüle edilen bombalama seferleri. Central Intelligence Agency (CIA.gov), CSI Publications, s.v. "Books and Monographs" (Kitaplar ve Monografiler, başlığı altında), s.v. "A Cold War Conundrum: The 1983 Soviet War Scare," (Bir Soğuk Savaş Bilmecesi: 1983 Sovyet Savaş Paniği, başlığı altında) 19 Mart 2007.

15 2011 Kasım ayında Rusya Devlet Başkanı Dimitri Medvedev bir açıklama yaptı. Medvedev; Başkan Obama'nın, Polonya ve Çek Cumhuriyeti'nde önceki yönetim tarafından planlanmış iki parçalı bir tesis olan, bir füze sistemine ilişkin 2009 revizyonu ile Rusya'nın Yeni START antlaşmasını görüşme niyeti arasında doğrudan ilinti kuruyordu. Rusya'yı NATO ile "gerçek bir stratejik ortaklık inşa etmek"ten mahrum eden herhangi bir Avrupa füze savunma sistemi planının START'tan çekilmeyle sonuçlanabileceğini de vurgulayan Medvedev ek önlemler tanımladı. 2012 Ocak ayına gelindiğinde de İskender füzelerinin, Baltık Denizi'nde Polonya ile Letonya arasındaki bir eksklav olan Kaliningrad'a konuşlandırılmış olduğu bildirildi. "Statement in Connection with the Situation concerning the NATO Countries' Missile Defence System in Europe," "NATO Ülkelerinin Avrupa'daki Füze Savunma Sistemi'nden Kaynaklanan Durumla İlgili Açıklama" Rusya Devlet Başkanı (Kremlin.ru), 23 Kasım 2011; "Russia Starts Deploying Iskander Missiles in Kaliningrad Region," (Rusya Kaliningrad Bölgesi'de İskender Füzelerini Konuşlandırmaya Başlıyor) RT (Moscova), 25 Ocak 2012.

16 "Operation Samson: Israel's Deployment of Nuclear Missiles on Subs from Germany," (Samson Operasyonu: İsrail'in Almanya'dan Gelen Denizaltılara Nükleer Füzeler Konuşlandırması) *Der Spiegel*, 4 Haziran 2012.

17 Jerrold Meinwald, "Prelude," (Prelüd) *Daedalus* 141 (Yaz 2012): 7.

18 Bolivya'nın 071 Numaralı Yasası'nın 4. Bölümü'nün 8. Maddesi, barışın desteklenmesini ve tüm nükleer, kimyasal, biyolojik mühimmat ve kitle imha silahlarının bertarafım gerektirmektedir (IV. 8. 6. Promover la paz y la eliminación de todas las armas nucleares, químicas, biológicas y de destrucción masiva). Bir karşılaştırma yapmak için; tüm nükleer patlamaları yasaklayan Kapsamlı Deneme Yasağı Antlaşması (CTBT) imzalanmışsa da geriye kalan on devletin tüm meclis onayı sürecini tamamlamasına kadar yürürlüğe girmeyecektir ve ABD ayak direyenler arasındadır. Bolivya'nın yasası konusunda, bkz. 1. bölüm, 1. not.



NOAM CHOMSKY

NÜKLEER SAVAŞ VE ÇEVRE FELAKETİ

"Dünya çok vahim bir çevre felaketine doğru sürükleniyor."

Yaşadığımız yüzyılın en önemli entelektüellerinden, dilbilimci, filozof, tarihçi, mantıkçı, aktivist, siyasi eleştirmen ve yazar Noam Chomsky, nükleer savaş ve çevre felaketi konularında son derece çarpıcı iddialarla çıkıyor karşımıza.

"Türümüzün hayatta kalması açısından iki temel sorun var: nükleer savaş ve çevre felaketi," diyen Chomsky, çağımızın iki büyük sorununa ve bu sorunların İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana ortaklaştığı noktalara dikkat çekiyor. Amerika'nın ve İsrail'in uluslararası politikalarına sert eleştiriler getirirken, dünyayı nükleer ve çevresel bir felakete doğru sürükleyen ülke politikalarını ortaya koyuyor.

Japonya, Vietnam ve Irak'ta kullanılan nükleer silahların insanlar ve çevre üzerinde oluşturduğu tahribat, kısa vadeli çıkarları gereği küresel ısınma gerçeğini reddeden politikacılar ve şirket sahipleri, İran ile artan nükleer gerilim, yakın gelecekteki nükleer savaş ihtimalleri gibi pek çok konunun tartışıldığı bu kitap, insanlığa bir uyarı niteliği de taşıyor.

ISBN 978-975-10-3367-3
9 789751 033673